

A szervezeti önállóság felszámolása

53.

Luka Lászlónak, az RKP KB Politikai Bizottsága tagjának felszólítása a magyar kisebbség „népfrontos” politikájának megváltoztatására

Kolozsvár, 1947. május 22.

Vitathatatlan, hogy a romániai magyarság az utóbbi évek jelentős történelmi fordulatainál a román demokratikus erők oldalán harcolva, saját maga is hozzájárult a romániai demokrácia megerősítéséhez, jogegyenlőségének kivívásához. Ebben a harcban a magyarság demokratikus erői állandó küzdelmet folytattak a „magyarkodó”, de nemzetellenes gáncsoskodókkal és reakciós erőkkel, akik változatlanul a romániai magyarság elszigetelésén és a román demokráciától való teljes elszakadásán dolgoztak. A román demokrácia haladó erői, amelyek augusztus 23. előtt is állandóan együtt harcoltak a magyarság népi erőivel, továbbra is együtt küzdöttek augusztus 23-án,¹ március 6-án² és november 19-én³ a közös ellenség, a magyar–román reakció ellen. Ez volt az egyedüli út, amely biztosíthatta és biztosította is a reális helyzetnek megfelelő mértékben a nemzetiségi jogegyenlőséget. Mindez csapást-csapás után mért az itt élő magyarság ellenségeire. A magyar reakció régi útjai – a nemzetiségi uszítás, lélekmérgezés, megtévesztések, rágalom útja – járhatatlanoknak bizonyultak.

Új köntösben jelentkeztek tehát a romániai magyar politikai élet régről ismert népámító, nemzetrontó jelszavai. Új ügynökök árulják a romániai magyarság sorsát, a meglapuló, de új előnyökért állandóan tetre és bünre kész régi haszonélvezők szolgálatában. Új lakájokat és megfizetett ügynököket talált a demokrácia soraiba befurakodott, de érdekeitől idegen elemek között a kisajátított földesurak, uzsorakamatokért tülekedő bankárok és a levitézlett dzsentrik serege.

Régi hangok hallatszanak át a határon: és a hegyeken és tengereken átcsillámló „nemes” valuták cselekvésre készítetik a nép – árulásra mindig kész – ellenségeit. Hajlandók elfelejteni, sőt el is felejtetni, hogy országunk felszabadulása és a magyar nép léte is a Szovjet Hadsereg ragyogó győzelmének köszönhető. Elhallgatják, hogy az itt élő magyarság létét csak egy tartós béke biztosítja és hogy ennek a békének legéberebb védelmezője, leghathatósabb harcosa: a Szovjetunió. A legreakciósabb amerikai és angliai imperialista politika feldicsérésével igyekeznek érdekeket szerezni a nemzetközi reakció szövvényes hálózatában. A magyarországi Kiszgazdapárt reakciós szárnyának politikai vonalán haladva, szoros szövet-

---

1 Utalás az 1944. augusztus 23-án végrehajtott román átállásra.

2 Utalás az 1945. március 6-án megalakult Groza-kormányra.

3 Utalás az 1946. november 19-én megtartott nemzetgyűlési választásra.

ségben a romániai fasizmus maradványaival és a „történelmi” pártokkal, szovjet-angolszász katonai konfliktusra számítanak és ehhez alkalmazzák revizionista-irredenta terveiket. Imperialista ábrándjaikat nem leplezhetik eléggé, amikor magyar hegemonia alatt propagálják a Duna-menti népek tömörítését.⁴

Minden különösebb politikai iskolázottság nélkül is világos bármely józanul gondolkodó ember előtt, hogy egyetlen népnek s így a magyar népnek sem érdeke a Szovjetunió és Anglia–Amerika közötti háború. A magyarságnak nem érdeke a háborús haszonélvezők nyereségeit növelni, mely a népnek mindig csak pusztulást, nyomort, bánatot hozott.

A magyarság érdeke nem lehet azonos a reakció érdekeivel; a magyarság érdeke nem más, mint a széles dolgozó magyar népi rétegek érdeke. A magyarság termelő rétegeinek érdeke a béke, a nyugodt építő munka, az új demokrácia népi elemeinek erősítése, a népi demokráciához vezető út lerövidítése.

Népbolondítás és a tényleges népi érdekektől idegen minden olyan nyilatkozat, amely általában vett magyar érdekről beszél, amely ennek megfelelően öncélú, közös elvi alapot nélkülöző, minden törésnélküli romániai magyar egységről szaval. Nincsen általában vett „magyar érdek”, nem lehet minden letartóztatott magyar banditában csak a „magyart” meglátni és a banditát észre sem venni. Nem lehet az elvtelen „magyar egység” szomorú jelszavával a romániai magyar közéletet ismét a kiszípolozó földesurak, bankárok és a falu uzsorásai szolgálatába állítani. A „magyar egység” jelszavát a választások alatt a reakció arra használta, hogy behatoljon azokba a szervezetekbe, amelyek keretében lehetőséget látott sötét terveinek végrehajtására. Nem nevezheti magát népi szervezetnek egyetlen olyan magyar politikai szervezet sem, amely népi, haladó szellemű és demokratikus formájának megfelelően nem folytat határozott harcot a magyarság soraiban tevékenykedő, vagy lesben álló és támadásra kész reakció ellen. Nem a népi erők demokratikus megerősítéséért küzd az, aki a magyarság soraiban csak általában beszél a reakció elleni harc szükségességéről, de nem talál egyetlen megszemélysíthető ellenséget sem a magyar közéletben, a szövetkezetek, az EMGE, EMKE vagy a Dalszövetség⁵ vezető kereteiben: a Magyar Népi Szövetség egyes vezetői között; aki nem látja a lélekmérgező ügynökök aknamunkáját a politikai és világnézeti arcvonal minden szektorában, az egyházak reakciós elemeinél, elsősorban a katolikus egyház reakciós köreinél; a Bolyai Egyetemen, a sok magyarnyelvű újság és folyóirat hasábjain.

Tudatosan vagy „nagyúri” vállveregetéstől megszédülten idézik fel a régi földesúri, bankári Magyar Párt szellemét mindazok, akik a magyarság sorskérdéseire kétértelmű, ingadozó választ adnak.

---

4 Lásd az előző irat jegyzetét.

5 A Magyar Dalosszövetségről van szó, amelyet 1947. június 9-ig a (zeneileg és politikailag) konzervatív Tárca Bertalan vezetett. Ekkor – a fenti cikk hatására – helyéree a Bartók-Kodály szellemiséget képviselő Nagy Istvánt, a Zeneművészeti Főiskola igazgatóját nevezik ki.

Merre tart a romániai magyarság? Előre megy-e és segíti a romániai demokráciát, melynek megerősödése a nemzetiségi kérdés maradéktalan megoldását is jelenti és ugyanakkor támogatást nyújt a béke nemzetközi biztosítására; vagy vissza igyekszik-e a reakció korszakába és új áldozatra kényszeríti a népet a nemzeti és fajgyűlölet, a háborús uszítás vér- és könnyáztatta oltárán?

A termelő rétegek, a dolgozó parasztság, a haladó értelmiség a demokrácia útját választja. Az élősdie városi bankárok, a falvak népén kiskirályoskodó és gazdagodó élősdiek megállítanák a haladást és minden erejükkel a magyar nép romlását és pusztulását hozó új háborút készítik elő.

Így tehát nem kétséges, hogy a jövőjéért küzdő magyarság, a dolgozó rétegeket és demokratikus értelmiségieket kell az élre állítsa, mert csak ez biztosítja továbbhaladását a kiteljesülő demokrácia útján.

Elhallgatják ma a romániai magyarság előtt, hogy a Szovjetunió segítségével felszabadult és épülő Romániában elsősorban a Román Kommunista Pártnak köszönhetik a nemzetiségi sérelmek fokozatos kiküszöbölését, a megvalósuló jogegyenlőséget, a nemzetiségi uszítás ellen folytatott intézményes harcot. Nem beszélnek Gh. Gheorghiu-Dej elvtársról, akinek a sovinizmusról írt tétélei a romániai nemzetiségi kérdés maradéktalan megoldásának legerősebb fegyverét képezik.⁶ De szemérmetlen hamisításaikban odáig mennek, hogy elhallgatják Pártunk emberfeletti teljesítményeit is a Bolyai Egyetem, az Állami Magyar Színház megteremtése, a magyar intézmények, iskolák és tanszemélyzet elrendezése, a közigazgatási, a földosztással kapcsolatos, CASBI, állampolgársági, szövetkezeti kérdések körül felmerült tényleges igazságtalanságok kiküszöbölése terén. Csak általánosságban beszélnek a demokrácia vagy a demokratikus kormány segítségéről vagy teljesítményeiről, hogy ezáltal személyes érdemeket csillogtassanak. De a magyar közvéleménynek ismernie kell, hogy a romániai magyarság sorsának legparányibb feljavításáért is hatalmas küzdelmet kellett vívjon a Kommunista Párt vezetése alatt álló munkásosztály. A romániai magyarságnak meg kell ismernie igazi szövetségeseit, hogy eredményesen harcolhasson minden imosztor ellen, akik talpnyaló ügynökök által népünk barátjaként felmagasztalva, a valóságban ma is folytatják sovinizta magyarelles politikájukat, akárcsak a múltban. Ezt a szövetséget akarják megbontani egyesek: a bankárok és kisajátított földesurak és a velük szövetkezett román reakció sötét terveinek végrehajtása érdekében.

De meg kell mondjuk azt is, hogy véget kell vetni annak, hogy a proletáriátus és az RKP harcai és sikeres eredményeinek eltitkolása árán, ezeket kihasználva a magyar közvélemény előtt bárki is egyéni, személyes dicsfényvel övezze körül homlokát. Tudnia kell a magyarságnak, hogy a romániai dolgozók és a[z] RKP

6 Az RKP központi aktívájának 1946. június 22-ei ülésén elítélték Lucretiu Pătrășcanu-t a június 8-i kolozsvári beszéde miatt, és egy nyilatkozatot adtak ki, amelyben az erdélyi magyar revizionizmussal együtt elítélték a román nacionalizmus megnyilvánulásait is. *Constantiniu*, 2001. 208–210. p. A gyűlés jegyzőkönyve: Uo. 157–211. p., valamint: A Román Kommunista Párt álláspontja a sovinizta és revizionista áramlatokkal szemben. *Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs előadói beszéde...*, 1954.

nélkül a Maniu-banda garázdálkodásai⁷ csak a legsötétebb nemzetiségi elnyomás és üldöztetés első megnyilvánulásai lettek volna és ma a romániai magyarság vándorbottal a kezében kereshetne megoldást a megsemmisülés veszedelme ellen. A demokrácia útja nem könnyű. Nehéz, göröngyös, szakadékos, ezer veszedelmet rejtegető szakaszokat kell keresztül verekednünk. Az egy irányba haladók vállvetve meggyorsítják az utat.

A romániai magyarságot a román nép politikai, gazdasági, és kulturális életétől és demokratikus harcaitól elszigetelő politikai kísérletezés végzetes veszedelembé döntheti.

A romániai magyarságnak nincs két útja. Problémáinak feltétlen és végleges megoldásához a román demokrácia oldalán kell haladnia. Nem lehet más szövetségese, mint a proletáriátus, a román dolgozó parasztság s a demokratikus értelmiség, melyek együtt haladnak a béke és a népi demokrácia teljes megvalósulásának útján.

Igazság, 1947. május 22. „A romániai magyarság útja”.

---

7 Utalás az 1944 őszi székelyföldi véres magyarellenes atrocitásokra. Lásd a bevezető tanulmányt.

54. Az RKP Kurkó-ellenes bírálatának feldolgozása az MNSZ központi aktívaülésén

(Jegyzőkönyv-részlet.)
1947. május 29.

Jegyzőkönyv

felvétel 1947. május 29-én, Bukarestben a Magyar Népi Szövetség aktívájával⁸ tartott ülésen. Jelen voltak: Luca Vasile, az ülés vezetője, Vințe Ioan, dr. Csákány Béla, Czikó Nándor, Takáts Lajos, dr. Bogdán József, Mezei [Lajos], Balogh Edgár, Kurkó Gyárfás, Gaál Gábor, Ardeleanu Gh., Révy Ilus, Bányai László, Kiss Pál, Kacsó Sándor, Juhász B.⁹, Dőry Erzsébet, Szűcs Margit.

Napirend:

1. A Magyar Népi Szövetség helyzetjelentése; politikai és taktikai vonalának tisztázása.

2. Jelentések a különböző reszortokról.

Az első jelentést Kurkó Gyárfás elnök teszi meg:

A parlament megnyitása után hasonló aktívával ülést tartottunk itt, ahol jelentést tettünk, és Vințe elvtárs elmondta kritikáját. Február 11-én tartott aktíva-ülésünkön megállapítottuk, hogy az MNSZ kommunistái között nincs meg az egészséges együttműködés és ebből kifolyólag még sok hibát követtünk el. Akkor vállaltuk, hogy mindent elkövetünk, hogy rendet teremtsünk, de a mai napig nem sikerült az együttműködés. [...] ¹⁰

Itt most rátérünk a közöttünk lévő ellentétekre.

Nem tudtam együttműködni elsősorban Csákánnyal. Bennem is van hiba, benne is. Én valamivel idősebb párttag vagyok mint ő, antifasiszta mozgalomban régebben részt veszek. A változás után a régi munkatársak a Pártba kapcsolódtak be, és azt mondtam, hogy kell várjunk, alakuljon ki a központ, meglátjuk, mi lesz, mert az a meggyőződésem, hogy tömegszervezetre lesz szükség, és ne vágjunk elébe a dolgoknak. Be kell kapcsolni újabb embereket, ez volt a cél. A múltban a magyarság népközösségben¹¹ volt. Abban az időben került Vincze¹² Brassóba.

---

8 Az MNSZ szervezeti szabályzata nem tett említést az aktívák létezéséről. Az RKP szervezeti szabályzata nem fejtette ki pontosan, hogy mit ért az aktivisták gyűlésein, csupán említést tett arról, hogy: „A Párt tartományi, megyei és helyi székhelyein összehívják a város és a falu aktivistáinak gyűlését minden alkalommal, valahányszor fontos pártkérdéseket kell megvitatni.” *A Román Kommunista Párt ...*, 1945. 20. p.

9 Juhász Lajosról van szó.

10 A kihagyott részben gazdasági ügyekről, az MNSZ befolyása alatt álló vállalatok korrupciós ügyeiről (Fukaro stb.) van szó. Az MNSZ gazdasági jellegű vállalkozásainak működésére lásd a 40. sz. iratot.

11 Az 1939-ben megalakított Magyar Népközösségről van szó, amely – korporatív alapon – felölelte az erdélyi magyar társadalom egészét.

12 Utalás Vincze Jánosra.

Kiadtunk egy kiáltványt. Én közvetítettem a tartománynál a Párt és újabb emberek között. A kiáltvány szövegét diktáltam, Csákány kifogásolta, hogy erős, Vincze, hogy gyenge, eltartott egy hétig, amíg kijött a kiáltvány.¹³ Csákány nem fogadta el a kiáltványnak azt a részét, hogy „fordítsuk fegyvereinket Horthy ellen”, nem akarta aláírni. Azt mondtam, hogy most a munkásság felé kell forduljunk, ha nem írjátok alá, rátok uszítom a kommunista munkásságot. Erre aláírták a kiáltványt. A kiáltványt elküldtük Bukarestbe Luca elvtárshoz, Vinczével. Ismertettem, hogy kik az aláírók, (amennyire már ismertem őket), hol aktiváltak a múltban, és kijött a kiáltvány. Azután Luca egy alkalommal, úgy másfél évvel ezelőtt érdeklődött bizonyos személyek iránt állambiztonsági szempontból. Én akkor elmondtam, hogy Csákányt honnan ismerem, a népközösségből vettük, nem hiszem, hogy az ellene felmerült vád fennállana, de ki kell vizsgálni, de nem lehetett tudni, mennyire lehet benne bízni.

Ezelőtt pár héttel itt volt egy pesti delegáció, Bolgár Elekkel az élen. Egy beszélgetés alkalmával hallottam, hogy Csákány kiszorgálta a magyar fasizmust (tudjuk, hogy a románát kiszorgálta) a brassói követségen¹⁴ keresztül. Miután Luca elvtárs cikke¹⁵ megjelent, mondtam hogy valóban tisztogatni kell. Azonban fentről kell megkezdeni, és ha igaz a súlyos vád, amit jelentettek, akkor kérem a vizsgálatot Csákány ellen, kérem a fegyelmet magam ellen. Nem tudom mennyire tudott ő átalakulni, azonban kérdeztem tőle akkor, mondja meg őszintén van-e valami abban, hogy ő Horthyékat és Szálasiékat kiszorgálta volna, mondja meg őszintén ha hibát is követett el. Nem akarta beismerni. Egyetlen dolgot ismert el, hogy a magyar követségen járt útleveleket elintézni, ezért vádolhatják, ennél többel nem. Azonban hallottam, hogy szolgálataiért pénzt is vett volna fel. Ezt is ki kell vizsgálni.

Ezeket kötelességemnek tartom bejelenteni, mert én ajánlottam Luca elvtársnak Vajda Istvánt¹⁶ és Csákánynak aláírtam a Pártba való belépési nyilatkozatát. Amennyiben ez így áll, a mai naptól kezdve kérem az elvtársakat, az én jelölésemet vegyék le a belépési nyilatkozatról, kérem a vizsgálatot és fegyelmet magam ellen is.

Ennek a nyoma látszik egész szervezeti életünkön. Hibát hibára követtek el. Érzem, és tudom, hogy tele vagyok csökevénnel, és igyekszem harcolni magammal, de meg kell mondjam, hogy nehezen megy. Amennyiben a jövőben egészséges munkát akarunk végezni, kiegyensúlyozott munkáselvtársakat kell kapjak magam mellé, tovább kell vigyük a munkát, és így erősebbé tenni a munkaközösséget. Luca elvtársnak ezzel kapcsolatban megjelent pár cikke a múlt napokban a

---

13 Lásd az 1. sz. iratot.

14 A 2. bécsi döntés után Brassóban (és Aradon) magyar konzulátusokat állítottak fel. Ezek egyebek mellett a dél-erdélyi magyarsággal kapcsolatos sérelmes ügyeket tartották számon, emiatt pedig szoros kapcsolatban álltak a helyi népközösségi vezetőkkel.

15 Luka Lászlónak az 1947. május 22-i cikkéről van szó, lásd az előző iratot.

16 Vajda István a Sodronyipar vezérigazgatója volt és tagja volt annak a intézőtestületnek, amely az 1946 májusában alapított ROMAGÁT-ot irányította.

sajtóban. Főképpen az egyiket említtem meg, azt hiszem, Váradon a *Fáklyában*,¹⁷ ahol világosan kivehető célzás volt, hogy én mondtam volna egy kolozsvári nagygyűlésen, hogy a magyarság immár demokrata, nincs többé magyar reakció. Ezt írja a *Fáklya* világosan. Kérem a vizsgálatot kolozsvári beszédemben, mert tudomásom szerint azt soha egyetleneszer sem mondtam, hogy nincs már magyar reakció. Ezzel ezt a kérdést befejezem. [...]»¹⁸

Kurkó: Kérem, hogy politikai kérdésekre vonatkozóan Luca elvtárs tegyen fel kérdéseket!

Luca: Kurkó azt mondja, hogy fegyelmet kér maga ellen Csákánnyal kapcsolatban. Gondolja, hogy ez a legfontosabb kérdés, amiért magát hibásnak érzi? Vagy pedig esetleg lennének más kérdések is. Milyen fontos kérdéseket lát még, amelyekért hibáztatható, és amiért Kurkó felel?

Kurkó: Hibáztatható vagyok a szövetkezeti kérdésben, amikor kijelentettem a múltkor¹⁹ is, hogy a szövetkezeti kérdésben elvben egyetértek, de időben és gyakorlati megvalósításban külön véleményem van.

Luca: Olvasta a Párt fegyelmi kérdéseit, a Párt statútumját. Lehet egy kommunistának külön véleménye, mint amit a határozatok hoznak? Elfogadja, hogy a többség határozatai kötelezők minden tagra?²⁰ Ha a végrehajtó bizottság valamit határozott, úgy az demokratikus vagy diktatórikus magatartás, elnöki helyzetét kihasználni?

Kurkó: Nemzetiségi helyzetünket tekintve vitáink voltak és lesznek. Ha nem vagyok meggyőződve, nem tudok dolgozni ebben az irányban. Az MNSZ amellett, hogy tömegszervezet, nemzetiségi szervezet.

Luca: Az MNSZ nem a PÁRT [*sic!*] tömegszervezete, de az MNSZ kommunista tagjai azért vannak, hogy keresztülvigyék a Párt határozatait. Aki nem párttag pl. Vajda, azt mondhatja, hogy nem teszi magáévá a Párt határozatait. Mert a magyarországi kommunistákkal együtt, az MNSZ itt is átcsúszott félig-meddig a Kisgazdapárt irányvonalára, és Kurkó úgy teszi [*fel!*] a kérdést, hogy a nézeteltérések a munkatársak között személyi és gazdasági kérdések körül vetődnek fel, de politikai kérdésben csak a szövetkezeti kérdéstről szól. Van még egy kérdésem. Egész súlyos dolgokat hoz fel egyes elvtársak ellen. Miért nem értesítette erről az MNSZ-ben dolgozó kommunistákat, és miért csak itt említi meg? Hogyan lehetséges, hogy február 11-én volt az utolsó aktíva-ülés. Miért nincs szorosabb együttműködés?

---

17 A *Fáklya* az RKP Nagyvárad tartományi bizottságának a hetilapja volt, első számát 1947. május 1-jén adták ki.

18 A kihagyott részben gazdasági, segélyezési ügyekről van szó.

19 Kurkó Gyárfás ilyen értelemben nyilatkozott az 1946 márciusában megrendezett brassói KIB ülésen (lásd a 31. sz. iratot), a székelyudvarhelyi kongresszuson (lásd a 37. sz. iratot) és az MNSZ megyei szervezeti elnökök és titkárok 1947. márciusi ülésén (lásd az 52. sz. iratot).

20 Az RKP szervezeti szabályzatának 7. szakasza a következőképpen értelmezte a „belső demokráciát”: „Minden határozatot szabad vita nyomán hoznak. De attól a pillanattól, mikor egy határozatot egyhangúlag vagy szótöbbséggel elfogadtak, az összes párttagok kötelesek azt teljesíteni, a kisebbség aláveti magát a többség határozatának.” *A Román Munkáspárt...*, 1945. 17. p.

Kurkó: Földreform kérdésről akar beszélni.

Luca: Ki javasolta Kálmánt²¹ a földreform-bizottságba? Hogy lehet az, hogy Kálmán minden javaslata a magyar földbirtokosok érdekeit védte, és nem találunk egyetlen kérdést sem, hogy a magyar vagy román kisparasztság érdekeit védené a földbirtokosokkal szemben? Vannak pontos adataink Kálmán javaslatairól.

Kurkó: A földreformban súlyos hibák vannak. Jogászaink a törvényhez ragaszkodtak.

Luca: Miért nem ragaszkodtak a szegény paraszt jogához? Mert nem tud fizetni az ügyvédeknek?

Kurkó: Rátér a Csiki Magánjavak kérdésére.²² Ebben a kérdésben volt egy kongresszusunk.²³

Luca: Ki csinálta a kongresszust? Milyen irányvonalon ment, milyen törvényjavaslatot akart beterjeszteni?

Kurkó: Csikban öldöklés folyik e kérdés körül.

Luca: A szegény- és zsirosparaszt között. Ez világos. Még fog vér folyni, amíg a zsirosparaszt uralkodni akar.

Kurkó: Vannak kiszakított birtokok 100 holdon felül, ezeket vissza kell csatoltatni, közbirtokossági reformot kell csinálni, ezt el kell simítani.

Luca: Hogyan? A csík megyei románságot kizárni és csak a granicsárok²⁴ leszármazottjai legyenek benne? Én a Magyar Népi Szövetség politikáját vádolom, Kurkó felelős, ez rávilágít az MNSZ mentalitására.

Kacsó: Nem vettük észre, hogy be akarnak lopni ilyen pontot.

Kurkó: Nem volt időnk feldolgozni az elvtársakkal a kérdést, mert akkor egymásután volt több kongresszus. Említettem, hogy Luca elvtárssal beszéltem Csákány ügyéről.

Luca: Tekintve, hogy a belügyminiszternél volt jelentés a különböző csendőrségektől, amelyek igyekeztek befeketíteni az MNSZ vezetőit. Takátsot, Csákányt, Demetert. Demeter Béláról²⁵ tudtam, hogy volt kapcsolata a reakcióval, de nem tudtam Csákányról. Kérdeztem Kurkót, hogy megbízható, ő meggyőzött, hogy becsületes, ezért visszautasítottam a Sziguranca vádját azzal, hogy ez provokáció akar lenni. A manisták is vádolták Csákányt, tehát láttam, hogy ez egyhelyről indul ki. De ennek több mint két éve, még nem is volt Groza-kormányon. 1944-ben a temesvári provokáció²⁶ idején.

---

21 Kálmán Elek közjegyzőről van szó, akit az MNSZ-vezetés 1946 nyarán Czikó Nándor helyett delegált a Központi Agrárreform Bizottságba.

22 A Csiki Magánjavak történetére bővebben lásd: *Tamás*, 1995. és *Olti*, 2005.

23 A négy székely vármegye közbirtokosságainak kongresszusát 1947. április 12–14-én tartották Csikszere-dában.

24 A háromszéki székelyek leszármazottja, Luka itt a csiki határőröket titulálja „granicsároknak” (román határőröknek).

25 Valószínűleg Demeter Jánosra utal.

26 Lásd a 4. és a 31. sz. irat jegyzeteit.

Kurkó: Most hallottam odaátrol, feltételezem, hogy az összeesküvés²⁷ után ott is folyik takarítás²⁸, és ezért kötelességemnek tartottam megemlíteni.

Luca: Milyen kapcsolata van az MNSZ-nek a magyar követséggel és Magyarországgal?

Kurkó: Semmiféle kapcsolata sincs, minthogy ha lejön valaki Pestről, mint a múltkor, a pesti városházáról Bojér, aki felkeresett bennünket, beszélgettem vele, azután lejöttek Bolgár Elekék.

Luca: Ki jött még Bolgárékkkal? Ki javasolta az MNSZ-nek, hogy menjenek Maniuvál és akkor lesz Dollár?

Válasz: Ezt Major Róbert²⁹ javasolta.

Luca: Miért nem leplezték ezt le? Ezelőtt két héttel volt a Párt határozata, hogy le kell leplezni a banditákat.

Kurkó: Kolozsvárt megjelent egy cikk³⁰, a következő áll benne, hogy az MNSZ vezetői lehetővé tették, hogy ilyen javaslatot tegyen Major. Ki kell írni a nevét, hogy kik tették lehetővé!

Luca: Major R. javaslatának óriási politikai jelentősége van.

Balogh: Mikor a Major Róbert ügy volt, Juhász³¹ jelentette a Pártnak.

Luca: A Párt úgy határozott, hogy ezt le kell leplezni és megkérdezzük az *Igazságon* keresztül, miért nem válaszol nyíltan Major javaslatára, mikor ilyen javaslattal jönnek, hogy a Szovjettel való barátság nem biztos, hogy a demokrácia elvész, Angol–Amerikai barátság ez biztosabb, lesz pénz, stb. Erről hallgatnak.

Balogh: Szerdán úgy döntöttek, hogy ezt hozzák a sajtóban. Először én reagáltam rá a vasárnapi cikkben.³²

Luca: Mutatja, hogy a *Világosság*ban megvan a cikk, csak a cikkíró nevét nem írták ki. Tamás Gáspárnak igen különös szerepe van itt. Ismerjük kapcsolatait.

Balogh: Akkor úgy döntöttünk, hogy én a vezércikkben nem térek ki személyekre.

Luca: A budapesti pártközpont azt mondta, hogy a Román Kommunista Párt helytelen politikát folytat, és ezzel akarja megbontani az MNSZ-ben az egységet.

---

27 A magyarországi ún. köztársaság-ellenes összeesküvésre utal Kurkó.

28 A kolozsvári katonai törvényszék 1947 júniusában helyezte vád alá az „Erdély partizánjai” összeesküvő csoport 52 tagját. A vádirat szerint az Unghváry Sándor vezette csoport kapcsolatban állt a Dálnoki Veress Lajos irányította magyarországi katonai összeesküvéssel. Lásd: *Világosság*, 1947. június 27., július 7.

29 Major Róbert a Kiszgazdapárt hivatalos lapja, a *Kis Újság* tudósítójaként tagja volt annak a magyarországi küldöttségnek, amely 1947 május közepén érkezett meg Bukarestbe, hogy rendezzék a CASBI ügyét. Bogdan Josif (Salamon József) értesülése szerint Major Róbert leutazott Kolozsvárra is, ahol Balogh Edgárral, Juhász Lajossal és más személyekkel folytatott tárgyalása alkalmával a következő javaslattal állt elő: 1. az MNSZ-nek Maniut kell támogatnia, mert a közeljövőben ő fogja megszerezni a hatalmat; 2. a Kiszgazdapárt és a NPP között jó viszony áll fenn; 3. az MNSZ anyagi támogatást fog kapni a magyar kormánytól, ha Maniut fogja támogatni. *Nastasă*, 2002. 505–506. p.

30 Valószínűleg Balogh Edgárnak *A tisztító önvizsgálat ideje jött el* című írására utalt. Lásd: *Világosság*, 1947. május 26. A Kiszgazdapárt erdélyi és romániai „mesterkedését” később Bányai László tárta fel ugyancsak a *Világosság* hasábjain. Lásd: *Világosság*, 1947. június 2.

31 Juhász Lajos

32 Utalás a május 27-i cikkre.

Balogh: Úgy döntöttünk, hogy Major Róbertet támadjuk, és Juhász megírja a személyi támadást is, ez folyik most is. De Tamás Gáspár nem közölte le a cikket.

Kacsó: Miért nem tudunk mi erről. Engem pl. Major el akart vinni Constanțára.

Luca: Mert a végrehajtó bizottságban nincs meg az együttműködés.

Többen: A Major ügyről beszámoltunk.

Kacsó: Beszélgettem Majorral, meggyőztem, hogy miért van az MNSZ a kommunisták oldalán (derültség).

Luca: Major javaslata pimaszság. Ki szól hozzá Kurkó jelentéséhez?

Tisztázni kell az MNSZ politikai taktikai irányvonalát. Gazdasági kérdéseket is kell tisztázni. Pl. Fülöpöt Soltész ajánlotta nekünk, de mikor megtudtuk, hogy szélhámos, kirúgtuk. Természetes, hogy a Pártnak bizalommal volt Vajdához és valószínű, hogy Vajda most is félrevezeti a Pártot, és az MNSZ-t, de Kurkó most a teljesen megbízható embert ajánlotta, ezért volt a Pártnak bizalma hozzá.

Bodgán: Tisztázni kell, hogy Vajdának tényleg vannak-e kapcsolatai az angolokkal és manistákkal?

Kurkó: Meg vagyok győződve, hogy angolbarát és vállalatában manista tőke van.

[?] : Mi ezekben a kérdésekben kollektív munkát vittünk. Csakány elleni személyi támadás folyt, és szeretném, ha Juhász kezdené meg a választ.

Balogh E.: Utolsó összeövetelünk óta nem hajtottunk végre csak néhány technikai kérdésben a politikai határozatokat. Ezt már említettük, hogy politikai tevékenységünk Bukarestbe tevődött át. Kolozsvárt csak egyes bizottságok maradtak, amelyeknek kapcsolatot kell fenntartani a tömeggel. Ezt végre is hajtottuk. Bukarestbe átköltözött a jogi- és közigazgatási osztályunk, elnökségünk, főtítkárságunk.³³ Technikai feladatok végrehajtásán kívül azonban, az elmúlt négy hónap alatt nem alakult ki közös munka. Az átcsoportosításnál nehézségek merültek fel. Szeretnék rámutatni arra, hogy hol csúsztak be politikai ellentétek. Gazdasági nehézségeink fokozódtak és Kolozsvárról mi úgy láttuk, hogy tényleges munka csakis a parlamenti csoportban folyik. Az volt az érzésünk, hogy parlamenti csoportunk politikailag támogatást nyújtott a Pártnak és jó kezekben van. Nem is hallottunk ez ellen Kolozsvárt kifogást.

Luca: Gheorghiu-Dej törvényjavaslatánál (Ipari Ellenőrző Hivatalok) csak 3–4 magyar képviselő volt jelen. Elmentek pünkösdre. Megtörténhetett volna, hogy a szocdemek a törvény ellen szavaznak, és az MNSZ képviselők hiányzása miatt a törvényjavaslat elbukott volna.³⁴

---

33 A KIB az 1947. június 6-án kelt 501. számú körlevelében értesítette az MNSZ szervezeteit arról, hogy egyes ügyosztályokat Bukarestbe helyezték át. Ezek a következők voltak: Elnökség, Gazdasági Ügyosztály, Sajtó és Propaganda Osztály, Jogügyi és Közigazgatási Ügyosztály, Pénzügyi Bizottság és a Parlamenti Csoport. ANDJ CJ, f. 26. UPM, Org. jud. Cluj, d. 1/1947. 78. f.

34 A törvényjavaslatot a képviselőház május 23-i ülésén bocsátották szavazásra, amely alkalommal a Tătărescu-féle NLP képviselői nem vettek részt. A törvényt végül elfogadták, amely a magánvállalatok állami ellenőrzését volt hivatott szolgálni. *Onișoru*, 1998. 55. p.

Balogh: Azt akarom kiemelni, a parlamenti csoport munkáját csak a beszámolókból ismerem és a sajtóból. Az volt a benyomásom, hogy politikailag jó kezekben van a parlamenti csoport és produkál valamit. Ezzel szemben Kolozsvárról Bukarestbe költözött többi ügyosztályok nem kezdték meg szervesen a munkát. A jogi, gazdasági, sajtó- és propaganda stb. osztályok. Ekörül sokat vitatkoztam, állandóan gazdasági nehézségek vetődtek fel.

Azt javasoljuk, úgy, ahogy lehet, kis helyiségben meg kell kezdeni a munkát. Csákánnyal szemben az volt a bírálatunk, hogy ő, mint szervezeti főtitkár kellene felvegye egyrészt a Párttal való kapcsolatot, másrészt a többi ügyosztályokkal. Kolozsvárt a négy ügyosztály 101 körlevelet bocsátott ki, az ide átkerült ügyosztályok semmiféle körlevelet nem adtak ki, úgy látom, hogy [az] idekerült osztályok széttűllöttek. Úgy határoztunk, hogy nem elég, ha van egy parlamenti csoport, hanem Csákány személyében kell egy olyan egyén, aki mindent a kezében tart. Mi, Kolozsvárt, politikailag semmiféle irányítást nem kaptunk. Mikor néhány héttel ezelőtt olvastam a sajtóban, hogy az Ekések Frontja a zsirosparaszttal szemben a dolgozó parasztság érdekeit védi, megállapítottuk, hogy itt olyan új politikai szakasz indul, hogy a választási győzelmet kihasználva a régi MADOSZ-vonalat kellene követni és a dolgozó parasztság érdekeit védeni. Nem kaptunk semmiféle politikai irányítást és utasítást. Amit mégis végeztünk, az annak köszönhető, hogy kolozsvári szervezőbizottságunk jó kommunistákból áll, és [az] ott megkezdett egy bizonyos tisztogató munkát. Ezért hibáztatom Csákányt. Az az érzésem, hogy Kurkó nagyon egyedül van.

Luca: Meg kell nézni, mi az oka ennek, miért nincs politikai utasítás, miért nem működnek az ügyosztályok?

Balogh: Nagyon kértem Csákányt, hogy a régi viszonyt, amikor ő titkára volt a szervezetnek – mielőtt képviselő lett – és mikor Kurkóval együttműködött, mikor a Párttal helyes kapcsolataik voltak, vissza kell állítani. Úgy látom, hogy Csákány nem közvetít jól a Párt és az MNSZ között. Kurkó abba a helyzetbe jut, hogy a magyarság bizonyos elemeivel szemben a Szovjettel és Magyarországgal védje magát, és nem a Kommunista Pártra támaszkodik. Úgy érzem ott a hiba, hogy nincs helyes kapcsolat az MNSZ és a Párt vezetősége között. Ez a helytelen kapcsolat arra vezethető vissza, hogy valaki közülünk hibát követ el, de ezeket a hibákat ne mélyítsük, hanem javítsuk. Az volt a vádam Csákánnyal szemben, hogy ő, aki a kapcsolatot tartja a Párttal, nem igyekszik az ellentéteket elsimítani, hanem szinte örül ennek az ellentétnek.

Azt javaslom, hogy szorosabb legyen a Párttal való kapcsolat, itt kell bíráljuk egymást, de szűnjék meg az, hogy bírálatainkat bárhol hangoztassuk és nem magunk között.

(Közbeszólások: különböző egyéni intrikákról, tányérnyaló kis macskák, hasravágódók stb.)

Luca: A régi Madosz harcos népi felfogása felenged, és egy általános magyar közületet építünk ki. Több ízben vitatkoztam erről a kérdéstről, mert azt láttam,

hogya a helyes MADOSZ-ideológiát elvetettük. Antal Dániel és Kacsó fenntartották azt a véleményt, hogy a magyarság közös védelmi szerve vagyunk, és mindenkit ki kell szolgálni. Az a jogi felfogás érvényesült, hogy a törvénytelenségekkel szemben mindenkit védeni kell, legyen az földműves, vagy földbirtokos, polgár vagy munkás. Az EMGÉ-től kértünk kimutatásokat a földigénylőkről és kisajátítottokról. Megkaptuk az összes kisajátított magyar földbirtokosok névsorát, de a földigénylők névsorát nem kaptuk meg. Állítólag ez nagyon nehéz munka lett volna, így a földigénylők sérelemit sem tudtuk védeni. Tordán is volt vita, abból indult ki, hogy 4000 holdat vettek el egyesektől, míg ezer holdat 1000 magyartól, 2000 holdat 40 családtól. Gál Miklós ott úgy vitte a jogi vonalat, hogy Dimoftachenak módja volt, hogy a magyaroktól vegyék vissza a földet. Kiderült, hogy nálunk is hiba volt, hogy a 4000 holdért állottunk ki, és nem a kisemberek 2800 holdjáért. Azután ezer kisember visszacapott 1200 holdat.

Kurkó: A „magyar egység” gondolatát nem lehet fenntartani, mert hisz kapitalista rendszerben élünk. Úgy látom, hogy Csákány és Takáts még mindig úgy beszélnek a románságról, mintha az egységes volna.

Balogh: Az állampolgársági kérdésben olyan kétértelműség állott elő, hogy az új törvény³⁵ alkalmat adhat a jogi értelmezésre, hogy pl. a Dél-Erdélyből északra menekült magyarok nem kaphatják vissza az állampolgárságukat. Igaz, hogy érvényben maradt az 1945-ös rendelkezés, ez azonban nem megnyugtató.

Luca: Mindig a rezsimtől függ, hogyan értelmeznek egy törvényt, illetve jogi kétértelműséget. Ha pl. Maniuék jönnének uralomra, akkor a törvényt felrúgják. A törvény teljesen világos. Az 1945-ös törvény³⁶ nem annulálta az állampolgársági törvényt.

Balogh: El kell tűnnie ezeknek az ellentéteknek közöttünk. Egyik részről azt mondják, hogy renegát, másik részről, hogy sovíniszta. Nekem is voltak ellentéteim, véleménykülönbségeim Kurkóval, összeütközéseim, vitáim Takáts-csal, a 645-ös törvény³⁷ körüli magatartása miatt, amikor úgy láttam, hogy Takáts túlságosan ingadozott az amnesztia-kérdés körül. Kisemberek, akiket meg kellett volna védeni, Népbíróság³⁸ elé kerültek.

Luca: Nem tudom, hogy az MNSZ állást foglalt volna, konkrétan közbejárt volna kisemberek érdekében. Attól félek, hogy itt két végrehajtó bizottság van.

Balogh: Az amnesztia kérdésében kivettem néhány esetet, tudtam, hogy kicsi emberekről van szó, kiemeltem, átnéztem, ismervén Luca elvtárs nyilatkozatát Böszörményiékkel³⁹ kapcsolatban, az elnöknek felküldtem, kik azok, akikért tenni

35 A 161. számú új állampolgársági törvényt a képviselőház május 15-i ülésén szavazták meg. A jogszabály második szakaszának b. pontja értelmében továbbra sem kaphattak román állampolgárságot azok a személyek, akik önként léptek olyan idegen államok szolgálatába, amelyik az Egyesült Nemzetek tagállamai ellen harcoltak, vagy ilyen állam katonái, vagy katonai jellegű alakulatának tagjai voltak. A törvény szövegét közli: *Vincze*, 1999/a. 205–208. p.

36 A *Monitorul Oficial* 1945. április 4-i és augusztus 13-i számában is megjelent egy-egy rendelet, amelyek az észak-erdélyi lakosok állampolgárságát rendezték, a magyarságra nézve sérelmes módon.

37 Utalás az 1945. augusztus 14-én megjelent ún. visszaperlési törvényre. Bővebben lásd a 18. sz. irat jegyzetét.

38 Bővebben lásd a 18. sz. irat jegyzetét.

kell valamit. De Csákány és Takáts állandóan valami kisebbségi érzettől vezérelve, nem állanak ki a kisemberek érdekeit védeni.

A politikai kibontakozás egyetlen útját ott látom, ha megerősödik a Párttal való kapcsolatunk. Frakciózás és személyi ellentétek miatt Bukarestben keletkezett ellentéteknek el kell tűnnie, és olyan politikai vonalnak kell kialakulnia, amely nem áll ki az egész magyarságért, hanem a dolgozókért. A régi MADOSZ vonalat kell megtartani. Ne álljunk ki a magyar földbirtokosokért, vagy bankárokért, ne legyen dél-erdélyi és észak-erdélyi politika.

Luca: Konkrét tényt mondjon, ahol megalkuvás volt a magyar néptömeg kárára.

Balogh: Például a küldöttségek nincsenek eléggé informálva.

Luca: Kurkó–Takáts és Csákány között a szövetkezeti kérdésben volt ellentét. Nem lehet védeni egyes stréberek érdekeit a magyar tömegekkel szemben. Meg kell szüntetni a kapitalista jellegű rablószövetkezeteket, amelyekből csak egyesek húznak hasznot és népi szövetkezeteket kell teremtsünk. Azt mondják, meg kell védeni, mert magyar szövetkezet. Az MNSZ izolálja magát a román szövetkezetektől, félreáll, és várja, hogy a román demokrácia vívja ki az eredményeket, akkor majd a magyarok is bekapcsolódnak, de együtt harcolni nem akarnak.

Balogh: Ezen az összejövetelem azt vallottam, hogy szövetkezeti ügyben olyan ügyes taktikával kell fellépjünk, hogy a román reakciónak se legyen alkalma bizonyos romanizálást bevinni, vagy nyelvhasználatot megakadályozni.

Luca: Az volt a nézete, hogy a szövetkezetbe románok ne lépjenek be, mert az egész román népet úgy látják, ahogy Maniut tekintik.

Balogh: Nem ültünk össze, és nem vitattuk meg. Takáts és Csákány nem ismervén a falusi hangulatot, és helyzetet, nem értették meg eléggé a szövetkezeti kérdést.

Luca: Miért teremtenek új szövetkezeteket a magyar falvakban a „Kaláka” szövetkezet ellen?

Balogh: Kalotaszegi falvakban feloszlatták a „Kalákát”. Volt egy tanácskozás. Láttam a Párt helyes vonalát egy részről a magyar demokrácia számára és a román demokrácia részéről románok számára. Ha pártmunkát végzünk a népi szövetkezetekben, és kollektíve dolgozunk, a dolgozó magyarok érdekeit vállaljuk, feladva a magyar „eredetiség jelszavát”, kiállunk a dolgozók érdekeiért.

Luca: Az MNSZ nem állt ki távolról sem úgy a magyar dolgozók érdekeiért, mint a Kommunista Párt, de ezt mindig elhallgatják.

Balogh: Azt kérem, hogy a két véglet helyett találjuk meg a MADOSZ helyes politikáját, és akkor segíteni fogjuk Takátsot és Csákányt. A szegény parasztság, a munkásság és a haladó értelmiségek érdekeit kell vállaljuk.

Luca: A Harcot együtt kell vállalni a román demokráciával. Az MNSZ becsapja saját magát azokért az érdekekért, amelyeket az [*Országos*] Magyar Párt hirdetett.

Balogh: Javasolom: az MNSZ belső ügyeiben a politikai titkárság intézménye, a központosítás, a Bukarestbe jött ügyosztályok erősödjenek meg. Kézbe venni a tömegmunkát, tisztázni, hogy nem vagyunk minden magyar ember képviselője. A belső tisztogatást meg kell csinálni, amivel elkéstünk. A választások után fel kellett volna ismerni a reakció újabb manővereit. A központi és kellő kollektív munka hiányában ezt nem tettük meg. Ha ezt megtesszük, elkerüljük ezeket a differenciákat. Csákány kikerül abból a látszattól, hogy nem védik a kisemberek érdekeit. Elkerüljük azt, hogy Kurkónak nincsenek elég jó kapcsolatai a Párttal.

Luca: Kurkó nem keresi a Párttal való kapcsolatot, minden [nap] meg lehet bennünket találni.

Kurkó: Azt láttam, hogy a szövetkezeti vita óta el vagyok ejtve. Ezért nem is tudtam dolgozni.

Luca: A baj az, hogy Kurkó egyedül dolgozik.

Balogh: Küszöböljük ki a személyi ellentéteket, tisztázuk az MNSZ álláspontját. Álljunk ki száz százalékosan a kisemberek érdekeiért, a magyar dolgozókért és meg kell találnunk a kapcsolatot a demokratikus román dolgozók szervezeteivel.

Juhász: Én szervezeti munkán vagyok. Tíz havi munkám folytán megállapítottam, hogy a szervezési munka is elakad, mert sok szervezeti hiba van. Egy párra szeretnék rávilágítani. Sérelmi politikánkhoz hozzáfűzöm, hogy az ellentétek onnan származnak, pl. az a kiáltvány, amelyet az ősszel, a revízió-kérdéseknek a felmerülése előtt, Luca elvtárral elhatároztuk, hogy feldolgozzuk és kijövünk vele a sajtóban, hogy a magyar tömegek ne dőljenek be a revíziós agitációnak. Erre egy háromtagú bizottság megszerkesztette a kiáltványt. Egy hónap múlva itt csinálták meg a kiáltványt, a *Scântea* lehozta,⁴⁰ utána komoly összecsapás volt, hogy a becsületes demokrácia sem kívánja, a román demokrácia sem, hogy lefeküdjön, mielőtt külföldön kijön a határozat. Tiltakozunk ez ellen, ki akartunk hozni egy határozatot azzal a nyilatkozattal szemben, ami a *Scântea*-ban megjelent.

Más ügy: a letartóztatásoknál meggyőződtem arról, hogy a kolozsvári megyei pártszervezetnél jött Berivoi⁴¹ azzal, hogy 35 letartóztatást kell végrehajtani⁴² és pánik van a városban, de nem tudtunk egyetlen konkrét esetről sem. Neki menjünk az államnak támadással? Ez ellen tiltakozott Csákány.

A „Fukaro” ügyben⁴³ két elvtárs konkrét adatokat kért. Kurkó ígérte, hogy naponta jönnek a sorozatos leleplezéssel, de nem voltak konkrét bizonyítékok. Öt hónap elmúlt, a kérdés nem tisztázódott, ez kiválthatja a gyanúsított elvtársakban az ellenszenvet.

---

40 A *Scântea* 1946. szeptember 20-i számában a címdalton közölték Bányai Lászlónak a szeptemberi sajtótájékoztató alkalmával tett nyilatkozatát (lásd a 44. sz. iratot). A cikk a következő címet kapta: „*Ungurii din România salută hotărârea Conferinței de Pace în privința Ardealului. [A romániai magyarok üdvözlik a békekonferencia határozatát Erdély kérdésében.]*”. Az MNSZ OVB elítélte Bányait a cikk miatt. Lásd a 45. sz. iratot.

41 Utalás Dr. Berivoy Jánosra.

42 Többek között a Venczel Józsefet és Pásztai Gézát is letartóztatták. A pitești-i internálótáborban tartották őket fogva bírósági ítélet nélkül.

43 Lásd a 40. sz. iratot.

Különben is azt látom, hogy vezető személyiségekért kiállunk, de pár száz kis emberért nem állunk ki.

Van egy határozat, hogy én is aláírhatok leveleket. Jönnek a levelek az ügyosztályoktól a szervezet megkerülésével. Az MNSZ vizsgálja mindig be, hogy az ember, akit pártfogásba vesz, megérdemli-e? A sérelmi politikában ez a lényeges. Felvetődött az is, kik ellenzik a sérelmeket, kiket pártfogolunk. Ha Pártnak kellő időben jelentjük, hogy valamilyen elvtárs rosszul viszi a vonalat, akkor helyre tudjuk hozni a dolgokat... Élesen harcolnunk kell a Kisgazdapárt-vonal ellen. Pl. jött a jelentés, hogy Csíkban a gyűléseket úgy készítik elő, hogy megszabják, ki lesz az elnök, és gyűlés elé viszik a párt határozatát.

Luca: Ez talán valamilyen katolikus párt [*sic!*] vádja.

Beszél [*Juhász*] a különböző magyar szervezetekről: EMGE, EMKE, Dalos Szövetség⁴⁴, Segélyező Bizottság,⁴⁵ különböző gazdasági bizottságok. Pl. volt egy sajtóértekezletünk, két év óta volt az első, és kiderült, hogy a *Falvak Népe* sérelmezi azt, hogy az EMGE leinti a falusiakat, hogy a *Falvak Népet* vásárolják. Az EMGE-nél tudok reakciós személyeket, pl. Temes megyében egy Török nevűnek küldtünk táviratot, hogyan áll a vetés, és ettől jött válasz. Újságcikkeket idéz.

Juhász: Az MNSZ minden áron a tömeg népszerűségét keresi, és nem nyúl hozzá a hibás kérdésekhez. A Dalosszövetség a reakció és sovinizmus melegágya. Pl. Brassóban annyira jutottunk, hogy népszínműveket adnak elő az MNSZ helyiségében, 130 millió jövedelmet szednek be, de elzárkóznak az MNSZ-től. Sovinizta kijelentéseket tesznek. Fel kellene oszlatni. Az EMGE a földműveseket fogja egy táborba, míg az EMKE az értelmiségieket, míg az MNSZ csak politikailag fog dolgozni. Pl. a református egyház írja, hogy a női vonal függetlenségét meg kell őrizni, és csak addig mennek az MNSZ-el, amíg az védi az ő érdekeit, de a legcsekélyebb hiba esetén már nem mennek velünk.

A sajtóban hozták, hogy tudja az egész magyarság, hogy üldözik. Itt voltak véleménykülönbségeink. Voltak összecsapások Pătrășcanu cikkeivel kapcsolatosan. Nagyon sokan azt akarták, hogy a parlamentben sérelmeinket teregessük ki. Mi azt mondtuk, hogy a parlamenti csoport munkája nem lehet ez, hanem együtt kell dolgozunk a többi parlamenti csoportokkal, és az egyéni sérelmeket az eddigi módon intézzük, csak ott állunk ki, ahol nagyobb csoport-sérelemről van szó. Akkor szabtuk meg a parlamenti csoport munkáját. Kurkó azt mondta, hogy csak erős kiállással lehet eredményt elérni. Én ellene voltam, itt a kollaboráció megdőlt. Sok ember van a csoportban, újak, akik nem tudják, mi az együttműködés. Igyekeztünk Kurkóval megtárgyalni, melyek azok a kérdések, melyek bennünket elválasztanak és igyekeztünk tisztázni.

---

44 Lásd az előző irat jegyzetét.

45 A Romániai Magyar Segélyező Bizottságot 1946. január 6-án állították fel, elnökévé Szabó Bénit választották meg, *Világosság*, 1946. január 9. A Rendőrség Főigazgatósága egy 1947-ben készült jelentésében arra hívta fel a kormány figyelmét, hogy a Segélyező Bizottság revíziós propagandát fejtett ki, ugyanis a bizottság megyei szervezeteinek élén olyan személyek állnak, akik a régi rendszerben irredenta tevékenységet folytattak. *Nastasă*, 2002. 541. p.

Van 3–4 fontosabb kérdés, amelyekben nem értünk egyet.

1. Az agrárkérdés. Annak ellenére, hogy az MNSZ a kisparaszt[ok] érdekeit vitte, a kisajátított birtokosok előzönlöttek bennünket, és mi ezekkel foglalkozunk. Minden képviselőnek van 1–2 földbirtokos ismerőse vagy barátja, és annak érdekeit próbálja védeni. Az agrárkérdésben a következő két kérdés áll fenn. A kisparaszt és a földbirtokos. Én azt mondtam, hogy nem állhatunk a kisajátított birtokos mellé, hanem a kisparaszt mellé. Erre Szakács⁴⁶ azt mondta, hogy minden magyar, kis- és nagybirtokost meg kell védeni. Kértem Kurkót, hogy miután sarkalatos kérdésről van szó, fejtse ki az MNSZ álláspontját. Kurkó azzal intézte el a kérdést, hogy a kisajátítási eljárást az agrárbizottság elintézte és nem foglalkozhatunk vele. Antalról⁴⁷ tudjuk, hogy dzsentri, volt főrendházi tag, ő adta itt meg az irányvonalat.

2. A szövetkezeti kérdésben sem értettünk egyet, hogy a román demokráciával kell együttműködjünk. Egyeseknek az a meggyőződése, hogy a mi szövetkezeteink vezetői jobbak, mit a románoké, éppen ezért, a mi szakembereink kellene bemenjenek az INCOOP-ba, és segítsünk leleplezni őket. Az történt, hogy Kurkóval szembekerült az egész végrehajtó bizottság, mégis az ő álláspontja érvényesült. Miután innen elment, a szövetkezetek elnökei látták, hogy az ő álláspontja más, mit a kongresszusé, nem merték vállalni a szövetkezetek felé, hogy az MNSZ elnökével más álláspontot foglaljanak el.⁴⁸

3. Kurkó kijelentette, hogy nem ismer CASBI törvényt.⁴⁹ Mi beláttuk, hogy van CASBI-probléma. Kijelentették, ha nem intézik el a CASBI-kérdést, kivonulunk a Parlamentből.

4. Az állampolgársági probléma. Egyesek bemondása alapján még ki sem jött a kérdés, és már ellene foglaltak állást.

5. Csíki Magánjavak. 1945-ben népgyűlésen kijelentette, hogy csak a magyaroknak szerezzük vissza. Mi kijelentettük, hogy a románoknak is visszaszerezzük. A Csíki Magánjavak régi vezetősége igyekezett ezt megfúrni. Sikerült keresztülvinni egy törvényjavaslatot, a Csíki Magánjavak jogi személyiségéről. Nem láttuk át, hogy mi bújik meg emögött.

Most jöttek más javaslattal, hogy a jogi személyiséget megszerezzék, emellé akarták állítani, hogy csak a határörök leszármazottai jogosultak a birtokra.⁵⁰ Ezt csak most látjuk. Nem tudjuk, milyen előkészítő munkák folytak, de a minap az egyik parlamenti ülés előtt megjelent Solymos,⁵¹ kezében egy törvényjavaslattal.

---

46 Szakács János képviselőről van szó.

47 Utalás Antal Dánielre.

48 A szövetkezetek beolvasztásáról bővebben lásd: *Vincze*, 1998. és *Olti*, 2003.

49 Az 1947. április 21-én kiadott 127. sz. törvény értelmében a CASBI-t a Nemzetgazdasági Minisztérium alá vonták, nagymértékben csökkentve ezzel önállóságát.

50 Valójában a Csíki Magánjavak a volt csíki határörök leszármazottainak közös vagyona volt – tehát a Csík megyei románoknak nem részesülhettek ebből a vagyomból. Ennek ellenére mind a román sovinizta körök (a két világháború között), mind kommunista párt (1945 után) a románokat is részesíteni akarták ebből a vagyomból, illetve a hasznából. Bővebben lásd: *Tamás*, 1995. és *Olti*, 2005.

51 Dr. Solymos Iván zilahi ügyvéd, 1946–48 között MNSZ-képviselő, 1948-tól a 100-as intézőbizottság tagja.

Mondja nekem, hogy írjam alá én is, mint a csoport felelőse. Mondtam, várjuk meg a csoport határozatát, de Solymos be akarta így adni a törvényjavaslatot. Aztán láttam, milyen szörnyű dolgok voltak benne. Nem Solymost okolom, hanem azokat, akik belegratták. A törvényjavaslat úgy, ahogy meg van szerkesztve, Kurkó álláspontját tükrözi. Ő most is amellet van, hogy csakis a székelyeket illeti meg a jog. Egész Csík megyét megtöltötték azzal, hogy vissza a székelyeknek a Csíki Magánjavitakat, és kompromittálva van az MNSZ.

Ekkor általános, heves vita keletkezik, hogyan történhetett meg, hogy a parlamenti csoport közös határozata nélkül akartak beterjeszteni egy törvényjavaslatot. Sőt, Kolozsvárt meg is jelent cikk, hogy a törvényjavaslatot előterjesztették stb.

Luca: Ha a *Világosság* hozta a hírt, miért nem írta meg, hogy itt provokáció van, miért közöl mindent kontroll nélkül? Miért közöl le mindent a *Világosság*, ahol reakciós ügyről van szó, ott nincs meg az elővigyázatosság, csak ahol ki kell állni, ott óvatosak. Pl. Károlyi Mihály cikkének nem emelték ki azt a részét, hogy a magyarországi demokrácia lemond örökre a revízióról? Aztán Pauker Anna egyik cikkének egy fontos szakaszát sem emelték ki, mert úgy tekint Magyarországot, mint a nyugati blokk tagját, hogy harmadszor is belesodorják a magyar népet egy világhatalmasztrófába!

Takács: Közöttünk nem személyi, hanem politikai ellentétek vannak, így a személyem ellen felhozott vádakra nem is reflektálok. Megállapítom, hogy a csoport munkája szétszűllött, nem tarthat fegyelmet olyan vezetőség, amely kifele kompromittálva van. Szétszűllik az MNSZ munkája is. Kértük számtalanszor Kurkót, tisztázzuk a kérdéseket. Sokszor azt mondják, hogy jogi felfogás uralkodik, azonban a jogi felfogást azok hangoztatják, akik nem értik a jogi kéréseket.

Luca: Szakács zsírosparaszt, miért hozták be a parlamentbe? Nem csinált semmit a megyéje érdekében, csak a saját ügyeit intézi. Nézzék meg Tóth Géza⁵² munkáját, mit csinált a megye érdekében? Mit csinál Szakács? Kereskedik. Demeter András⁵³ aki feketézett, azt vette védelmébe. A szegény parasztot kijátsszák. Ez az eredmény, ha valaki idő előtt kerül pozícióba, elromlik. Sokan voltak itt, mert fejükbe szállt, hogy vezető helyre tették őket.

Takács: Igyekeztünk Kurkó magatartása ellen kollaborációt megteremteni, de nem sikerült, azért mert Kurkó állandóan érezte azt, hogy mi csak néhány embert képviselünk, de mögötte tömegek állanak. A Párt utasítása az volt, hogy vonjuk be Juhászt, ő kapja az összekötő szerepet. Kurkó élesen kikelt, mert csak egészséges politikában hajlandó kollaborálni.

Igyekeztünk rámutatni arra, hogy nem lehetünk minden kérdésben egy véleményem, a többség dönt, és a kisebbség aláveti magát a határozatnak. Határozottan kijelentette, hogy erre nem hajlandó. Sokszor igyekeztünk a kolla-

---

52 Tóth Géza háromszéki MNSZ-képviselő volt.

53 Demeter András a MADOSZ egyik alapító tagja volt, 1944 végétől Háromszék prefektusa (megyefőnöke) volt.

borációt helyrehozni, de mereven elzárkózott, hogy nem hajlandó alávetni magát a többség határozatának (vita támad Kurkó és Takáts között). Ez volt a szövetkezeti kérdésben is, a végrehajtó bizottság véleménye ellenére.

Azt látjuk, hogy ebben a keretben nem lehetséges az együttműködés ez akadályozza a munkát kifelé és befelé. A politikai bírónk nem kollaborál. Kurkó kihallgatásokon jelenik meg, nekünk nem számol be, nyilatkozatokat ad a lapoknak, de nem a végrehajtó bizottság határozata alapján.

(Általános vita támad). Vajdával kapcsolatban rámutatnak arra, hogy vannak, akik kezdetben dédelgetett emberek, el akarják őket ejteni. Ez történt Vajdával is. Ha velünk szemben személyeskedésre megy a dolog, Vajdával szemben a becsületére megy. Két éven keresztül dédelgettük, elvittük a hírét, hogy íme, egy kapitalista, aki önzetlenül dolgozik nekünk, csinál vállalatokat stb. Jó volna a Pártnál érdeklődni, hogy miért vitték Moszkvába Gheorghiu-Dej delegációjával? Nekünk szaktanácsokat ad, saját zsebéből adott nekünk nagy összegeket, kölcsönöket megkötendő üzletekre. Ma is tartozunk neki milliókkal.

Mi történt Vajdával? Elkövetkezett az idő, amikor az MNSZ nagy pénzzavarban van, Kurkó látja, hogy az alkalmazottak nyomorognak, és Kaufmant, úgyszólván zsarolja, mert különben a parlamentben zajt üt. Kurkó most azt látja, hogy Vajda nem hoz nekünk elég pénzt. Annakidején Kurkó erőszakkal kényszerítette Vajdát, hogy Fülöppel vegye fel a kapcsolatot. Vajda ez ellen erélyesen tiltakozott, mi könyörögtünk neki, hátha tud belőle pénzt kivenni, Vajda tényleg szerzett tőle bizonyos összeget az MNSZ-nek, és most azt mondjuk rá, hogy nem csinált semmit. Miért mondjuk? Mert egy időben Kurkó beugrott, azt látta, hogy a Romacom⁵⁴ nem működik, és akkor idegenek rágalmának begrunk, akkor vetődött fel Mandula⁵⁵ és Böszörményi neve. Tavaly volt egy vitánk, Mandula és Böszörményi azt mondták, hogy csinálnak üzleteket Bukarestben, de adjunk per 3 millió lej havi fizetést, ez még tavaly nyáron volt, amikor ez még óriási összeg volt, és még kérték 20 százalékot az üzletek után. Vajda erélyesen szembeszállt ezzel, azt mondta, jöjjenek fel Bukarestben és az üzleti haszonból ők is kapnak, de fizetést nem. Ez a két ember képviselte az MNSZ-t gazdasági vonalon. Mandula volt Nagy Ferencnél (Budapesten) is kihallgatáson. Ezekért tették félre Vajdát. Amikor Vajda a Párthoz közeledett, elvitték Moszkvába, és el akarta nekünk mesélni ottani benyomásait, Kolozsvárt elterjesztették, hogy Vajda nagy pénzeket csinált az MNSZ nevében. Ma kompromittálva van. Most kérvénnyel fordult a végrehajtó bizottsághoz, fegyelmit kér maga ellen, vagy azok ellen, akik őt rágalmazták. Meg kell nézzük, hol az igazság. Kurkó beugrott egy olyan társaságba, akik nem szeretik, ha piszkos üzleteikbe be akarnak tekinteni. Mikor javasoltuk, hogy Vajdát is jelöljük, kijelentette, hogy ebből botrány lesz, ide jó magyar demokraták kellene.

54 A Romacom Rt. (Román–Magyar Kereskedelmi Társaság) mint „népi részvénytársaságot” az 1946. május 10–11-én Brassóban tartott gazdasági tanácskozáson alakították meg. A ROMACOM-nak köszönhetően az MNSZ kezébe került a Magyarországról történő könyv- és filmbehozatal kizárólagos joga.

55 A kolozsvári déligyümölcs kereskedő Mandula Jánost 1946 májusában megválasztották a ROMAGÁT intézőtestületi tagjává.

Mezei: Az elvtársak még nem mutattak rá egy hibára. Az a felfogás kezdett kialakulni, hogy az elnökség áll az MNSZ élén, körülötte van egy végrehajtó bizottság, amely [tagjai] között ellentétek származtak [*helyesen: támadtak*]. Most, hat hónap múlva kell megtudjuk az ellentéteket, mi nem tudtunk róla, csak éreztük, de nem tudtuk, hogy ki ellen kell harcoljunk. Az elnökség úgy gondolta, hogy ő a végrehajtó bizottság tetején a koszorú, és ő viszi a vezető szerepet. Az elnökségben vannak már olyan emberek is, akiket rég bezártak volna, ha nem lenne képviselő. Pl. Köteles István és Antal Dániel. Kell tisztázzuk a kérdést, hogy Párttagok vagyunk-e, vagy tényleges kommunisták is, és amit határozunk, azt vigyük is keresztül. Vincze lefektette nekünk, hogyan kell menjünk a szövetkezeti kérdésben, megszabták az irányvonalat, de a vita tovább folyik. Igyekeztek háttérbe szorítani azokat, akik a Párt nemzetiségi politikáját helyesen vezették. Megrovásban részesült Takáts és Csákány. Nem beszéltek meg velünk a kérdéseket, nem hívták össze az aktívát, hiszen ehhez nem kell a Párt külön engedélye. Az aktíva-ülésen lefektetett álláspont fölött a párttagok is vitába keverednek. A pártfegyelmet kell megvalósítani közöttünk, hogy kollektív munkát végezzünk.

Kiss: Csak két hónapja vagyok itt, de súlyos hibákat tapasztaltam. Kurkó hibája – ahogy Juhász elvtárs elmondta –, hogy körülvéteti magát olyan emberekkel, akik nem pártelemek. Teljesen az ő befolyásuk alatt áll. Konkrét adatokkal fogom igazolni.

Amikor idekerültünk, az ügyosztályunk nehezen indult, mert mindent kódósítottak azok, akiknek érdeke, hogy ne kerüljenek párthű elemek be. Mikor kértük Kurkót, hogy a kollektíva üljön össze, azzal válaszolt, hogy azért kódósítanak, mert tudják rólad, hogy párthű ember vagy. Egy Bernáth Ernő nevű egyénnel kapcsolatban szomorú ügy vetődött fel. Magyarországra küldték 200 vagon kukorica végett. Egy ilyen tévelygő egyént küldjenek, és nem egy komoly, megbízható politikai embert? Ennek következménye az, hogy ilyen emberek mennek Magyarországra, és ezért jönnek ide ilyen egyének, mint Major Róbert és az MNSZ-nek tesznek ilyen ajánlatokat. Meg akartam beszélni Bernáth kérvényét.

Többen: Bernáth fasiszta lapot finanszírozott. Párttag volt, de kizárták.

Kiss: Feltettük a kérdést Bernáthnak, kinek megbízásából utazik Magyarországra, azt mondta, nem tartozom neked beszámolni. Ismételttem kérdésemet, és mondtam, hogy akkor nem fogsz utazni Magyarországra. Azt válaszolta, hogy Kurkó és Antal Dániel megbízásából megy. Te fegyelmezett katonája vagy a Pártnak, nem-e lett volna kötelességed azt mondani, hogy nálunk jelentkezel, hogy kimész Magyarországra? De nem akarták nekünk közölni, mert esetleg bejelentjük a Pártnak, és majd ellenzik.

Ez a csoport számtalanszor ült össze a NIK ügyben, engem kizártak. Végül erőlyesen fogtam meg a dolgot. Ziegler kereskedelmi ügyben kiváló, politikai kérdéseket kivéve. Kiss kitér erre a csoportra. A megbeszélésről jegyzőkönyvet akartam felvenni, de tiltakoztak ellene. A NIK ügyben odáig mentek, hogy a

Pártnak öt százalékot akartak felajánlani. Hivatkoztak arra, hogy Kurkónak is ez a véleménye. Ziegler elkezdett politizálni, a román demokráciáról nem mondott szépeket, kénytelen voltam rendreutasítani, hogy ne politizáljon, csak üzleti dolgokról beszéljen.

Szilágyi itt volt. Az volt az elképzelése, hogy Vajda személyén kívül minden kommunista párttag vegyen részt, Kurkó akkor jelentette ki, hogy nem kommunisták, hanem jó magyar demokraták kellene ide.

Vannak azonban problémák, amelyeket nem tudunk végrehajtó bizottsági ülésen megbeszélni, hanem csakis aktíva-üléseinken, magunk közt kell megbeszéljünk. Pl. a dél-edélyiek elnemzetlenítésének kérdése. A himnusz kérdése, mit segít, ha a himnuszt énekeljük. Vita volt a *János Vitéz* előadása miatt. Én elleneztem a dekoráció miatt. Nem kell a magyar tömegeket huszáruniformissal és hasonló dekorációkkal felrázni. Hisz vannak Petőfinek más művei is.

Luca: Például az *Apostolt* is lehet Petőfitől előadni.

Kiss: Visszatérve a Vajda-ügyre, mondja, hogy az volt Vajda ellen a vád, hogy a NIK-et akarja gátolni.

Luca: Nem mindegy a Pártnak, hogy az MNSZ-nek milyen gazdasági kapcsolatai vannak? Hanem bizonyos körökkel való együttműködés, reakciós bankokkal stb. Ezt ellenzi.

Kiss: Közművelődési kérdésekről is beszél. Dalosszövetség, EMKE. Komoly vita volt a Dóry Erzsébet által hozott magyarországi levél ügyében. Kurkó kijelentette, hogy a küldemény az MNSZ-nek szól. Megkérdeztem, vajon az MNSZ-nek jött, anyagi tőkét teremthet-e magának belőle? Medgyesi Béla⁵⁶ kijelentette, hogy szó sem volt róla, hogy ez az MNSZ részére jött volna.

Luca: Éppen úgy, ahogy megadták az amerikai segílyt, de a kiosztásnál feltételeket szabtak, mert nem bíznak a kormányban. Így van ez a magyarországi segílyvel. Miért lett egyszerre olyan kedves nekik az MNSZ.

Kiss: Medgyesi kijelentette, hogy csakis politikai tőkét kovácsolhatunk belőle.

Luca: Az MNSZ mindjárt kellett volna kijelentse, hogy csakis a CARS-szal együtt oszthatjuk ki ezt az ajándékot, mert hiszen a CARS is segítette a székely vidékeket. De hát ne menjünk bele aprólékos gazdasági kérdésekbe.

Révi: Az MNSZ-ben az a tendencia alakult ki, hogy függetlenek legyünk a Párttól.

Luca: Semmiféle igazi demokratikus szervezet nem állhat fenn valamely osztály támogatása nélkül.

Balogh: Annak, amit ma itt hallottunk, háromnegyed része teljesen ismeretlen volt előttünk, gazdasági ügyekről semmiféle jelentést nem kaptunk, és nem ismertünk. Minden végrehajtó bizottsági ülésen jelentettem, hogy magyar kulturális ügyekben rendkívül súlyos a helyzetünk. Az íróknak, színházaknak, kultúr-szervezeteknek stb. segítségre van szüksége. Különböző szállítmányok kérdésében

---

56 Medgyessi Béla kereskedelmi attaséről van szó.

elvi kijelentést tettem, hogy a magyarországi üzletekben való részesedésünk abba a kényes helyzetbe hozhatja az MNSZ-t, hogy Magyarországtól kerül függő helyzetbe.

Nekünk százszázalékosan, keményen és bátran meg kell teremtenünk a román költségvetés kérdésében, hogy a magyar kultúrának is megfelelő rész jusson, és tudjunk fennállani. Mikor hallottuk, hogy dr. Solymos, Luca támogatásával a költségvetésre tett javaslatot, nagyon örvendtünk. Nem lehet közvetlen kapcsolat a magyarországi Kommunista Párt és az MNSZ között. Ebben nem volt egységes a parlamenti csoport álláspontja.

Luca: Megkérdezi Gaál Gábor álláspontját.

Gaál G.: Azt az álláspontot képviseltem, hogy pl. a Dózsa György vállalatnál az MNSZ legyen érdekelve. Kihangsúlyoztam, hogy az MNSZ nem csinálhat semmiféle kultúrmunkát a Párt ellenőrzése nélkül. Azért kértünk minél nagyobb százalékot az MNSZ-nek, mert abban a stádiumban vagyunk, hogy olyan jelleget kell adjunk, hogy ezt nem a Román Kommunista Párt segítségével csináljuk.

Az MNSZ-t egy bomló állapotban lévő szervezetnek látom. Nem veszek ugyan eléggé aktív részt az MNSZ-ben, de azt láttam, hogy nem sikerült a központ áttelepítése ide Bukarestbe. Ez zavarokat okoz. Nem tudom megvan-e a parlamenti csoportban a megfelelő fegyelem. Erről csak itt-ott hallottam valamit, a lapokból sem állapíthattam meg, de azt megállapíthattam, hogy a szervezet központjának Bukarestbe való áttelepítése nem szolgált a Szervezet javára, hanem egyelőre megakadályozta egészséges kifejlődését, sem helyiség, sem alkalmazottak, állandó zavarok. Láttam, hogy vannak politikai viták és egyenetlenségek. Kurkó elvtárrsal erről beszéltem. Úgy látom, hogy Csákány vállán sokkal nagyobb munka nehezedik. Mint az MNSZ titkára nem eléggé aktív, nem tölti be szerepét, nem fogja össze, és nem vezeti a munkát, amint képességeinél fogva ki kellene fejtenie.

A felszólalások egy része azt a benyomást kelti, mintha Kurkónál polgári, zsirosparaszt, jó magyar [*sic!*] befolyás érvényesülne. Ezt kétségbe vonom, és túlzottnak látom azok alapján, amit eddig tapasztaltam. Viszont miért merülhet fel ilyen gyanú vagy feltevés, mert minden dolog sokféleképpen értelmezhető. Kétségbe vonom, hogy Kurkó politikájában elhajlás következett volna be.

Kacsó: Néhány lényeges pontra rá akar mutatni. Régóta belső rothadás állott be. A baráti érzés teljesen hiányzik, mindent megpróbáltam, hogy összehozzam az embereket. A mostani értekezlet arra a megdöbbentő tapasztalatra vezetett, hogy olyasmikről értesültem, amiről sejtelmem sem volt, mert az elvtársak egymással szemben sem voltak annyi bizalommal, hogy egymásnak személyesen mondják meg, ha valami hibát követnek el. Intrikálás folyik. Rossz módszer a Juhász száraz következetessége, a Csákány kirobbanása, a Kurkó merev makacssága, visszahúzódása, az embereket gorombán leintette. Nem tudunk egyetérteni, közös nevezőre jutni. Nem helyeslem Balogh megállapítását, hogy nincs egyetemes magyar kérdés, mert pl. a nyelvhasználat kérdése a hatóságoknál, a falvakon a csendőrséggel, a törvényszéken, hivataloknál stb. vannak olyan sérelmek, melyeket

nem vettünk eléggé figyelembe. Ezt a magyar reakció kihasználta a kis magyaroknál. A szegény magyar az államhatalmat ezeken a szerveken keresztül érzékeli, mint csendőrség, bíróság, posta stb. Ezt a magyar reakció kihasználta. Itt nem tudtunk megfelelő eredményeket elérni. Az előttem szólók ezeket a kérdéseket nem érintették, illetve érzékeltették eléggé. Mi kint jártunk a magyarok között, és látjuk, hogy ennek a problémának nagyobb fontosságot kellene tulajdonítani, a Párt is nagyobb fontosságot kellene tulajdonítson. Mi mégiscsak tömegszervezet vagyunk és arra kell irányuljon figyelmünk, hogy egy politikai tömegszervezet élén valóságos kommunisták álljanak. Magunk között vissza kell állítani a baráti légkört. Ne adjunk alkalmat különböző értelmezéseknek. Rossz érzést váltott ki belőlem, hogy szinte várták ezt az alkalmat, hogy most mindent kitálaljanak. Olyan dolgokat hallottunk, amelyekről nem tudtunk, mellőzve éreztem magam. Meg kellene teremteni a bizalmat egymás között, valamint a Népi Szövetség és a Párt között, mert különben az egész garnitúrát meg kell tisztítani.

Czikó: Azt akarják feltüntetni, hogy személyi kérdésekről van szó, itt azonban alapvető problémák vannak.

1. Nincs kollektív munka.

2. Kész tények elé akarják mindig állítani a kormányt és a demokráciát, és az MNSZ egyes tagjait.

3. A Csíki Magánjavak kongresszusán⁵⁷ három súlyos kérdés merült fel, mi nem voltunk kellően felkészülve, és nem is tudunk semmiféle kontrollt alkalmazni.

4. A szövetkezeti kérdésben az volt a megállapodás, hogy semmiféle javaslatot nem terjesztünk elő, addig amíg a végrehajtó bizottságban nem jön létre megállapodás. Kurkó Kolozsváron kijelentette, hogy az MNSZ álláspontja a régi.

A *Szövetkezés* című lap 1947. április 15-i számából (53. oldal) felolvassa a közgyűlés határozatának 2. és 3. pontját, melyet a következők: „2. Mondja ki a közgyűlés, hogy [az] Elnöknek, illetve [az] Igazgatóságnak megbízást ad, hogy szövetkezeti helyzetünk jövőbeni elrendezésével kapcsolatosan, személyesen vagy megbízottjai útján tárgyalásokat folytasson, de oly értelmű megegyezést, mely szövetkezeti hálózatunk jogait bármily mértékben csorbítaná, újabb közgyűlési vagy kongresszusi határozat nélkül nem köt. 3. Mondj [ki] a közgyűlés, hogy a legsúlyosabban elítéli azoknak az alkalmazottaknak ténykedését, akik az elnök és igazgatóság által megszabott irányelvekkel vagy munkarenddel ellentétes magatartást tanúsítanak, szövetkezeti központunk és hálózatunk, érdekében nem teljes odaadással és fegyelmezettséggel végzik kötelességeiket. Rendelje el a közgyűlés, hogy igazgatóságunk vagy végrehajtó bizottságunk ezeket a személyeket szolgálatukból azonnal távolítsa el, hogy ne akadályozhassák tovább is szövetkezeti fejlődésünket.” (Eddig az idézet a lapból.)

Tehát a kongresszus megkötötte az új vezetők kezét. Tehát azokat az embereket, akik az MNSZ helyes vonalán mennek, távolítsák el.

---

57 A közbirtokosságok 1947. április 12–14-i, csíkszeredai kongresszusáról van szó.

Ugyancsak az említett lap 55. oldalán Kurkó beszédéből idéz: „Gazdasági életünk vámszedői ellen. Joggal tesszük fel a kérdést, vajon letehetjük-e szövetkezeti hálózatunk sorsát minden feltétel nélkül olyan szövetkezeti vezetők kezébe, akiket sajnos rossz oldalukról ismerünk meg. Mindenkinek meg kell érteni aggályunkat, nem lehet, hogy közösségi vagyónunkat kieresszük kezünkből csak azért, hogy a gazdasági éltben meggyült hiénák szétszedjék.” (Általános helyeslés). Tovább: „Az országban demokráciát építeni és csinálni a kétmilliónyi magyarság nélkül nem lehet. A magyarság teljes egészében odaállott, és bebizonyította, hogy őszintén akarja és csinálja a demokráciát a választások idején. Miután ezt bebizonyítottuk, leszögeztük, hogy most már a gazdasági élet rendbe hozása következik.” Néhány sorral lejjebb: „Minden oldalon vannak sovinszta elhajlások, magyar és román oldalon is olyanok, akik nem akarják az őszinte megbékélést. Abban egyetértünk, hogy meg kell buktatnunk minden reakciót, de mikor a nemzetiségi kérdés elrendezéséről van [szó], nem mindig értünk egyet. Szükség van minden szervezet vezetőségének teljes felhatalmazásra, hogy teljes súllyal állhassunk ki népünk érdekében.”

A szövetkezeti kongresszus úgy volt beékelve, hogy 11–12. és 13-án, a Csíki Magánjavak kongresszusa előtt, és az MNSZ végrehajtó bizottság nem tudott róla, nem tudtunk kellőképpen felkészülni.

De a szövetkezeti kérdésnél is sokkal súlyosabb a négy székely megye szegény parasztágának létkérdése. Feltettük a kérdést, ki dolgozta fel a Csíki Magánjavak problémáját. Fodor⁵⁸ azt mondta, hogy ő nem tudott semmit, őt csak odaküldték felkészületlenül. Ennek eredménye, hogy gyilkolják egymást, mi nem dolgoztuk fel, hogy mit kérjen a székely nép. Mikor azonban a reakció látta, hogy odajöttek a mi elvtársaink, akkor fel akarták borítani a kongresszust. Mi nem fogadhatjuk el a kongresszus határozatait. Központunk át kell tanulmányozza, és a Párt is, és fel kell dolgozzuk a kérdést.

Itt nincsenek személyi kérdések, hanem elvi ellentétek. Vagy visszük a Párt vonalát, vagy így nem mehetünk tovább. Ezentúl nem mehet a munka megalkuvással. Például a provokálás annyira mentek már, hogy Kacsót is azzal vádolták (Székely Gyula és mások), hogy az árulók sorába került a szövetkezeti kérdésben.

Többször akartuk, hogy az itteni büro jöjjön létre, és dolgozzon. Kurkó ellene volt.

Kurkó: Tiltakozik ez ellen. Azt mondja, hogy mellőzték, nem hívták meg a büro értekezletre.

Czikó: Nekünk nem közömbös az, hogy intézményeink vezetői kivel állanak szóba. Fontos, hogy ki tartja fenn a kapcsolatot az intézményeinkkel.

Csákány: Főlölesleges, hogy az én személyemről tovább beszéljenek. Tudatos törekvés, hogy személyi ellentétté akarják sekélyesíteni a kérdéseket. Szomorú tapasztalataim vannak, az elvtársak két arcot mutatnak. pl. Balogh elvtárs.

---

58 Fodor István brassói munkás, a „százás” intézőbizottság tagja.

Megállapodtam a szövetkezeti és a Dózsa György kérdésben, és mikor innen elmentem, mást mondott. Pártszervezeteink vizsgálják ki múltamat. Benne van a nyilatkozatomban, hogy honnan van a fizetésem, és benne van az is, hogy a pénzek Budapestről is jöttek. Az említett kiáltvánnyal kapcsolatban tényleg azt mondtam, hogy ne Horthyék ellen, mert akkor még nem tudtam, mi a helyzet.

A magyarországi 15 vagon ajándék élelem kérdésében nem mondtam, hogy az nem a CARS-é.

Jöttek a többi kérdések. A választások kérdésében azt mondtam, hogy egészségtelen parlamenti csoportunk van, azt mondtam, hogy a tömegek döntsenek. Nézzük, milyen a székelyföldi csoportunk, meg kell változtassuk. Ki ellenőrizte a székelyföldi képviselőket, le kell mondassuk őket.

Solymos Ivánnak cikke jelent meg, hogy letettük a törvényjavaslatot a Csíki Magánjavak kérdésében. Azt monda, hogy Kurkó utasította, hogy letegye a törvényjavaslatot.

Sokkal konkrétabb példát hoz fel. Egy délután képviselőcsoport-értekezletünk volt. Letárgyaljuk a Csíki Magánjavak kérdését. Kurkó hozza a nemzetoktatás törvényjavaslatát. Rámutatam arra, hogy nem ismerem a javaslat tartalmát, tiltakoztam ellene. Kurkó lekapott, hogy Csákány intrikus. Kurkó elismerte, hogy a nemzetoktatási törvényjavaslat reakció, mert az egyházakat érdekeit védi.

Kurkó: Javasoltam, hogy egy jogi bizottság nézze át a javaslatot.

Csákány: Kurkó olyan kérdéseket visz a nyilvánosság elé, amelyeket a Párt elé kell vinni. A CASBI-javaslatról is mondtam, hogy először tárgyaljuk le magunk között. Miért provokál, hogy mások előtt élesen ellene kell állást foglaljunk?

Központunk részére itt nem kapunk házat, de nem azért nem működött, hanem Kurkó azt mondta, hogy nem jövök Bukarestbe, mert akkor engem befolyásolnak. A bíróságok nem ültek össze, a választások előtt sem. Hibás vagyok gyengeségemben. Nem akartam nyilvánosság elé vinni, de Kurkó nem mond igazat, hogy nem hívjuk össze a bírót. Kurkó úgy utazik el, hogy nem is tudunk róla. Egyszer csak halljuk, hogy Kurkó elutazik, nem volt alkalmunk összeülni. Csak erőszakkal lehetett Kurkót bíróülésre hívni, kerülte a megbeszéléseket. Mi gyengék voltunk vele szemben. Múlt ősszel itt találkoztunk, Czikó[*val*] és Kurkóval. Egész éjjel veszekedtünk. Nyíltan megmondtam, hogy a Párt kell megmutassa az utat. Nekem fáj ez a harc. Én Kurkót nagyon szeretem, benne látom azt a harcost, akihez irányodni [*sic!*] kell. Ha bizalmatlanok velem szemben, kiválok, csakhogy a Párt munkája menjen. De Kurkó azt mondta, hogy én a Párt besúgója vagyok.

Kurkó közbeszól: Azt mondtam, hogy intrikálsz, és mindent a Párt elé viszel.

Csákány: Mai napig is úgy állítja be a dolgot, hogy Fülöpöt mi védtük. Engem BPD⁵⁹ ülésre sem hívott, csak véletlenül kerültem arra az ülésre. Kurkó egyedül akar dolgozni.

---

59 Blocul Partidelor Democrate – Demokratikus Pártok Blokkja

Beszél a Bukarestbe való felköltözésről. Balogh és Gaálnak válaszolok, hogy elmerültem rengeteg részletmunkában. Pl. Dózsa György vállalat, a sajtóiroda, március 15-e. Ellenezték, hogy a központ bejöjjön Bukarestbe, és mikor ezt elhatároztuk, Balogh azonnal megszüntette az összes kolozsvári ügyosztályokat, amelyeket Bukarestbe kellett hozni, holott mi úgy határoztunk, hogy csak olyan mértékben szüntetjük meg a kolozsvári osztályokat, amilyen mértékben Bukarestben megalakulnak.

Tanügyi kérdésre terelődik a beszéd. A tanítók kérdésében bebizonyosodott, hogy a tanítóság kiesett a kezünkből.

Luca: Bukarestbe a beadványok felkészületlenül jönnek, nincsenek rendben, nem komplettek, aminek a reakció az oka, hogy ne intéződjenek el, és húzódnak az ügyek. Navradi a katolikus reakció embere, rég megmondtuk, hogy ki kell rúgni. A tanfelügyelők a szocdemekhez mennek.

Szűcs Margit: A *Világosság* azt írja, hogy Voitecnek köszönhető, hogy teljesen egyenlően bírálják el a román és magyar tanügyet, holott ezt a tanítók szakszervezete intézte el, és a *Világosság* Voitecet állítja be mint magyar barátot.

Az EMKÉ-ről és az EMGÉ-ről beszélve, azt mondja, hogy ezeket az intézményeket fel kellene oszlatni.⁶⁰ Csak úgy lehet eredményes munka politikai kérdésekben, hogyha határozatainkat egységesen végrehajtjuk. De Kurkó diktatórikus magatartása ellen mi sem tehattünk. Pl. a szövetkezeti kérdésben Kacsó világosan kifejtette a parlamenti csoport álláspontját, azonban Kurkó saját egyéni álláspontját hangoztatta. Komoly, kollektív munka kell itt.

Bányai: Rámutat a magyar reakció szerepére, és arra, hogy Kurkónak két hangja van, csak akkor üt vissza a reakcióra, ha őt személyesen támadják. Erre rájött a reakció, és azóta neki hízeleg, Kurkó pedig eltávolodik a Párttól, és megy feléjük. Másik hangja pedig, hogy aki vele szemben a Párt álláspontját védte, arra a Párt által akart rajtaütni. Ezt csinálta velem és Csákánnyal. Beszél a temesvári provokációról. Olyanokat akartak megrágalmazni, akik a Párthoz közeledtek.

Rámutat arra, hogy mennyire figyeli a magyarországi reakció azokat, akik a Párttól távolodnak.

Rátér a vásárhelyi Bolyai egyetem kérdésére, pl. Harangi⁶¹ tanárt, aki a Párthoz közeledik, purifikálni akarták, pedig a vásárhelyi egyetem tanárai hemzsegnak a fasisztáktól.

A magyarországi reakció minden támogatást megad annak, aki távolodik a Párttól. Pl. Bernáthot.

A nemzetközi helyzetben látjuk, hogy a háborús manőverek mind élesebbek lesznek. Magyarországon a nemzeti parasztpártnál,⁶² nálunk az Ekésfrontnál és az MNSZ-nél megkezdődött a tisztogatás.

60 1947-ben sajtótámadás indult a két szervezet ellen, majd – az alapszabályokkal ellentétben – ún. direktóriumokat neveztek ki a két intézmény élére. Ezzel kezdetét vette a két szervezet vagyónának államosítása.

61 Haranghy László

62 A Nemzeti Parasztpárt „jobbszárnyát” 1947 nyarán eltávolították, ekkor hagyta ott a pártot az egyik alapító

Szűcs M.: Mióta felkerültünk Bukarestbe, másképp látjuk a román demokráciát, mint ahogy Erdélyből látjuk. Látjuk, milyen elbírálásban részesítik a nemzetiségieket. [...] ⁶³

Dr. Bogdán: Bányai elfelejtette megmondani Kurkó harmadik hibáját. Kurkó beszámolójából megtudtuk, hogy az MNSZ a legutóbbi hónapokban vállalt munkája a belső gazdasági munkában és a mezőgazdasági kérdésekben merült ki. Ebből azt látjuk, hogy politikailag tájékozatlanul áll, vagy tudatosan vagy akaratlanul. Nem látja, hogy megyünk előre, nem olvas, nem tanul eleget, nem képezi magát, ami egy kommunista feladata. Ez nem véletlen, ez az egész az MNSZ egyik legnagyobb hiányossága. Irodai és bizottsági munkát végez, ezzel tölti az életét. A tömegek felvilágosítását, tömegmunkát nem végeznek. Ne csodálkozzunk azon sem, hogyha magyar közhangulatra hivatkozunk. Egy fel nem világosított tömeget a reakció nagyon könnyen meg tud közelíteni. Így magyarázható meg az az álláspont, hogy a magyar közhangulatra hivatkozva igazolják álláspontjukat. Nincs politikai munka lefelé, az MNSZ nincs összekötve a tömegekkel. Csak olyan mértékben, ahogy egyes intézmények a reakció által diktált úton együtt haladnak. A magyarországi kérdésben pedig, aki a gazdasági alapot megteremti, annak a nézete tükröződik, aztán vissza a szervezetbe is, minden kérdésben.

A Duna-medence kérdésében, az újjáépítés kérdésében az erdélyi sajtó minden megnyilvánulása Magyarország felé orientálódik. Hiányzik a politikai tájékozottság. A sajtóba bejut az angolszászok dicsőítése. Az erdélyi magyar sajtó miért nem veszi át a bukaresti sajtó hangját. A *Világosság* pld. dicsőíti Gheorghe Silviut mint költőt, holott minden, csak nem költő. Az MNSZ lapjában olyan Petőfi-Ady ünnepélyről írnak, amit a szocdemek rendeztek.

Pl. az aradi káderiskolában, a mezőgazdasági kérdésről egy földbirtokos beszél. A katolikus egyházi iskolák tanárai reakciósook.

Gh. Ardeleanu: Rámutat arra, hogy a választások óta az MNSZ-en belül semmiféle kultúrpropaganda és politikai munka nem folyt. Felelevenítették a régi Dalosszövetséget, az EMKÉ-t, holott az MNSZ-nek új szervezetet kell létesíteni. Arra hivatkozva, hogy a sajtó és propaganda felköltözik Bukarestbe, Kolozsvárt átadják a kultúrmunkát fasisztáknak, annyira, hogy Kodály és Bartók-nótákat meg sem engednek. Ahelyett, hogy mi csináljuk a kultúrmunkát, mások kezébe engedjük át. [...] ⁶⁴

Kurkó: Az ellenem elhangzott vádak több[sége olyan], mint[ha] rablóyilkosság[ot követtem volna el]. Hibákat követtem el, és ha tovább kell dolgozzak, még fogok elkövetni, azonban minden igyekezetem az volt, hogy legjobb belátásom szerint dolgozzak, ha valamit nem végeztem jól, akkor nemcsak én vagyok hibás, hanem azok is, akik ezt látták.

---

tag, Kovács Imre is.

63 A kihagyott részben tanügyi kérdésekről tárgyaltak.

64 A kihagyott részben a kulturális ügyekről beszélt Balogh Edgár.

Vincze János: Arra akarom felhívni az elvtársak figyelmét, hogy amit a végrehajtó bizottságban elhatároztak, az a legkisebb faluban is érvényre jusson. Ha azt látjuk, hogy Szilágy megyében az MNSZ a reakció és a szocdemek kezében van, Biharban a szegényparasztok és reakciók között dúl a harc, és a Székelyföldön is, úgy ezt nem lehet csupán személyi ellentétekre visszavezetni. Az MNSZ-ben most folyik az igazi tisztogatás. Csomó anyaggal tudnánk szolgálni, az ország különböző részéből jöttek jelentések. Az MNSZ központjában most már tisztán lehet látni, hogy ki áll itt, és ki ott. Nem az a kérdés, hogy meggyőzzük Kurkót. Az nem áll fenn, hogy a Párt központi titkárságától nem kapták volna meg a politikai és elvi támogatást. Luca elvtársnak ez nemcsak pártügye, hanem szívügye is volt. Csodálatos, hogy milyen türelemmel tudta vinni ezt a munkát. Minden ülésen politikailag felfegyverezte az embereket, de azután az MNSZ átvette a régi Magyar Párti módszereket, a búsmagyarkodást, hogy mind magyarok vagyunk, nincs köztünk különbség, a fájdalmakat mind viseljük. Ezt csinálták Bethlenék⁶⁵ is, hogy leleplezzék reakciós magatartásukat, ezen a vonalon haladt Kurkó is.

Luca: (A megbeszélés befejezéseképpen a következő beszédet mondja el.)

Mielőtt elmentem volna Kairóba, volt egy értekezletünk, ahol először arra gondoltam, hogy csak kommunistákat hívjunk a képviselők közül, de hívtunk másokat is, hogy lássák a nemzetközi helyzetet, és lássák azt az utat, ahová a demokrácia és a reakció fejlődik. Akkor felhívtam az MNSZ képviselőinek a figyelmét arra, mi fenyegeti őket, egyrészt a reakció részéről, másrészt a szociáldemokraták taktikájára. Rámutattam arra, hogy a magyarság kérdései általános nagyvonalakban rendeződnek, abban a mértékben, ahogyan a demokrácia erősödik. Úgy, ahogy erősödik a demokrácia, úgy szélesednek a nemzetiségek jogai is. Nem lehet a nemzetiségi kérdést elszigetelten megoldani. A néptömegek érdekeiért kell harcoljon a demokrácia. Ha nincs Romániában demokrácia, akkor a magyarságnak nincs semmiféle joga. Tehát az MNSZ ne zárkózzon el az egész romániai demokrácia harcától. A népi demokráciát ki kell verekedni, és majd azután jön a munkásdemokrácia, amely véglegesen megoldja a problémákat. Semmiféle más kormány ezt meg nem oldhatja, mert ezt nem engedi ennek a rezsimnek az osztályérdeke. Most egy burzsoá-demokráciában élünk, amelyben azonban a népi demokrácia befolyása erősödik, de még szó sincs róla, hogy legalább olyan népi demokrácia lenne, ahogy azt elképzeljük. Egy fejlettebb népi demokrácia van Bulgáriában, Lengyelországban, Jugoszláviában és jórészt Csehszlovákiában, de Romániában még nincs. Mindenesetre jóval előbbre vagyunk, mint Magyarország.⁶⁶ A harcok most következnek, hogy demokráciánkat előbbre vigyük. Nemzetiközileg és belpolitikailag rámutattam a harc kiéleződésére. Hogy

65 Gr. Bethlen Györgyről, az OMP elnökéről van szó.

66 A román kommunisták 1946 óta előszeretettel emlegették, hogy előrébb tartanak, mint a magyar kommunisták. Ezt főleg azután hangoztatták, hogy az 1947-es „kékcédulás” választásokon a csalások ellenére nem sikerült az MKP-nak akkora többséget biztosítani a parlamentben, mint az RKP-nak az 1946-os választások után.

a nagyhatalmak között azonban szó sem lehet háborúról, bár húzódik a békekötés. Belföldi viszonylatban nincs béke, sőt ellenkezőleg, minden ország keretén belül ki fog éleződni a harc. Ez a békekötés végrehajtásától függ. A béke tartós lesz, ezt biztosítják azok a megállapodások, amelyeket a Szovjetunióval leszögeztek úgy a teheráni konferencián⁶⁷, mint a Charta Atlanticában.⁶⁸ Ezeket a megállapodásokat végre is kell hajtani, vagy pedig előkészítik a harmadik világháborút. Azóta az események igazolták, amit mondtam, már történtek lépések, hogy aláírták a békét, Anglia ratifikálta, a moszkvai értekezlet elért bizonyos eredményeket. Ennek ellenére a belső harcot a reakció minden eszközzel kiélezi. A kommunisták ellen kihasználják a háború utáni nyomorúságos helyzetet, hogy a demokratikus rezsimeket megbuktassák. Ezt támogatja Amerika. A reakció azzal akarja bolondítani a tömeget, hogy a háború a nyakunkon van, hogy az angolszász hatalmak és a Szovjetunió között kitör a háború. Ezek a rémhírek befolyásolják a gyengébb embereket. Kezdenek ingadozni. Elfelejtik, hogy még akkor is, ha tényleg holnap törne ki a háború, nincs más út, mint harcolni a reakció ellen, nem pedig szövetkezni vele, mert ez pusztulást jelent. Ez úgy a nemzetiségekre, mint a többségi románokra csak pusztulást jelentene.

Ha azt akarjuk, hogy végre megoldódjon a nemzetiségi kérdés, akkor nincs más út, mint a munkásosztállyal való szövetség, amely nemcsak a fasizmus ellen, hanem a fasizmus megteremtői, az imperializmus ellen szól. Amíg nem voltam itthon, ez a harc kiéleződött. Rá fogok mutatni arra, hogy ostobaság el is gondolni azt, hogy most háború lesz. Nem lehet, mert egyik ország sincs rá felkészülve. Nem lehet a népeket ma világháborúba vinni. Ahhoz, hogy a Szovjetunió ellen háborút lehessen csinálni, ahhoz a Szovjet [*sic!*] körüli demokratikus államokat kell leverni, mindenütt megbuktatni a demokratikus rezsimeket. Mint Törökországban. Meg kellene akadályozni a gyarmatok felszabadulási harcát és a Balkánon a demokráciát megdönteni. Előbb ezen országok ellen kell meginduljon a háború és ezen keresztül megszervezni a Szovjetunió ellen. Az atombomba még nem döntő jelentőségű, és nem biztos, hogy csak egy állam kezében van a titok, lehet már több állam birtokában is. Nem lehet kétkulacsos politikát folytatni; vagy a munkásosztállyal vagy ellene. Ez az ami az MNSZ-ben az ellentéteket kiélezte. Itt összeütközik a reakció befolyása, amit Kurkó képvisel. Nem mondom azt, hogy ő a reakció ügynöke, de az MNSZ-t jórészt a reakció szolgálatába állítja. De mi történt? Kurkó és mások, csomó reakciós banditával körülvéve, összetévesztik ezeknek a véleményét a szegény paraszti rétegek és a reakciósok véleményével. Éspedig izolálja magát a román demokrácia gazdasági és kulturális harcaitól, nem kapcsolódik be ebbe a harca, hanem Pest felé orientálódik, holott Pesttől el vannak

---

67 A teheráni konferencia 1943. november 28. és december 1-je között zajlott le.

68 A Churchill és Roosevelttel szerkesztésében 1941. augusztus 14-én kiadott Atlanti Chartában a következő elveket szögezték le: lemondtak a területi terjeszkedésről, kimondták, hogy a területi változás csak az érintett nép beleegyezésével eszközölhető, szavatolták az önrendelkezési jogot valamennyi nép számára, ill. a félelemtől és inségtől mentes szabad életet és a tengerek szabadságát, lemondtak a fegyveres erőszakról.

szakadva, ezáltal aztán menthetetlenül a reakció karjaiba kerül. A magyarországiak beavatkoznak az MNSZ munkájába, ez a beavatkozás mind azt szolgálja, hogy az MNSZ-t az angolszász érdekek mellé állítsák, és ezzel a magyar reakció szolgálatába. Ezt nem látták meg akkor sem, amikor a magyar és román kommunista pártnak kétféle álláspontja volt, Erdély kérdésében. A Magyar Kommunista Párt egységes volt az angol-amerikai és kisgazdapárt álláspontjával.⁶⁹ Nem látták meg, hogyha Erdélyt ismét elszakítják, úgy ezzel örökre elzárták volna az együttműködést, ezáltal a reakció megerősödött volna. Ezt nem látták, hanem bizalmat akartak nyerni a tömegben, de ezzel a magyar reakció nyert volna, és Romániában is megerősödött volna. Az MNSZ megtagadta a helyes álláspontot. Itt kezdődött meg a tragédia. Az udvarhelyi kongresszus⁷⁰ óta az eseményekről a Pártunk semmit sem tudott. A határozati javaslatról, amit beterjesztettek, a nemzetiség törvényről.⁷¹ Kértem az anyagot, amit be akarnak terjeszteni, utolsó nap is megkértem. Ha pártunk be nem avatkozik, szét lett volna verve.

Eddig a reakciónak sikerült revizionista-soviniszta jelszavakkal elég széles tömegeket izgatni. Ahelyett, hogy az MNSZ tovább vitte volna harcát a reakció ellen, meghátráltak, dacára annak, hogy a történelem az MNSZ politikáját igazolta. A reakció észrevette, hogy az MNSZ-en kívül nem lehet más politikai szervezetet alakítani. Emlékszem arra a manifesztumra, hogy az MNSZ-re kell szavazzunk, de meg kell változtatni a vezetőséget és ki onnan az újító elemeket, és majd megvédjük a magyarság jogait a magyar parlamentben. Nem látták meg, hogy a magyar reakció nem véletlenül szavazott ránk, hogy ők csaptak be minket. Ezért van egy Szakács a képviselők között, aki ellensége az MNSZ-nek, aki szégyene az MNSZ-nek. Bekerült vele egy csomó szemét a parlamentbe, és ez az ára annak, hogy az MNSZ hagyta magát félrevezetni. A reakciósok bekerültek az összes szervekbe mint „szakemberek”, de sötét banditák, nekik érdekük, hogy az MNSZ ne legyen politikai szervezet.

Például elbukhattunk volna a szombati szavazáson (ipari ellenőrző hivatalok), ha a szocdemeknek lett volna elég bátorságuk, hogy kiálljanak a törvény ellen, és akkor a liberálisok is ellene szavaztak volna. Hol voltak akkor az MNSZ képviselői? Amikor éles harc folyik a zsiros- és szegényparaszt között, a román és magyar parasztok között, a magyar értelmiség és a tanítók és papok segítségével, igyekeznek a pánik terjesztésével a reakció szolgálatába állítani őket, akkor az MNSZ-nek nincs aktív szervező, komoly tömegmunkája. Szétforgácsolja erejét a sokféle intézményben, fel kell rúgni őket, a jogi és tanügyi-emberek egy rohadt

---

69 Utalás arra, hogy 1945 őszén az angolszász hatalmak – taktikai okokból – még támogatták a trianoni magyar-román határ módosítását, valamint arra, hogy – korábbi ellenző álláspontját feladva – 1946 tavaszán az MKP vezetése támogatta a Nagy Ferenc-kormány „revizionista” politikáját. Lásd: *Fülöp-Vincze*, 1998. 15–20. p.

70 Lásd a 37–38. sz. iratokat.

71 Az MNSZ által kidolgozott nemzetiségi törvényjavaslatra vonatkozólag lásd a bevezető tanulmányt és a 37., ill. az 42–43. sz. iratokat.

banda, amely akadályozza az MNSZ igazi komoly munkáját. Nem segítik, hanem elgáncsolják. Ez a tanügyi bizottság jóváhagyta, hogy az iskolákat az egyházak kezére akarja adni, holott tudjuk, hogy az egyházi nevelés, fasiszta nevelés. Nem kell minket megtéveszsen, ha Groza vagy Tătărescu új egyházi iskolákat csináltak, mert a mi egyházi iskolarendszerünk tökéletes melegágya a fasiszmusnak. Nem kell dicsérni Voitecet, ahelyett, hogy lelepleznénk azokat, akik vissza akarják csinálni azt a kevés eredményt, amit eddig elértünk. Ne engedjük a magyar gyermek tanítását fasiszta papok kezébe, hogy a népből ágyútölteléket neveljen. Miért van szükségünk ilyen tanügyi bizottságra? Mindenféle tanügyi bizottság helyet a Párt tanügyi bizottságába egyetlenegy emberünket tegyék be. Hisz ezek felemésztik az MNSZ vagyont, és az igazi harcosok éhendöglenek. Jogi és mindenféle társaság, ezek meggazdagodtak. Ezek a szakemberek közönséges fasiszta banditák, akik befolyásolják Kurkót is, hogy ezzel legyen lekötve az MNSZ. Egyiknek sincs bátorsága ahhoz, hogy kiálljon a parlamentben, hogy egy himnuszért embereket elítéljenek. Mi nagyon jól tudjuk, hogy egyesek ezt csak azért csinálják, hogy provokáljanak, de betiltani sem lehet. De nekünk politikailag úgy kell nevelni az embereket, hogy ez ne legyen politikai provokáció. Lehet a himnusz énekelni, ha azonban mellette még eléneklik, pl. hogy Horthy katonája vagyok, nem pedig egy partizán-dalt, akkor más színezete van a dolognak. Ha így tesszük [fel] a kérdést a parlamentben, más színezete van. Mi elítéljük azt, aki ezt provokációnak akarja felhasználni. Attól függ, ki teszi, hogyan és miért és mikor. A történelemben számtalanszor előfordult, hogy el kellett ítélni a nemzeti mozgalmat.

A szövetkezeti kérdésben tehetetlenül állunk. Ma a szövetkezetek tulajdonképpen kapitalista vállalatok. Nem tudjuk, miért kell ezeket olyan nagyon védeni, csak néhány csirkefogó él belőle, és az MNSZ ezekért kompromittálja magát a magyar néprétegekkel szemben. Ne felejtjük el, ezeken a különböző intézményeken keresztül beviszik az MNSZ-t politikai hibákba és visszatartják a román demokráciával való együttes munkától, és a szocdemekhez hajtja a népet, és ezért a szocdemek mondhatják, hogy ők intézték el a tanügyi törvényt. Amikor azt akartuk, hogy összeegyeztessük a kisajátított földbirtokos és a szegény paraszt érdekeit, akkor elveszítjük a széles tömeget. Az MNSZ-nek nincs politikai munkája, amely odaállítsa a harcban a demokrácia megerősödéséért. Meg kell nézzük, milyen erős a demokrácia, lehet, hogy Tătărescuval szakadásra megy a dolog, vagy tovább velünk megy, akkor az MNSZ munkája abban merül ki, hogy hány százalékot kapjon ez vagy az.

Miért megy vissza az MNSZ 1848-ba? Szép a Petőfi kultusz, de ő nem csupán '48-as, hanem annál sokkal több, mert ő hirdette az igazi népszabadságot. Az MNSZ kevesebbet beszél a munkásság és a parasztság 1919-es harcáról. Nézzük meg, hogyan megy Bulgáriában és Jugoszláviában a harc. Ha burzsoá-demokráciát akarunk, akkor hagyjuk a munkásosztályt a saját útján, de amikor az MNSZ-t csináltuk, akkor mi népi demokráciát akarunk.

Ha Márton Áronnal, Szász Pállal és Bethlennel megyünk, akkor mondjuk ki nyíltan, hogy Magyar Párt, de ne nevezzük MNSZ-nek, és a reakció érdekeit szolgáljuk, akár jóhiszeműen, akár rossz szándékkal is csinálják. Nézzük a magatartásukat, hogy mi árt vagy használ a népnek. Az MNSZ-nek tisztáznia kell politikáját, itt nem lehet megalkuvás. Itt mind jó barátok voltak, egyik sem törekszik a másik pozíciójára, itt elvi, nem pedig személyi ellentétéről van szó. Én nem lehetek Maniuval, sőt még a liberálisokkal sem jó barát, de megyek velük együtt, holott köztünk élet-halál harc folyik, hogy ki vezessen. Tătărescu panaszkodik, hogy őt a kommunisták leszavazzák, és neki nem jut szerep. Ez a helyzet a szociáldemokratákkal. Mi akarjuk az egységes munkásakciót, ők azonban pozíciókat akarnak, mert ők képviselik a burzsoá[zia] bal szárnyát.

Ez áll fenn az MNSZ-ben, aki a kommunisták ellen beszél, az a reakció szolgálatába kerül. Itt az egyik hibája a magyaroknak, hogy direkt összeköttetést kívánnak, direkt kapcsolatot akarnak teremteni, hogy az MNSZ egyik részét a reakció karjaiba kergeti, mert ők nem ismerik a helyzetet. Groza elkövette azt a hibát, hogy megengedte, hogy a CASBI-ügyet tárgyalja. És a *Világosság* azt írja, hogy mit mond Molnár Erik, nem pedig azt, hogy mit mondanak a románok, ezek szerint a *Világosság* magyarországi lap, ha Pest felé irányul, akkor annak szolgálatában áll és a két népet egymástól elszakítja, és a vágóhídra viszi őket. Kurkó vezetése mellett elcsúszott az MNSZ. Kurkó nem ismeri el a Párt irányvonalát. A Kommunista Párt az egyetlen, amely őszinte a nemzetiségi kérdésben, más párt nem létezik. A burzsoá a nemzetiségi kérdést saját osztály-érdeke szerint kezeli és vezeti, mert maga a nemzet kérdése a burzsoázia szülöttje, ő teremtette meg. Amikor annak progresszív jellege van, akkor a Kommunista Párt támogatja, most azonban a burzsoázia felhasználja a népek nemzetközi együttműködése ellen.

Kurkó szétrombolta a parlamenti csoport fegyelmét. Az elnök nem szól senkinek, elmegy, ahelyett, hogy itt ülne, és velünk állandó kapcsolatban vigyázna az MNSZ irányvonalára, hogy politikailag mozgósítsa a különböző gazdasági kérdésekben, hogy vezesse itt és a kolozsvári intézményeket. Ehelyett egyedül csinál mindent, fogad küldöttségeket, embereket, senki nem tudja, merre van. Ez nem politikus, aki hagyja magát ide-oda ráncigálni. Ezt a gyengéjét felismerték. Akármilyen okos valaki, mégsem vezethet egy ember mindent, a kritikát pedig személyi sértésnek veszi. Ez óriási hiba.

A nemzetiség kérdés nagyon kényes kérdés. Nagyon dialektikusan kell gondolkozni egy embernek, hogy ne essen sovíniszta hibákba. Az, hogy Kurkó beszédeit lehozták a szovjet lapok⁷², mert akkor helyes álláspontot foglalt el az MNSZ

---

72 Az MNSZ központi vezetősége az RKP tiltása ellenére 1946. november 23–24-én nemzetközi sajtókonferenciát tartott Kolozsváron. A sajtókonferencián csak a szovjet és a magyar bukaresti tudósítók jelentek meg, ugyanis – Méliusz szerint – a többi ország tudósítóit a „kormány» egy deltai kirándulásra vitte a megjelölt napon”. JEAKEY, Méliusz József hagyatéka. A sajtótájékoztató után jelent meg a *Pravdában* Borisz Leontyevnek egy cikke az erdélyi magyarságról. A cikket idézi: *Világosság*, 1947. január 6.

nevében. Vagy talán a magyar kommunista párt látja helyesen a kérdést, akkor menjenek odaát, és ott oldják meg a kérdést, mert ebből imperialista háború lesz, idegen szolgálatban.

A romániai nemzetiségi kérdést semmiféle nemzetközi beavatkozás nem oldja meg. Mert volt határozat a trianoni békeszerződésben, de hogyha Romániában akkor nem volt demokratikus rezsim, akkor a jogok csak papíron maradtak. A magyarországiak beleavatkoztak az MNSZ ügyeibe. Itt volt Farkas⁷³, Szirmay.⁷⁴ Az, hogy a Kisgazdapárt annyira érdeklődik az MNSZ iránt, mert saját érdekébe akarja állítani. Pl. a csehszlovákiai magyarok kérdésében Révai⁷⁵ diktálta, hogy mit csináljon az MNSZ.

Mi csak addig támogathatjuk a nemzetiségi mozgalmat, amíg a demokrácia érdekeit szolgálja. Pl. Görögországban a macedo-románok is nemzetiségi harcot folytatnak, ellenben együtt mennek a görög partizánokkal a görög reakció ellen. Lehet [*hogy*] holnap kitör Romániában a polgárháború, akkor hova áll a magyarság? És hova fog állni a magyar reakció, biztos, hogy Maniu mellé. Ahelyett, hogy Kurkó ezekkel a kérdésekkel komolyan foglalkozna, hagyja magát befolyásolni mindenféle elemektől. Ki kellene dobni az MNSZ-ből a zsírosparasztokat és a reakciókat.

Az MNSZ vezetői a falvakon a demokratikus értelmiségiek és a kisemberek kell hogy legyenek, akik hozzá vannak kötve az MNSZ érdekeihez és nem a földbirtokosok érdekeit védik. Az MNSZ-nek ki kell takarítania sorait. Ezt a politikai tisztogatást, amely legutóbbi cikkemmel⁷⁶ kapcsolatban megkezdődött, a valóságban is keresztül kell vinni.

Pl. a bukaresti május elsejéről mit írtak az erdélyi lapok [*nem tudom*], de a budapestiről biztosan sokat írtak. Mi biztosítja nekünk a jövőt, Budapest vagy Bukarest? Ez nem jelenti azt, hogy nem vagyunk jó barátságban a budapesti demokráciával. Nem jelenti, hogy nem teremtünk gazdasági és kulturális kapcsolatot, de nem szabad elfelejteni, hogy az erdélyi magyarság sorsa az erdélyi románság sorsától függ. A szövetkezeti kérdés megoldása szintén a romániai szövetkezeti élet megoldásától függ. A magyar szövetkezet sem demokratikusabb, mint a román. Attól függ, hogyan tódul be a szegényebb réteg és hogyan vágjuk ki a gazdagabb réteget. Amíg ki nem takarítjuk, itt is, ott is lesznek reakciós elemek. Régen meg lehetett volna oldani ezt a kérdést. De csakis a kizsákmányolók érdekeit tartották szem előtt, ezért szakadnak el az MNSZ-től.

---

73 Farkas Mihály az MKP képviselőjében 1945. június 15-én és 19-én tárgyalásokat folytatott Bukarestben az RKP vezetőivel. A tárgyalások jegyzőkönyvét közli: *Nastasă*, 2002. 100–128. p. Jakab Sándor véleménye szerint Farkas Mihály a határok kérdésében kijelentette, hogy aki felveti a határok ügyét „az vagy reakciós elem, vagy a reakció szolgálatában áll.» Uo. 336. p.

74 Szirmai István 1944 őszén Kolozsváron úgy nyilatkozott, hogy Erdélyt, vagy legalábbis Észak-Erdélyt Magyarországhoz fogják csatolni. Szirmai az 1946. május 3-án folytatott kolozsvári tárgyalása alkalmával újra felvetette a határok kérdését. Uo. 336–337. p.

75 Révai József és az MNSZ által szerkesztett tiltakozó táviratáról bővebben lásd az 50. sz. irat jegyzetét.

76 Lásd az előző iratot.

A sokféle jogi és más irodákat meg kell szüntetni, mert akadályozza az MNSZ munkáját. Meg kell semmisíteni a mindenféle panaszirodákat stb. Más volt a helyzet, amikor kellett inkadrálni⁷⁷ a tanítókat. Nézzenek utána, mit csinálnak a tanítók, a tanfelügyelők. Neveljék a tanítókat, hogy erős bázis váljék belőlük. Az EMKÉ-t törvényesen fel kell oszlatni,⁷⁸ demokratikus kulturális mozgalmat kell teremteni. Ma az MNSZ megy az EMGE és EMKE után. Kezdetől fogva nem tetszett nekem a dolog, láttam ezt. Az EMGÉ-nek minden faluban ott vannak a kulákjai, belőlük csinálnak falusi bírákat.⁷⁹

Pedig tudok én olyan középparaszt magyar embert, aki odavágott a csendőr-őrmester asztalára, viszont mások összejátszottak a csendőrrel, és segítik a szegény paraszt ellen. Sőt a megyék vezetőségében, magyarok sok esetben együttműködnek a csendőrrel a széles néprétegek ellen.

Luca elvtársa megemlíti a Bereczky- esetet, amikor a gabonát rendben szétosztották. A prefektus azt mondta, hogy a gabona vetőmagnak érkezett, a valóságban elfektetett gabona volt, és bezártak szegényparasztokat miatta.

Most a zsirosparasztozok az erdőket szeretnék elkaparintani. El akarják hitetni, hogy velünk tartanak, a valóságban izolálja a széles tömegektől.

Hogyan kapcsolódik be az MNSZ a romániai demokrácia harcába, hogyan küzd a reakció rémhírterjesztése a reakció munkája ellen? A sajtóban nem látjuk hogy kiállana ellene. Mert pl. ilyen rémhírek keringenek, hogy Pauker Anna lelőtte a királyt, hogy láttak sebesült orosz katonákat, mert Bukarestben harcok vannak, hogy Luca megszökött a Szovjetbe stb.

Az MNSZ apró-cseprő ügyekkel és kijárással foglalkozik. Ez nem politikai vezetőkre tartozik, hanem az illetékes irodákra. Ebben merül ki a vezetőség munkája. Nincs se pártfegyelem, se szervezeti fegyelem. Nem hajtják végre saját határozataikat. Kellett volna követelni, hogy azonnal üljön össze a végrehajtó bizottság. Nincsenek rendszeres ülések, vezetők nélkül, egyénileg járnak el. Számtalanszor megmondtuk, hogy Kurkó itt kell üljön, hogy vezessen, ne járjon Kolozsvárra és a megyékbe. Az irodák igen nagy tisztviselőkkel dolgoztak. Azt mondják, hogy hetvenet elbocsátottak, és még kell belőlük elbocsátani. Reakciós elemekből álló tisztviselőket tartanak.

Politikai, szervező, nevelő, kultúrmunka szükséges, nem mindenféle irodákat fenntartani. Nem ezt kell az MNSZ-nek csinálni. A Kommunista Párt Központi Bizottságának nincs ekkora apparátusa. Ezt a dolgot alaposan meg kell tárgyalja a végrehajtó bizottság, és le kell építeni. Ezt a tervet még meg kell tárgyaljuk. Legyen egy kis büro, amely állandóan kapcsolatban áll a Párttal, vezeti a gyakorlati

---

77 Inkadrálás (a román încadrare-ból): besorolás (egy fizetési állományba). Valójában a közalkalmazottak alkalmazásáról van szó.

78 Az EMKE feltehetően 1947 nyarán szűnt meg, amikor a főitkárának, Kiss Jenőnek a munkaviszonyát is megszüntették, majd ezt követően 1948 januárjában egyesítették a Józsa Béla Athenaeummal, az új szervezetnek a Petőfi Közművelődési Egyesület elnevezést adták.

79 A támadások után várható volt, hogy az EMGE 1947. június 29-én megrendezett választmányi ülésén Szász Pált és Szász Istvánt lemondatták és az EMGE vezetését egy „ötös bizottság” vette át.

munkát, és a többiek segítenek neki. Nevelő, mozgósító, szervező munkát kell végezni, és nem bürokráciát. A reakció érdeke, hogy ellentétet szítson a magyarok és románok között. Az MNSZ-ben különböző klikkek alakulnak, mert hiányzik a kollektív munka. Egy csomó emberből erős pártvezetéssel lehet dolgozni, még abból a naiv Szentmiklósiból⁸⁰ is lehet becsületes embert csinálni, aki megy a munkássággal, dacára annak, hogy katolikus, de egészséges, egységes irányvonal lesz a MNSZ-ben, ha erős a kommunista befolyás. Ne tudják a vezetőkről, hogy kommunisták, de egységes álláspontot foglaljanak el, és akkor Antal Dániel, Solymos és mások alávetik magukat, mert ezek politikailag nem kiforrott elemek. Ha a vezetés erős és egységes, akkor ezekkel az emberekkel lehet dolgozni. Ha azonban nincs erős vezetés, akkor ezek az emberek jobbra-balra hajlanak, ahogy a szél fúj.

Tegnap beszélgettem Szentmiklósival, egész másképp dőlt el a Somlyó-ügy⁸¹, mint tavaly. Ezek gerinces magyarok. Fodor a leggerincesebb, aki nem tudja megbocsátani, hogy nem lett képviselő, és ez állandóan a Párt ellen dolgozik. A Pártból kizárták, és ez Kurkónak egyik tanácsadója és legbensőbb barátja. Kacsót árulózzák, aki a szövetkezeti kérdésben helyesen látott. Ezt kellett kivívni? A vezetőségben kell maradjanak a vélemények és határozatok, és azokat végre kell hajtani, aki nem hajtja végre, azt ki kell vágni.

Még Tătărescu is alávetette magát a többség döntésének, még ha egyénileg ellene is volt. Számtalan esetben, ha ellene volt valamely kérdésnek, nem vágta el, nem állt ki ellene. Most azonban minden törvényjavaslatban világos, hogy két úton megyünk a liberálisokkal. Mert mi a gazdasági kérdésekben a néprétegek érdekeit képviseljük, ők pedig a kapitalistákét. Azonban egy demokratikus szervezetben belül nem lehet széthúzás. Pl. a szövetkezetek élén nem állanak demokratikus elemek. Az MNSZ majd csak akkor kapcsolódik bele a román demokráciába, mikor az ki lesz harcolva? Addig félreállanak? Elvben kimondjuk a csatlakozást az INCOOP-hoz, illetve a Federáléhoz, a gyakorlatban pedig nem hajtjuk végre.

Kacsó: Hibák történtek. Ismerem a kérdést, és Luca elvtárssal szívesen megtárgyalom.

Luca: Állandóan olyan embereket küldenek a szövetkezetek részéről, akikkel nem lehet tárgyalni. Vagy helyrehozzuk az egységet, vagy valakinek mennie kell. Vagy megyünk a pártvonal útján, vagy harcolunk az MNSZ ellen, ha az MNSZ szembehelyezkedik a nemzetiségi vonalon. Nem támogathatjuk a reakciót. Be kell venni a becsületes elemeket, a reakció ügynökeit nem tűrhetjük, mert az MNSZ-t széttöltik és ezáltal a szocdemek erősödnek. Ez nem érdeke sem a román demokráciának, sem az MNSZ-nek.

---

80 Szentmiklósi Ferencről, a gyulafehérvári Majláth Római Katolikus Főgimnázium tanáráról, az MNSZ parlamenti képviselőjéről van szó.

81 Valószínűleg az 1947-es csíksomlyói búcsúra utalt, melyen - 1946-tal ellentétben - Márton Áron nem vett részt.

A centrum itt kell legyen Bukarestben, a szervezet is itt [*kell*] legyen, Temesvár nincs közelebb, mint Bukarest. Ha marad Kolozsvárt valamilyen intézmény, úgy annak semmiféle autonómiája nem lehet, hanem az végrehajtja a büro határozatait. Lássuk, a kongresszusig⁸² hogyan fejlődik a dolog. Ha Kurkó itt lesz, és nem csinál diktatórikus politikát, reméljük, ezt be fogja látni, ha pedig nem, kénytelenek leszünk mást javasolni. Nem azért, mert egy-egy pártnak a nézete, hanem nemzetiségi mozgalmunkat csakis a proletariátus helyes vezetése mellett folytathatunk, másképp átcsúszik a kérdés a burzsoázia kezébe.

Bányai: Már most meg kellene állapodjunk egy határozati javaslatban.

Luca: Ahelyett, hogy egymás közt suttogtak volna, közösen kellett volna megbeszélni a dolgokat, nem pedig hagyni, hogy szakadásra kerüljön a sor. Meg kell beszélni, kik vannak a büroban. Ki az MNSZ politikai vezetője a megjelentek között? Ki felel a végrehajtó bizottság részéről.

Többen válaszolnak: Az elnökség, amelynek három tagja a pártbüroban is tagja.

Csákány: Javasolja: Kurkó, Takáts, Kacsó, Csákány. Vegyük bele Bányait, Juhászt⁸³, mind ott voltunk Bukarestben. Kolozsváron nem volt büro, és a bukaresti határozatokat nem hajtották végre.

Luca: A párttagoknak össze kell jönni. Pártéletet kell élni, pártnevelést kapni, pártanyagot feldolgozni. Az MNSZ vidéki tagjai is meg kell ismerjék a párt politikáját, fel kell dolgozzák a kérdéseket. Úgy kell csinálni, hogy aki nem párttag, az nem tudja, honnan származik a vonal, mert különben elszakadnak.

Kurkó: Miért vannak ellentétek a Magyar Kommunista Párt és a Román Kommunista Párt között?

Luca: Most nincs, de akkori magatartásuk szembehelyezkedett a szovjet állásponttal, és az angol-amerikai álláspont mellé álltak. Ezért áll szemben a Román Kommunista Párttal, és szembehelyezi az MNSZ-t is a román Párttal, és alássa a tekintélyét. A Magyar Kommunista Párt most már lemondott a revizionizmusról. Ez a kapcsolat csinált zavart. Pl. a határmenti megyék kapcsolatot tartanak fenn a magyarországi K. Párttal, anyagot kapnak onnan.

Kurkó: Egy másik kérdést tesz fel. Az MNSZ-nek mint nemzetiségi szervezetnek önálló gazdasági alapja kifelé nem lehet?

Luca: Kifelé csak tagsági díjak és adományok lehetnek. Nem lehetnek az MNSZ-nek gazdasági vállalatai a saját nevén, hanem saját emberein keresztül lehetnek kapcsolatai vállalatokhoz.

Kurkó: El kell kerülni a vádat, hogy feketézőkkel dolgozunk. Azonban a kongresszuson bejelentettük, hogy vállalataink vannak, és támadtak bennünket, hogy gyanús vállalataink vannak.

---

82 Az MNSZ harmadik kongresszusát 1947. november 21–23-án tartották Temesvárott. Lásd az 59–60. sz. iratokat.

83 A Politikai titkárság megalakulásáról az 1947. május 30. és június 2. között lezajlott OVB ülésen döntöttek. Lásd a következő iratot.

Luca: Kifelé a jövedelem csakis tagsági díjakból és adományokból állhat. A vállalatok azok bizalmas dolgok, nem szabad tudják, melyik vállalatban részesedik az MNSZ, hanem azt kell tudják, hogy a magyarság segít annak a szervezetnek, amely érdekeiért harcol, mert különben a reakciónak adunk fegyvert a kezébe.

Czikó: A százas intézőbizottság a gyűlését Váradon akarják megtartani, legkésőbb júliusba, de előzőleg meg kell tárgyalni a dolgokat.

Luca: Ha jól elő tudják készíteni, nem vagyok ellene. Addig lesz egész sor nagy politikai esemény. A gyűlést vagy aratás előtt, vagy cséplés után kell csinálni. Készüljenek esetleg június végére.

Balogh: Még egy kérdést akar felvetni az EMKÉ-vel kapcsolatban, azonban Luca elvtárs az ülést kénytelen lezárni, mert 5-kor másutt van ülése.

Délután 5 órakor az ülés lezárul.

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 4/1947. 40–75. f. Gépelt jegyzőkönyv.

55.

Az MNSZ Országos Végrehajtó Bizottsága bukaresti ülésének jegyzőkönyve, amelyen megvitatták a Luca-cikk tanulságait

Bukarest, 1947. május 30.–június 2.

Jelen vannak: Kurkó Gyárfás, Czíkó Nándor, Dr. Takáts Lajos, dr. Berivoy János, Bányai László, Mezei Lajos, Köteles István, Balogh Edgár, Dr. Csákány Béla, Kacsó Sándor, Dóry Erzsébet, Szűcs Margit, Fodor István, Juhász Lajos, Antal Dániel, Kiss Pál és Huszár Sándor.

Igazoltan távol vannak: Gaál Gábor, Révy Ilona, Lőrincz László, Gábor Lászlóné, Mag András, Kiss Gergely, Szász Ferenc és Mátyás József.

Elnököl: Kurkó Gyárfás országos elnök.

Jegyzőkönyvet vezet: Dr. Csákány Béláné.

Kurkó: A gyűlést megnyitom és leelőször össze kell állítani a napirendet. Úgy gondoltam, hogy először legyen egy politikai tájékoztató. Kérem Takáts Lajost, hogy tartsa meg ezt a politikai tájékoztatót, utána pedig az egyes ügyosztályok munkájáról számolunk be. A szervezőbizottság részéről Mezey Lajos, a pénzügyi bizottság részéről Kiss Pál, a női bizottság részéről Dóry Erzsébet, miután az ifjúság nincs képviselve, kérem Juhász Lajost, hogy az ifjúság nevében ő számoljon be, a sajtóosztály részéről Kacsó Sándor, a parlamenti csoport és a jogügyi osztály részéről Takáts Lajos, a közművelődési bizottság részéről Balogh Edgár és a gazdasági ügyosztály részéről Antal Dániel fogja a beszámolót megtartani. A bukaresti és a kolozsvári központi irodák beszámolóját Dr. Csákány Béla tartja. A beszámolók után hozzászólások lesznek s a végén majd szövegezzünk egy kommunikét. Ennek megszerkesztésére egy szövegező bizottságot fogunk kiküldeni.

Kérem a testvéreket, hogy a gyűlés folyamán felmerülő mindenféle vitát tartsanak titokban. A múltban megtörtént az, hogy a vita kiment és az eredmény az, hogy a szervezet szétomlófélben van. Ezt a reakció ki tudja használni. A vitákat itt meg kell beszélni, egészséges álláspontra kell jutni, és a döntés a fontos, nem az, ami a viták alatt elhangzott. Elsősorban mi kell rendbejöttünk. Amíg mi nem vagyunk egészségesek, addig nem lehet egészséges munkát sem végezni. Miután a gyűlések ritkák és a feladatok nagyok, lehet, hogy ez a gyűlés 2–3 napig is el fog tartani. Ez alatt az idő alatt mindenki itt kell maradjon.

Ezek után kérem Takáts Lajost, hogy tartsa meg a politikai tájékoztatót és utána hozzászólások következnek.

Az elnök előterjesztése alapján a végrehajtó bizottság a napirendet a következőkben állapítja meg:

- I. Politikai tájékoztató.
- II. Jelentések.
- III. Hozzászólások.
- IV. Határozatok.

A szövegező bizottságba Kacsó Sándort, Dr. Takács Lajost és Dr. Csákány Bélát jelöli.

I. *Takáts*: Nem szeretnék úgy feltűnni, mint aki egy teljes tájékoztatót ad, mert ehhez nekem gyakorlatom nincs. A megbízást úgy fogadtam, és annak úgy igyekszem eleget tenni, hogy ez csak egy röpké gondolatmenet lesz. Szükséges minden összejövétel alkalmával számba venni a politikai helyzetet. Számba kell vegyük a kül- és belpolitikát, hogy a Népi Szövetség helyzetét felmérhessük. A mai pillanatban ez még fontosabb, mert amint Kurkó testvér is kihangsúlyozta, szervezetünk, hogy úgy mondjam, laza állapotba került befelé. Befelé laza állapotba került, kifelé pedig politikai súlyunk meggyengült, tehát fel kell mérni a helyzetet, hogy lássuk, hogy mi vezetett ide és meg kell keresnünk azt az utat, amelyen továbbra haladni kell, hogy ezek a jelenségek megszűnjenek. Mi, akik benne vagyunk a szervezeti élet központjában és látjuk a dolgokat, megállapítottuk, hogy a mostani helyzet nem jó. Hibák vannak, nem csak elvi hibák, amelyeknek súlyos következményei mutatkoznak. A legalapvetőbb hibát én abban látom, hogy eltértünk azoktól az egészséges alapoktól, amelyeket a felszabadulás után és az első kolozsvári kongresszuson⁸⁴ leszögeztünk. Jó volna elővenni az akkori határozatokat, mert abból világosan kitűnik, hogy az akkori álláspont különbözik a mostanitól és éppen azokban a kérdésekben, amelyekben nem értünk egyet. Éppen azokban a lényeges kérdésekben az akkori álláspont egészségesebb és egyenesebb volt, mint a mai. Bizonyos elhajlások mutatkoznak és éppen ezeknek az elhajlásoknak a következtében a nép széles rétegében szervezetünk ma úgy szerepel, mintha a Népi Szövetség a romániai magyarságnak egy érdekvédelmi szervezete lenne. A Népi Szövetségtől nem is várnak mást, sőt nem is hajlandók elfogadni mást, mint hogy a sérelmeket orvosolja és minden igyekezete azon legyen, hogy teljes egyenjogúságát intézményesen biztosítsa. A Népi Szövetség pedig nem elsősorban erre indult. Szervezeti szabályainkból ez meg is állapítható, azonban sajnos mi azt nagyon ritkán olvasgatjuk. Juhász testvér mesélte el nekem, hogy ő egyszer elment Aradra és ott egy kis könyvből magyarázta a Népi Szövetség céljait. A gyűlés befejezése után azt kérdezték tőle az emberek, hogy azt a kis könyvet, amiből magyarázott, hol lehet megszerezni. Ez a kis könyv a szervezeti szabályzat⁸⁵ volt. Ezt a kis könyvecskét, a szervezeti szabályzatot sajnos mi nagyon ritkán forgatjuk, pedig abból visszatükröződik a Népi Szövetség lényege. Nem véletlen, hogy a szervezeti szabályzat nem az első, hanem éppen az utolsó pontban mondja azt, hogy az egyik cél a jogegyenlőség megvalósítása.

A második szakasz foglalkozik a Népi Szövetség céljával és csak az ötödik bekezdésben, a többi célkitűzések után beszél a jogegyenlőségről. Tehát a Népi Szövetség nem érdekvédelmi szervezet, hanem egy olyan szervezetünk, amely harcol az egyenjogúsításért, de a többi demokratikus erővel együtt harcol és nem az egész magyarság érdekeit képviseli, hanem csak a demokratikus rétegek

84 Lásd a 9-től 12-ig terjedő iratokat.

85 Lásd a 15. sz. iratot.

érdekeit és ugyanakkor az ország többi demokratikus erőinek érdekeit. Sokan azt mondják, hogy mi azért vagyunk demokraták, hogy megoldjuk a nemzetiségi kérdéseket, mert ezt csak a demokrácia keretein belül lehet. Hogy a Népi Szövetség nem egy öncélú egyesület az abban is kihangsúlyozódik, hogy a problémákat nem egyedül akarjuk megoldani, mert egyedül nem is tudnók. A problémák megoldásánál segítségünkre vannak szövetségeseink. Ezekről a szövetségeseinkről azonban igen gyakran megfélekedünk, amikor az eredmények elkönyveléséről van szó. Amikor megállapítjuk, hogy a Magyar Népi Szövetség haladó szellemben kívánja a magyarság kérdéseit megoldani és segít megoldani az ország nem nemzetiségi kérdéseit is, akkor adva van, hogy kik a szövetségeseink. Azok, akik ugyanilyen szellemben akarják megoldani a népek érdekeit. Nem egy bizonyos osztályérdek szempontjából, úgy érteve, hogy nem azok az osztályérdekek, amelyek eddig vezették az ország sorsát, hanem abból, amit mi képviselünk és amelyek a széles népréteg osztályérdekeit képviselik. Ilyen erő az országban elsősorban a Kommunista Párt. A kommunista párt a munkásság és a középparasztság érdekeit tartja elsősorban szem előtt, mert tudja, hogy nem egyeztethető össze bizonyos osztályoknak az érdeke más osztályok érdekével, és akkor azok mellé kell álljon, amelyek a széles népréteget képezik. Sokan azt igénylik, hogy a Népi Szövetség szálljon síkra minden olyan esetben, amikor egy magyar embert bizonyos sérelem ér. Ez nem lehetséges. Ha mi haladó politikát kívánunk vinni, akkor be kell látnunk, hogy nem lehet egy olyan magyar egység, amelynek nincs közös elvi alapja. Nem is lehet olyan magyar egység, amelybe minden egyes magyar beletartozzék és ennek az egységnek legyen közös elvi alapja. A magyarság olyan érdekcsoportokra van szakadva és ezek között olyan harc folyik, amely a népi érdekek győzelmével fog végződni. Ez elől a harc elől nem tudunk kitérni és csak úgy mondhatjuk, hogy demokratikus szervezet vagyunk, ha tényleg mi is beállunk azoknak a sorába, akik ezt a nem nemzetiségi, hanem társadalmi harcot vezetik. Ebben fegyvertársunk elsősorban a Kommunista Párt. Ezt hangsúlyoztuk sokszor, de ebben a tekintetben az utóbbi időben hiányok mutatkoztak. Amikor eredményt értünk el, elhallgattuk, hogy az elérésben a Kommunista Pártnak fő szerepe volt és az ő segítsége nélkül nem tudtuk volna elérni az eredményt. Sőt nem csak elhallgattuk az eredménynek ezt a jelentőségét, hanem meghamisítva azt, olyan szervezeteknek tulajdonítottunk eredményeket, amelyek nem barátaink, hanem csak kihasználnak minket és egyes emberek politikai tájékozatlanságát, és úgy tüntetik fel az eredményeket, hogy az nem a Népi Szövetség eredménye, sem a Kommunista Párté, hanem például a Szociáldemokrata Párté. Itt abba a hibába estünk, hogy például a *Világosságban* úgy dicsőítettük Voitec-et⁸⁶ és Pas-t [?], mintha nekik köszönhetnők, hogy az iskola, színház és más ügyekben eredményt értünk el. Mi hagyjuk, sőt elősegítjük, hogy átmenjenek a köztudatba, habár tudjuk, sok esetben személyesen intézte el a dolgokat. Csak az ő közbenjárására sikerült

---

86 A szociáldemokrata Ștefan Voitec nemzetnevelési miniszterről van szó.

a tanügyi kérdéseket rendbehozni, tehát kimondottan hálátlanság tőlünk, hogy nem ismerjük el azt, hogy ők álltak mellettünk és másokat dicsőítünk.

Ez az első hiba, amire rá akartam mutatni. Összegezve az egészet az, hogy a szövetségesünket nem becsüljük meg eléggé.

Másodszor az, hogy hagytuk, hogy a köztudatba úgy menjen át, hogy a Népi Szövetség minden magyar ügyért síkra száll. A választások beindításakor mindnyájan együtt voltunk és ezért hibásak is vagyunk, hogy igyekeztünk olyan dolgokat kitalálni, amelyek segítségével az eredményt biztosíthattuk. Ravaszok akartunk lenni és olyan ügyeskedő dolgot akartunk kitalálni, mondhatnám be akartuk csapni az embereket, hogy álljanak mellénk. Sikerült is ezt a tömeget is mellénk állítani, amelyik eddig távol állott tőlünk, miután egy kis sovinizmust vittünk a választási propagandánkba. Az eredmény egy szempontból száz százalékos volt, mert a magyarság kiállt mellettünk és leszavazott mellettünk. A választások után az lett volna a kötelességünk, hogy beismerjük, hogy a győzelem minek a következménye és állapítsuk meg, hogy mi a további teendő és a helyes irányvonal, nehogy a választási harcban tett engedmények megmaradjanak és politikai irányvonalunkra továbbra is befolyással legyenek és elvigyen arról az útról, amelyen elindultunk. Azonban a választási eredmény kiértékelésére a végrehajtó bizottság nem ült össze. Ezért úgy ment át a köztudatba, hogy a magyarság demokratikus kivétel nélkül, és sikernek könyveltük el azt, hogy új elemek kapcsolódtak be. Örültünk nekik, felkaptuk őket és kimondtuk, hogy megvalósítottuk a magyar egységet. Elfelejtettük azt, hogy nem lehet egy elvtelen magyar egység. Mi lett ennek a politikának a következménye? Az, hogy elsősorban a vidéki szervezetek vezetőségébe, talán nagyrészt jóhiszemű, de politikailag iskolázatlan emberek vannak, azért nem képesek felfogni a Népi Szövetség célkitűzéseit. Rosszul értelmezett nemzetiségi kérdésekből magyar egységről beszélnek, fáj ha lefognak egy magyart csak azért, mert magyart fogtak le, még akkor is, ha megérdemelte, hogy lefogják. Ezen kívül szívesen vettük azt, hogy a vezetés jobb módú gazdák kezébe csússzon át azzal az elgondolással, hogy a nagyobb gazdáknak nagyobb a tekintélyük is és jó, ha a nép ilyen embereket lát az élen. Elfelejtettük azt, hogy a földnélküli paraszt, aki nem tud megélni az 1-2 hold földjéből és a nagygazda földbirtokos között nem lehet kiegyezés, mert a harc a földért megvan közöttük, és amely harcnak az kell legyen a vége, hogy szűnjön meg a nagybirtok és a föld azok kezébe kerüljön, akik azt megművelik.

Ez volt befelé.

Kifelé súlyos hatások voltak a Népi Szövetség politikai súlya tekintetében. Megrengett a bizalom egy olyan szervezettel szemben, amelyik olyan elemeket állított az élre, akikről nyilvánvaló, hogy a Népi Szövetség célkitűzéseit nem tehetik magukévá osztályérdekeik miatt sem. A bizalom megcsökkent és ez megnyilvánult minden vonalon. Ebben látom egyik okát annak is, hogy bizonyos jogos kérdésekben nem kapjuk meg azt a támogatást, amit elvárnánk. Elfelejtjük azt, hogy a kérdések elméleti síkon való felvetése nem szolgálja a demokráciát. Csak akkor

szolgálja a demokratikus fejlődést, ha bele van ágyazva a haladásba. Csak akkor demokratikus egy kérdés, ha tekintetbe vesszük azt, hogy hol és mikor vetjük fel azt. Ugyancsak az új elemek beözönlése következtében egy olyan hangulat lett úrrá szervezeteinkben, és ez alól a központi szervezet sem kivétel, amely hasonlatosságot mutat azzal a hangulattal, amely a Magyar Párté és a Népközösségé volt. Azonban akkor ténylegesen egy reakciós kormányzattal szemben egy védelmi állást vettek fel és célkitűzéseik a jóhiszemű embereknek az volt, hogy a magyarság feje felül háriítsanak el mindent. Akkor tehát sérelmi politikát vittek. Ennek a következménye az, hogy minden újabb jogos, vagy vélt sérelem esetén egy pánikhangulat lesz úrrá a szervezeteken, mintegy kisebbségi érzület. Ez a hangulat úrrá lett vidéki szervezeteinken is és itt közöttünk is kellett ez ellen küzdeni éppen úgy, mint a parlamenti csoportnál is. Ma odajutottunk, hogy elfelejtettük a Népi Szövetség igazi célkitűzéseit és csak a jogvédő iroda áll a középpontban. Ez az iroda tele van sérelmekkel, amit mi még nyilvánosságra is hozunk, hogy ezzel is növeljük a pánikot.

A politikai elhajlást összegezve abban látom, hogy az elvtelen magyar egység hangulata kezd úrrá lenni a Népi Szövetségen is és elmosódnak a Népi Szövetség célkitűzéseiből azok az elvi kérdések, amelyek a Népi Szövetséget egy harcos és haladó szellemi szervezetté kell tegyék, nem minden magyar számára, hanem a kisparasztság, a munkásság és a haladó értelmiség szervezetéé a magyarság azon rétegével szemben, amelyiknek az érdeke ellentétes a magyarság másik rétegének érdekével szemben.

Így ezek a hibák vannak elvi síkon, de nagy hibát látok a munkamódszer tekintetében is. Abban, ahogy adott esetekben az eszközöket és a fegyvereket megválogatjuk. Az utóbbi időben az a felfogás terjedt el, hogy azok között, akik a Népi Szövetség vezetőségében vannak, vannak úgynevezett gerinces magyarok és vannak úgynevezett megalkuvók, úgynevezett lefekvők, akik hajlandók a széles magyar rétegek terhére engedményeket tenni. Ezt a két vonalat likvidálni kell. Döntsük most már el azt, hogy mi az erkölcsösebb a múlt tapasztalatai helyes értékelése alapján, hogy melyik a helyes taktika, amelyik azonnal felkap minden egyes sérelmet és azok azonnali megoldását tűzi ki céljául és ebben a célkitűzésében hajlandó olyan kiállásra is, amelyik azokban az emberekben és szervezetekben, amelyekkel együtt akarunk menni, egy bizonyos elzárkózást vált ki. Az asztaldöngetés, a sérelmek lépten-nyomon való hangoztatása pedig a mai állapotban, amikor még bennünk is sok a sovinizmus, szerintem nem jó. A sérelmek állandó hangoztatásával a másik táborban bizonyos ellenérzést keltünk, ami befolyásolhatja annak a szervezetnek a szervezeti életét és a velünk szemben tanúsított magatartását, amelyekkel mi együtt akarunk haladni. Azok, akik közöttünk azt hangoztatják, hogy igaz, hogy nem jó, de mégis sikert értünk el a taktikával például a Pătrășcanu cikkel és a sürgönnyel, amit a Horváth Miklós és társai ügyében küldtünk⁸⁷, mert szabadlábba helyezték őket, és a 645-ös törvény módosítása pedig mégis csak kijött, tévednek. Azt mondják, hogy ez a taktika

helyes és ez hozta meg az eredményeket. Azt azonban elfelejtik, hogy a Pătrășcanu cikk után még eltelt vagy 4–5 hónap, amíg a törvény módosítása kijött és mi, akik itt voltunk, tudjuk, hogy a cikk semmiben sem vitte előre a 645-ös törvény módosítását, hanem határozottan kedvezőtlenül befolyásolta a miniszter azelőtti magatartását. Ha nincs segítségünkre Luca, aki annak ellenére, hogy a taktikát súlyosan megkritizálta,⁸⁸ mellénk állt, talán még rosszabb következménye lett volna. Igen sok emberben keltett ez a magatartás ellenszenvet és sok kérdésben nem állnak ki azóta az emberek mellettünk azért, hogy ilyen kellemetlen dolog esetleg meg ne zavarja a viszonyt. Éppen ilyen kellemetlen dolog volt a távirat is. Azzal azt értük el, hogy Groza miniszterelnök kénytelen volt vállalni a felelősséget mindenkivel szemben, hogy törvényt sértéssel Horváth Miklóst és társait szabadlábba helyezték. Viszont olyan légkört teremtett ez az erőszakos beavatkozás, hogy esetleg sok magyar sínyli meg azóta azt, amikor napról napra elutasításokról számolunk be. Akik erre hivatkoznak, semmi más eredményt nem tudnak felmutatni az asztalra verő taktika eredményeképpen. Azonban ha azt nézzük meg, hogy két év alatt a Népi Szövetség mit ért el a demokratikus erők támogatásával, akkor mindenki be kell lássa, hogy az a magatartás a célravezető, amely a sértő sérelmek esetén is nem a hangoskodást, hanem az együttműködés útját válassza, még akkor is, ha abban az egy kérdésben a sérelem orvoslása kitolódik. Mert helyes az a megállapítás, amit Luca tett, hogy nekünk minden megmozdulásnál azt kell nézzük, hogy a kérdés felvetése szolgálja-e a demokráciát vagy nem. A nemzetiségi mozgalom is csak akkor egészséges, ha a demokráciát szolgálja. Ha azt hátráltatja, akkor az igazságosnak vélt nemzeti mozgalomnak sincs létjogosultsága. Éppen ezek az elvi, sőt taktikai különbségek voltak azok, amelyek közöttünk feszültséget idéztek elő és az elvi ellentétek személyi ellentétekké nőttek ki magukat, és azok nem is a legszebb formában és nem megfelelő módon és helyen kimentek a tömegekbe és országszerte beszélnek arról. Hogy ez milyen káros, arra felesleges rámutatnom. Én csak arra akarok rámutatni, hogy ez nem a mi belső ügyünk, nem csak a magyarság ügye, sőt nem is csak a romániai demokrácia ügye. Ha más korszakban élnénk és nem volna egy harc a haladó és a reakciós elemek között, akkor a demokrácia szempontjából nem volna fontos, hogy van-e összhang, van-e egészséges, egyenes irányvonal. A mi feladatunk nagyon súlyos és sokkal komolyabban kell a kérdésekkel foglalkozni és nagy erőfeszítést kell tennünk, hogy az ellentétek eltűnjenek közülünk. Az utóbbi hónapokban világszerte igen nyílt és nagy küzdelem folyik azok az erők között, akik együttműködve a hitlerizmus leverésében részt vettek és azok között, akik a háborús összefogást csak taktikailag tették magukévá, és miután elérték a céljukat, elérkezettnek látják az időt arra, hogy az ellentéteket kiélezzék és háttérbe szorítsák azokat a haladó erőket, amelyek haladnak, fejlődnek és hivatva vannak, hogy a világ arculatát átforgalmazzák. Átalakulás nem történhetik anélkül, hogy ne találjuk szembe magun-

87 A táviratra bővebben lásd a 45. sz. iratot és jegyzeteit.

88 Utalás Luka László 1947. május 22-i cikkére. Lásd az 53–54. sz. iratokat.

kat azokkal, akik csak önös céljukat szolgálják. Amerikában például egy olyan szólam kezd úrrá lenni, amely nem az együttműködést szolgálja, hanem a saját nagyhatalmi érdekeiket igyekeznek előre vinni.⁸⁹ Ez a törekvés azonban szemben találja magát a dolgozók rétegével éppen úgy mint Angliában, Görögországban, valamint Kínában és a gyarmatokon. Tehát mindenhol összeütköztek a haladó erők a reakcióval. Ezért gondolják az emberek azt, hogy előbb-utóbb ki fog újból törni a háború. Az ilyen propagandának azonban mi nem ülünk fel, mert tudjuk, hogy ma háború nem lehetséges a nagyhatalmak között sem, mert azok, akik azt a politikát akarják gyakorolni, szemben találják magukat a néppel, amely nem hajlandó háborút viselni. Ezt ők is nagyon jól tudják s éppen ezért csak elő akarják készíteni a háborút. Ez a háború az ellen a nép ellen indulna, amelyek a demokratikus törekvéseket a leghatározottabban képviseli. Azt viszont tudják, hogy a harcot sikeresen csak úgy tudják felvenni, ha előbb levernek minden olyan törekvést, amely a demokratikus álláspontot erősítené. Ezért akarják az angolszász hatalmak befolyásukat erősíteni a Szovjetunió szomszédainál. Itt vannak az ügynökeik közöttünk, igyekeznek befolyásolni bennünket és felhasználni azokat az elemeket, akik politikailag iskolázatlanok, de jóhiszeműek. Mi a mi magatartásunk ezekkel szemben? Sokan a magyarság közül – főképpen egyházi vezetők – azt mondták, hogy a Népi Szövetség helyes politikát folytat, de mi lesz, ha a mostani emberek helyett mások jönnek és nem kellene-e egy második garnitúrát készítenünk tartani, amelyik esetleg megmenti akkor a magyarságot. Ezzel az irányzattal szemben harcot vett fel a Népi Szövetség. Akkor el is hallgattuk, de most újból halljuk ezeket főképpen azok részéről, akik azt mondják, hogy ők jól vannak informálva a magyarországi állapotokról, azok részéről, akik a kisgazdapártot viszik.

Le kell mi szögezzük azt, hogy amikor a Népi Szövetség a demokrata erők oldalára állott, azt nem opportunizmusból tette, hanem azért, mert tudta, hogy a magyar érdekeket és a népi érdekeket védi. Nincs mit válasszunk, nem lehet taktikázni, mi nem tehetjük meg azt, hogy egy második garnitúrát építsünk ki a demokrácia bukásának esetére. Mi nem védeni akarjuk a magyar népet, hanem el akarjuk vinni a haladó erők nyomában oda, ahol esetleg harcra kerül a sor. Mi úgy akarjuk átnevelni a népet, hogy a haladó demokrácia mellett akár fegyverrel is felsorakozzon. Ezen a téren súlyos mulasztásunk van, mert mi nem mertük ezt a harcos vonalat kivinni a nép közé. Félve a magyar egységet, nem merjük a kényes kérdéseket feltárni. A magyarság között vannak olyan emberek, akik nem ellenségeink, de adott esetben nincsenek mellettünk sem. Az utóbbi időben a harcos politika háttérbe szorult és külső befolyásokat észlelhettünk. Például a magyarországi politika befolyását. Mi azt mondjuk, hogy Magyarországon rend van és ezzel ellentétben nálunk nincs. De nem is látjuk azt, hogy a demokrácia szempontjából mi sokkal előbb vagyunk, mint Magyarország. Ezt nem mi kell

89 Utalás az 1947 márciusában meghirdetett Truman-doktrínára, amely katonai és politikai segítséget ígért minden országnak függetlensége megőrzése érdekében.

megállapítsuk. Ez látható abból, hogy a Szovjetunió Romániának minden támogatást megad, mert látja, hogy a kulcspozíciókban mindenhol demokraták vannak, és tudja, hogy az mit jelent, ott viszont a kulcspozíciókban olyan emberek vannak, mint például Major Róbert.⁹⁰ Vigyázzunk tehát, hogy hogyan értékeljük a magyarországi megnyilvánulásokat. A *Világosság* lehozta például a Károlyi beszédét, de teljesen elszíntelenítve azt, amit Károlyi az interparlamentáris gyűlésen mondott, azonban kiemelték a beszédéből azt, hogy a nyugati demokráciától akarnak példát venni. Vajon ez véletlen volt-e? Nem azt jelenti-e, hogy át kell fésülni az embereket, mert ezzel és az ilyesmivel a Népi Szövetség politikai súlyát gyengítik. Nekünk nem közömbös az, hogy Magyarországon milyen politika folyik ez nyilvánvaló, ha arra gondolunk, hogy mi a haladást választottuk a demokratikus erők oldalán. Tudjuk, hogy ebben a törekvésben támaszunk a Szovjetunió. Tehát ha befelé a szociális kérdések megoldása a célunk és tudjuk, hogy csak a Szovjetunióra támaszkodhatunk, akkor legfontosabb feladatunk az, hogy közreműködünk abban, hogy Magyarországon is ez a politika érvényesüljön. Verjünk vissza minden olyan lépést, amely eljut hozzánk és amely más útra akar terelni, le kell leplezni azokat, akik ezt elhozzák hozzánk, és azokat is, akik tovább viszik a mi köreinkben. Igaz szükséges az, hogy önkritikával lássuk be azt, hogy mit vétettünk a múltban, milyen elhajlások történtek sorainkban és minden személyi ellentétet küszöböljünk ki magunk közül.

Bányai: Nyolc hónapig nem vettem részt a végrehajtó bizottság munkájában betegségem miatt, csak távolról figyeltem a dolgokat. Az elhajlások igazi oka az, hogy nem hatoltunk a dolgok mélyére. Kihagytuk azt a részt, hogy megvizsgáljuk a kül- és belpolitikai helyzetet és abból helyes álláspontot vonjunk le a magunk számára. A dolgok megvizsgálása után könnyebb lett volna a helyzet és a személyi kérdések is sokkal jobban elkerülhetők lettek volna. A Takáts előadásával teljesen egyetérték, csak éppen hozzáfűzöm azt, hogy most a külpolitikai helyzet is más, mint akár az első vagy a második kongresszus⁹¹ alkalmával. Amikor mi megadtuk az irányvonalát a Népi Szövetségnek, akkor még közel volt a háború likvidálása. Mi elkövettük akkor azt a hibát, hogy nem hangsúlyoztuk ki kellőképpen, hogy már akkor mind jobban ütötték fel a fejüket azok az erők, akik a konfliktust elő akarták idézni és szerették volna már akkor az embereket egy szovjetellenes háborúra átfordítani. Azok már akkor keresték a kapcsolatokat és nagy volt a meglepetésük, amikor a szovjet hadsereg hamarabb vonult be Berlinbe, mint ahogy ők számították. És a helyzet azóta megváltozott. Mert most már hosszú idő kell ahhoz, hogy a szovjet ellen háborút indíthassanak. Azonban le kell vezessék háborús propagandával a belső feszültséget, és azért is szükség van arra, hogy fenntarthassák a katonaságot. Azonban mi azt kell tudjuk, hogy háború nem lehet. A világpolitikai feszültség mögé felsorakoznak a politikai erők. Most a helyzet az,

---

90 Major Róbert romániai tevékenységére lásd az előző irat jegyzetét.

91 Utalás az 1945. május 6–12. között Kolozsváron és az 1946. június 28–30. között Székelyudvarhelyen megrendezett kongresszusra. Lásd a 9–12. és 37. sz. iratokat.

hogy szembe kerülnek a különböző politikai erők minden országban. Hogy milyen tempóban haladnak a dolgok, azt a franciaországi eseményeken mérhetjük le legjobban. Mert látta a reakció, hogy a Kommunista Párt mozgósította a tömegeket, a népi erők hatalmas előretörésével szemben igyekeztek a kulcspozíciókat megszerezni. Olyan határozatokat hoztak, amelyek népellenesek és szovjetellenesek.

Ez mutatja, hogy a politikát nem lehet abból lemérni, hogy a nép hogy vonul fel, hanem hogy bevonul-e az ipari tőke, vagy nem. Magyarországon a tömegek sokkal fejlettebbek, mint Romániában, mert Magyarországnak van egy képzett munkássága, van egy nagyon értékes földműves rétege és van egy öntudattal rendelkező középrétege. Ez nagy szó, de az 1918–19-es helyzetből például ha megnézzük azt látjuk, hogy Németországban nagyobb öntudatos munkásréteg volt, mint az akkori Oroszországban s mégis Oroszországban a forradalom győzött, mert az élcsapat helyes irányt képviselt, míg Németországban a külföldi reakciós nagytőke befolyásával el tudták nyomni a munkásság forradalmi megmozdulását. Háborút csak úgy lehet előkészíteni, ha a haladó erőket széttörik és a reakciós erők nyomulnak elő. Itt nálunk a kulcspozíciók demokraták kezében vannak. Most a gazdasági politikában is hatalmas lépést tettünk előre. Kontrollálják azt, hogy az angolszász érdekeltség gazdasági téren ne vonulhasson be. Nekünk a nép érdekében békére van szükségünk és ha békét akarunk, akkor a Szovjetunióval kell kiépíteni a kapcsolatokat. A magyarországi helyzetből még arra mutatok rá, hogy a külpolitikában nem tudtak a népi demokrata erők kellő befolyásra szert tenni. Mert ott a hintapolitika továbbra is fennmaradt. Ez a hintapolitika azonban csak addig mehet, amíg a nagyhatalmak együttműködnek. Ha mérleget csinálunk, hogy ki vesztett legtöbbet az elmúlt háborúban, akkor láthatjuk, hogy Magyarország vesztett legtöbbet. Ez pedig az ő hibás politikájuk következménye. Mi csak úgy nyerhetjük meg a jobb jövőt, ha leoperáljuk azokat, akik nem egészségesek.

Belső politikai kérdésben azt kell szem előtt tartani, hogy mi a haladó erők felé kell orientálódjunk. Ez áll a nemzeti érzés szempontjából is. A mai helyzetben tudatában kell legyünk annak, hogy itt egy olyan demokrácia van, amelyiknek egyik része a nép felé húz, a másik a reakció felé. Ez nyilvánul meg a magyarság keretein belül is. Ezért érződnek ki az ellentétek osztályszempontból is. A pánikhangulat szintén osztály eredetű. Ez azonban egy olyan osztály, amely el fog tűnni. Ezt az osztályt mi kell likvidáljuk, nem szabad hagyni, hogy a román demokrácia likvidálja. A széles népréteg előtt a legszebb jövő áll, mert a haladó demokrácia meg fogja oldani a nemzetiségi kérdéseket is. Tehát azért kell a népi demokrácia felé törekedni, mert romániai magyarok vagyunk. Ártunk csak azzal, ha mi mind Magyarország felé nézünk és nem azt nézzük, hogy mi van itt. Nem véletlen az, hogy a magyar miniszterelnök⁹² is azt mondta, hogy habár fájdalmas, de leszámoltunk Erdély kérdésével.

---

92 Nagy Ferenc miniszterelnöknek ilyen jellegű kijelentése nem ismeretes.

Mi most a Népi Szövetségnél egy olyan ponthoz értünk, hogy vagy széttűllik, vagy megerősödik. Mi a harcos politikára most kell áttérjünk. Sokan azt mondják, hogy a régi Madosz politikát kell felidézni. Ez nem egészen helyes azért, mert a Madosz egy reakciós kormány ellen harcolt, azonban mi most nem vagyunk sem ellenzéki, sem uralmi párt. Mi arra kell törekedjünk, hogy mi is bejussunk kulcspozíciókba, de csak az, aki arra való, mert különben a magyarság érdekei ellen fog dolgozni. Nekünk ez módunkban van, mert a Népi Szövetség egyedüli magyar szervezet, tehát ki tudunk harcolni ilyen helyeket, de feltétlenül demokratákat kell oda vegyünk. A széles magyar tömegek nemzetiségi és társadalmi érdeke, hogy beálljon azok sorába, akik a demokráciát előre viszik. A sérelmek ellen kell küzdeni, csak az a kérdés, hogy hogyan küzdjünk a sérelmek orvoslásáért. A Népi Szövetség vezetőségében két irányzat van. Én csak egyet képzelek el. De van két álláspont. A harcos temperamentum és egy józan politikai megfontolás. Ha a józan politika érvényesül, akkor a reakció azt kihasználja. Tehát a kettőt egyesíteni kell. A kollektív munkát így kell elképzelni. Egy józan, helyes politikai vonal, egyesítve a harcos temperamentummal. A parlamentben is kiállhatunk, hogy a nép lássa, hogy ki merünk állni. Ez a széttagolódás még magában a kormányban is fennáll. Azonban a mi baráti együttműködésünket ezután ez kell jellemezze, hogy a kettőt egyesítsük.

Kacsó: Nekem már nem sok mondanivalóm marad, mert Bányai elmondta mindazt, amit én is mondani akartam. Éppen csak kiegészíteném a Takács beszámolóját. A választásokkal kapcsolatban Takács olyan kifejezést használt, ami félreértésre adhat okot. Olyan kifejezést használt, mintha mi igyekeztünk volna az embereket becsapni, mintha mi a választási propagandát nem jó szándékkal csináltuk volna. Én a választások során soha nem éreztem azt, hogy a tömegeket félre akarom vezetni, mert az természetes volt, hogy a Népi Szövetség programjából azt a részt kellett kiemelni, ami a tömegekre hatott. Azért van a Népi Szövetség, hogy a nemzetiségi kérdéseket kell megoldja. Az a helyes politikai vonala a magyarságnak, amely az osztályharcos életbe illeszti a magyarságot, amely előre viszi. Nekem a magyarságot nem az a kisajátított 400 földbirtokos jelenti, hanem a többi magyar. Van egy nemzeti harca a demokráciának és van szociális küzdelem. Ez a kettő nincs ellentétben egymással. A Népi Szövetség magyar jogokért harcol, mégpedig minden magyarért, még a reakciósokért is. Mert ha például egy magyar iskoláért harcolunk, akkor annak a reakciónak a gyermeke is magyar iskolába fog járni, tehát érte is harcolunk. A reakció tényleg benyomult szervezeteinkbe, azonban mi arra kell vigyázzunk, hogy ott ne érvényesüljön. Fel kell hívjam a figyelmet arra, hogy akkor, amikor a Népi Szövetségnek ez a szerepe, úgy kell a kérdést megoldani, hogy a tömegeket tényleg meg tudják tartani a demokrácia oldalán, hogy ha jön a nagy válaszút, az egész nép álljon oda, ahová állnia kell. Ez egy feladat, amit meg kell oldani. Nem elég az, hogy a vezetőség tudja, hogy mit kell csinálni, de egyedül marad és a nép a reakcióval megy, mert akkor rosszul végeztük a munkát. Ha a nép nem jön a

demokrácia mellett, akkor elveszett a csata, a magyar nép csatája. A harcot a magyar nép demokratizálásáért és az általános magyar kérdések megoldásáért folytatni kell. Érezze a kisparaszt, hogy érte harcolunk, de ugyanakkor a reakciósökért is küzdünk. Ki kell állni a kellő módon, a kellő helyen és kellő időben. A Népi Szövetségnek ebben a harcban szövetségese van. Hogy úgy harcoljunk a jogainkért, hogy a szövetségeseink ne tudjanak róla, az hibás dolog. Tehát az én véleményem az, hogy ezután az ilyen kérdéseket kellő módon megtárgyalva és velük egyetértve, kellő időben, akár a parlamentben is hozzuk fel, hogy a nép lássa és hogy a nép is demokratikus legyen, ne csak mi, a vezetőség. A nagy magyar tömeg a nemzetiségi kérdésekben egységes tud lenni. A szegény-parasztot és az úgynevezett zsirosparasztot külön kell kezelni. Vigyázni kell arra, hogy szervezeteinkben ott legyenek az olyan emberek, akik tudják tartani a tömeget az egyenes úton. [...]⁹³

Mezei Lajos: Takáts beszámolójából azt értettem, hogy a mi szövetségünk bizalmatlan velünk szemben. Ennek mi az oka? Most el kell tekintsünk attól, hogy nem volt egység közöttünk sem. A Kommunista Párt, amely az ipari munkásság, a szegény- és középparasztság védelméért harcol és a Népi Szövetség, amely paraszti szervezet, miben járult hozzá ahhoz, hogy a két szövetségest elősegítse. Azzal, hogy a falusi szervezet élén a pap vagy a fűrészgáros vagy a kulák áll? Ezek nem képviselhetik a parasztréteget. Ezeketől meg kell takarítani a munkásság és parasztság szövetségét. Ezt mi nem csináltuk meg és ezért van éles kirohanás a Népi Szövetség ellen. Mi össze kell hozzuk a két dolgozó tábor. Ha paraszti szervezet vagyunk, akkor a két dolgozó táborat kell összehozni.

A Magyarország és Románia közötti kapcsolatról azt jegyzem meg, hogy ha nem volnánk Romániában, akkor is a haladó demokrácia mellett volna a helyünk és nem a Kisgazdapártnál.

Kacsó testvér azt mondta, hogy a reakciósökkel is van közösségünk, mert az iskoláknál a reakciósök érdekében is küzdünk. Én ebben nem értek egyet, mert Magyarországon is magyarok vannak és a demokrácia ott sem harcol a reakciósökért.

A Madossal kapcsolatban azt mondom, hogy a Madosz össze tudta hozni a magyar és a román parasztot az elnyomók ellen és éppen úgy kell most is összehozni a reakció ellen.

Arra a megjegyzésre, hogy a legjobb aktivisták képviselők lettek, azt mondom, hogy sajnós nem lettek, mert a szervezeti emberek nem lettek képviselők. [...]⁹⁴

Huszár Sándor: Takáts testvér azt mondta, hogy hibákat követtünk el. Az igazság az, hogy a szociáldemokrata párt nagyon előre nyomult. Az igazság az, hogy ez nem csak a mi hibánk. A szociáldemokrata párt azért nyomult sok helyen előre, mert amikor kimentek [*az emberek közé*], azt mondták, hogy a Népi Szövetség

---

93 Balogh Edgár, Köteles István és Fodor István hozzászólásait nem közöljük.

94 Az MNSZ képviselőinek névsorát lásd a 48. sz. iratban.

vezetőségében mind kommunisták vannak, s azért kell megalakítani a szociáldemokrata pártot.⁹⁵

Dr. Csákány Béla: A mai vita azt bizonyítja, hogy milyen szükséges az elvi tisztázódás. Fodor testvér szavaira válaszolva azt mondom, hogy sok hiba volt, de a hibák elvi alapon történtek. A hibás gyakorlat az elvi hibák következménye. A mai ülés legelső tapasztalata az, hogy a választások eredményét nem értékeltük ki ilyen tartalmasan. A választások kérdéseit nem dolgoztuk fel eléggé előzetesen politikailag. Nem elemeztük kiadott jelszavaink igazi politikai tartalmát. Ebből jöttek a félreértések. Kivittük a jelszavakat a tömegek közé és túllöttünk a célon. Nem személyeskedés, de az újabb időből hozhatok fel egy példát az ilyen túlzásra. Áprilisi végrehajtó bizottsági ülésünkön elhatároztuk, hogy közművelődési bizottságunk saját céljaira fordíthatja a június folyamán rendezendő magyar kultúrnapok jövedelmét. Az a határozat a *Világosságban* s mindenhol úgy ment át a gyakorlatba, hogy a közművelődési bizottságnak pénzügyi függetlensége van. Így jártunk a választásokkal is. Amikor közvetlen választási propagandánk megindult, a reakció már meg volt törve, útja el volt vágva, s mi mégis tovább lövöldöztünk azokkal a patronokkal, amik már feleslegesek és szükségtelenek voltak. A szervezet bomlása annak tulajdonítható, hogy a velünk szavazott reakció most követeli a jogait. Most világosan kell leszögeznünk a dolgokat, s határozottan félreérthetetlenül kivinni a tömegek közé, s akkor nem lesz hiba. Annak idején a vásárhelyi százas intézőbizottsági határozatunkat⁹⁶ világosan fogalmaztuk meg, de mi magunk sem elemeztük ki eléggé, s ennek volt a következménye, hogy nem vittük ki kellő határozottsággal tömegeink közé. Most ha eljutottunk addig, hogy elméletileg tisztáztuk a kérdéseket, úgy kell ezt kivinni, hogy igazságunkról meg is győzzük a tömegeket. Vigyázzunk arra is, hogy milyen kifejezéseket használunk. Takáts osztályokról beszélt, de vigyázzunk, hogy mi ezt hogy visszük ki a tömegeink elé. Nem szabad elkennünk, s nem is akarjuk elkenni az osztályharcot, ami társadalmi valóság, de mi ne annyira osztályokról, mint társadalmi rétegekről beszéljünk. Álláspontunk világos legyen, de ne ijesszük el a nem eléggé öntudatos embereket olyan kifejezések használatával, amelyeket eddigi fasiszta és reakciós nevelésük maradványaképpen félreértenek és félremagyaráznak. Nyilvánvaló, hogy a földművességért folyik a harc a burzsoázia és az osztályharcos szervezetek között. Mi nem beszéltünk a Kommunista Párt által nekünk nyújtott támogatásról, mert féltünk, hogy a reakció megint azzal vádol, hogy mi a Kommunista Párt fiókja vagyunk. Éppen azért, mert világosan kell beszélnünk, s éppen azért, mert önálló szervezet vagyunk, nyugodtan s nyíltan megmondhatjuk, hogy nekünk legjobb szövetségesünk a Kommunista Párt. Ha ezt mi nem valljuk nyíltan és nem tudatosítjuk kellőképpen azt, hogy a Kommunista Párt a demokrácia élharcosa, akkor a nagypolgári befolyásnak nyitunk ajtót.

---

95 Az MNSZ és a RSZDP OMB között kialakult konfliktusra lásd a bevezető tanulmányt, valamint a 26. és a 28. sz. iratokat.

96 Lásd a 23. sz. iratot.

A magyarországi kérdéssel kapcsolatban vitán felül áll, hogy a magyar munkásságnak s a magyar népnek nagy szerepe volt az újjáépítésben. Azonban ott van az angol kölcsön kérdése. Értésülésem szerint a 200 vagon kukoricát például azért nem küldték el, mert az amerikai kölcsön értelmében Magyarországról semmi gabonaneműt nem vihetnek ki. Az sem tekinthető teljesen véletlennek, hogy az amerikaiak a nyugatra vitt aranyat visszaadták.⁹⁷ Míg Románia csak igen súlyos feltételek mellett kapott gabonát. Nem véletlen az ottani hintapolitika. A belpolitika mindig összefüggésben van a külpolitikával. Ha a belpolitikában különféle erők hatnak, ez visszahat a külpolitikára is. Ebből a szempontból jellemzőek a budapesti román–magyar hét⁹⁸ tanulságai, ahol egyedül Groza beszélt nyíltan a szovjetbarátság mellett. A vámunió kérdése is ma kényes dolog. Meg fog valósulni, de csak akkor, amikor a gazdasági és politikai helyzet oda alakul. Ezért ma nem szabad kivinnünk a tömegek közé ezt a jelszót, mert ma reakciós ízt adnak neki.

Nem véletlen, hanem a mi hibás politikai vonalunk következménye, hogy az agrárreform során a birtokosokért állottunk ki. Egyéb kérdésekben tudtuk mozgósítani szervezeteinket, de például körleveleink ellenére sem tudtuk mozgósítani a juttatásoknál a kisparasztságot ért sérelmek beküldésére.

Tehát amíg hangoztattuk, hogy a kisparasztkok érdekeit képviseljük, éppen az elvi elhajlás miatt ezt nem tudtuk átvinni a gyakorlatba. Még ma is arról beszélünk, hogy vannak általános magyar kérdések, amelyek minden magyart egyformán érdekelnek. Ezekkel azonban csak azért foglalkozunk, mert mint az iskolaügy például, a legszélesebb néprétegek érdekét szolgálja ezek demokratikus megoldása, és csak tisztára mellékesen vesszük tudomásul, hogy a kérdések, például a nyelvhasználat megoldásában a reakciósok is részesednek, amíg még léteznek.

Volt egy helyes álláspontunk a szövetkezeti kérdésben és ahelyett, hogy azt érvényesítettük volna, a szövetkezeti központ tudta a maga szája íze szerint megrendezni a szövetkezeti gyűlést.⁹⁹ Ha egy helyes álláspontunk van, azt tovább is kell vinni, nem elég ha leszögezzük.

Tehát ne söpörjük el az ellentéteket, hanem tisztázzuk a kérdéseket személyeskedés nélkül. A választásoknál hibáztunk. A jelöléseknél is és a propagandánál is. Az sem volt véletlen, hogy a választási győzelmet nem aknáztuk ki. Magunkat láttuk a választási győzelem fényében, s ezért nem hasznosíthattuk helyesen politikailag a választási győzelmet.

---

97 A Magyar Nemzeti Bank aranykészletét és magánszemélyek, legfőképpen a zsidóktól elkobzott ékszereket, értékes műkincseket szállító ún. Aranyvonatot 1945-ben az amerikai hatóságok lefoglalták. Az Aranyvonatról származó első szállítmány 1947 decemberében érkezett meg New Yorkból.

98 A Petru Groza-vezette kormányküldöttség április 1–4. között járt Magyarországon. A tárgyalások alatt Budapesten román kultúrhetet tartottak. A találkozó előzményeire és lefolyására lásd: *Olti*, 2008.

99 A két szövetkezeti központ nem együtt, hanem külön tartották meg közgyűléseiket 1947. április 10. és 11-én Marosvásárhelyen.

Azt mondja Balogh Edgár, hogy nem szabad elszakadni a magyar munkásságtól. Vigyázzunk, hogy hogy visszük ki ezt a tömegek közé. Ha nem vigyázzunk, gyengítjük az egységfrontot, eltérítjük a helyes politikai munkától.

A magyarországi testvérekkel való kapcsolat az a demokratikus munka lesz, amit mi itt kell végezzünk. Hadd lássák, hogy mi minden szovjetellenes mozgolódástól irtózunk. [...] ¹⁰⁰

Kurkó Gyárfás: Az első komoly politikai vita volt a mai. Ez hiányzott eddig, és ezt gyakrabban kell tartani. Ennek a hiánya idézte elő a nézeteltéréseket, és hogy honnan származnak a bajok, azt Bányai testvér foglalta össze azzal, hogy a temperamentumos és az óvatos megfontolás a helyes út. Ezzel megszabta azt a vonalat, amit magamévá teszek. A Takáts beszéde után ugyanaz lett volna az álláspontom, ami eddig volt, hogy határozott kiállás *[kell]*. Ez az egyetlen útja annak, hogy együtt dolgozzunk. Nem elvi ellentétről, hanem taktikai és rendszerbeli kérdésekről van szó. A vita folyamán érezhető volt, mintha elvi ellentétek volnának közöttünk. Én, ha valakiben ilyen feltevés lapul meg, tiltakozom ellene, mert másra nem lehet fogni, én elsősorban érintve érzem magamat, mert én kijelentem, hogy egyetlen utunk van, nincs más választás, mint a Szovjetunióval való együttműködés, és bizalmának megnyerése, és efelé csak a Kommunista Párttal együttműködve mehetünk. Nem érdektelen azonban, hogy sikeresen vihessük a harcot, nem közömbös, hogy hányan megyünk. Kacsó helyesen kifejtette, hogy nem közömbös, hogy csak mi maradunk-e, a vezetőség, vagy a néptömeget visszük előre. Innen jönnek a nézeteltérések, vagy voltak a taktikai vagy elvi hibák. Hogy ezek az elvi hibák előálltak, az ilyen ülések hiányának az oka. Itt én is hibás vagyok mint a szervezet elnöke. De hibásak azok a munkatársak is, akik hagyták, hogy ez a helyzet így fejlődjön. Nemzetiségi szervezet lévén, sajátos kérdéseink vannak, és amikor verekedünk magunk között, akkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt, mint ahogy Luca is kifejtette, hogy merre megy Magyarország. Tetszik vagy nem tetszik ez a probléma, nekünk foglalkozni kell ezzel a kérdéssel. Egyes kérdéseket vagy nem értettem meg, vagy nem értek egyet, s csak tisztázásra szorulnak. Amikor a nemzetiségi kérdéstről vitatkozunk és hibák történtek, ha azok a hibák javíthatók és nem törekszünk, hogy javítsuk, az a magyar kommunista párt terhére megy. Amennyire itt a magyarságot el tudjuk szakítani a haladó demokráciától, olyan mértékben erősödik Magyarországon a reakció. Ez az a pont, amellyel mi nem mint soviniszta magyarok, hanem mint magyar demokraták foglalkoznunk kell, hogy minden lépés olyan legyen, hogy ne hogy a magyar haladó demokráciára, mert közvetlen kapcsolatban lehet, hátrányos legyen. Itt Romániában egyetlen feladatunk van. A román demokrácia haladó erőinek megerősítése. Ennek alapján javul a mi helyzetünk. Ha csak arra törekszünk, hogy nemzetiségi kérdéseink hátrányára nyerjük meg a román

---

100 A kihagyott részben Czíkó Nándor az MNSZ parlamenti képviselőinek „egészségtelen” társadalmi származásáról beszélt, Juhász Lajos pedig szükségesnek tartotta annak kiemelését, hogy az MNSZ-nek vissza kell nyernie az RKP bizalmát.

demokráciát, az nem helyes, mert azzal gyengítjük a magyarországi erőt. Az volt az, ami az én eddigi elgondolásom szerint szükségessé tette az én magatartásomat, amely keményebb és egyesek szerint sokszor provokáló volt. A kiértékelése a magyar demokrácia fejlődésének, kapcsolat külfölddel, Magyarország és Románia viszonya, mind külön vitát érdemelne. Itt azt hallottam, hogy a magyar demokrácia angolszász befolyást kapott. Ha nem vagyunk biztosak ebben, nehogy ezzel a magyar demokráciának ártsunk és arcul üssük a Szovjetuniót. Mert az egész magyar ipar fejlődését a Szovjetunióknak köszönheti, mert a kormány munkája arra volt irányítva, amit most lelepleztek. Az arany visszaszerzése szintén a Szovjetunió támogatásával sikerült, éppen a Szovjetunió nyomására adták vissza. Ezt hallottam a rádióból, iratokból, újságokból és azt hiszem, hogy ha mi most így visszük ki a közvélemény elé, hogy az angolszászok állították talpra, mert ők adták vissza az aranyat, akkor visszahatást keltünk, akkor kompromittáljuk a Szovjetuniót és a Kommunista Pártot. Ezért választ kérek azoktól, akik említették ezt. Felelőtlenül ne vigyük ki ezt a hangot, ha biztosat nem tudunk.

Szervezeti munkáink elrendezést várnak. Abban nem lehet vita, hogy egy kemény átszervezésre van szükség az egész szervezeti életben, de az innen egészséges formában kell kimenjen, nem anarchista módon, mely a reakció fegyverévé válhatik. Ez a szervező bizottság feladata és azt meg is fogják oldani. [...] ¹⁰¹

Czikó Nándor: Nagyon örülök, hogy mind sokat tanultunk a gyűlésen. A Népi Szövetség nem politikai szervezet. Nem kell csodálkozni azon, hogy egy ilyen

---

101 A kihagyott részben Bányai László és Csákány Béla a magyarországi belpolitikai helyzetet elemezve arra a következtetésre jutottak, hogy ott az angolszász „reakciónak” a befolyása egyre erősödik, az MNSZ pedig abban az érdekelte, hogy az MKP erősödjön meg. Kurkó Gyárfás a „politikai tanács”, végeleges elnevezése szerint a politikai titkárság személyi összetételére tett javaslatot, amely névsor megegyezett a politikai titkárság végső személyi összetételével. Mezei Lajos a szervezeten belüli problémák forrását nem csak a taktikai és elvi ellentétekben látta, hanem abban is, hogy gyakori volt a személyek közötti intrika és a munkásságot is mellőzték a szervezet vezetéséből. Ezek után következett a különböző bizottságok jelentéseinek a bemutatása. A szervező bizottság jelentését Mezei Lajos terjesztette elő, amelyben arra hívta fel a figyelmet, hogy több megyében (Szilágy, Bihar, a székelyföldi megyék) a szervezet élén értelmiségiek állnak és ezekben a megyékben a szociáldemokraták befolyása is egyre erősebb. A jelentést Juhász Lajos egészítette ki, majd Mezei Lajos válaszolt a szervező bizottság munkáját érintő kérdésekre. A május 31-i ülésen Kiss Pál a pénzügyi bizottság jelentését terjesztette elő, majd válaszolt a hozzá intézett kérdésekre. Ezen az ülésen vitatták meg Bányai Lászlónak a *Farkasok báránnyőr nélkül* cikkét, amelyet Tamás Gáspár nem akart lehozni a *Világosság*ban, mivel az – véleménye szerint – MNSZ-ellenes volt. A cikkben Bányai keményen bírálta Major Róbertet erdélyi utazását és a magyarországi „reakció” előretörését. Bányai László azért tartotta fontosnak a cikk mielőbbi közlését, mert azt „éppen a szövetségeink kérték”, vagyis Bányai az RKP utasítására cselekedett. A cikk végül a *Világosság* június 2-i számában jelent meg. Az ifjúsági bizottság munkáját Fodor István, a női bizottság munkáját pedig Dóry Erzsébet, a sajtó ügyosztály jelentését Kacsó Sándor, a közművelődési bizottság beszámolóját Balogh Edgár ismertette. A közművelődési bizottság beszámolójának megvitatása június 1-jén vette kezdetét. A jogügyi osztály jelentését Takáts Lajos, a gazdasági ügyosztály beszámolóját Antal Dániel, a kolozsvári iroda munkáját Berivoj János, a statisztikai osztály jelentését Csákány Béla mutatta be. A június 2-i ülés Bányai László felszólalásával kezdődött, aki beszédében a szervezeten belüli „politikai kollektív együttműködés” mielőbbi megteremtésére hívta fel a figyelmet. Új meghatározást adott a „nemzet” fogalmának is, amely alatt ezek után „csak a földműveseket, a munkásokat és a polgárságot” lehetett érteni. Bányai beszédében bírálta az MNSZ tevékenységét, amely egyúttal annak a jele is volt, hogy pozíciója újra megnövekedett a szervezeten belül. Nem közöljük a június 2-i ülés első részében elhangzott felszólalásokat sem, amelyek elsősorban az MNSZ működésének javítására vonatkoztak.

keresztútnál egy jó fordulatot hozunk szervezeti életünkbe. Többen azt mondták, hogy most egészséges a végrehajtó bizottság. Én is szeretném, ha ez így volna, de azt gondolom, hogy még nem az. Huszár felszólalásából én azt vettem ki, hogy ő nem azon az [állás]ponton áll, ami [helyesen: mint] a végrehajtó bizottság és a parlamenti csoport földműves képviselői.¹⁰² A földművesek kérdéséről van szó, és mi azokat akarjuk támogatni, azért vagyunk haladó szervezet, hogy azokat mozdítsuk meg a mi demokratikus elképzelésünk szerint.

Egy fontos dolgról nem tárgyaltunk az értekezleten. A tenyeres [sic!] és kevés földdel rendelkezők szervezetéről. Itt átléptünk egy olyan szervezetet, amelyik Magyarországon most a legerősebb erő, mert a szegény és nincstelen tömegekre támaszkodik. Ezen az úton halad ma a román demokrácia is. Azt akarom, hogy a mai értekezleten állapítsuk meg, hogy mi az álláspontja ebben a kérdésben a népi szövetségnek. Mi azzal a szövetséggel állunk szemben itt, amelyhez tartozik a mi tömegünk 60 százaléka. Ha mi a kulákokról és a zsirosparasztokról beszélünk, akkor kinek az érdekszerve[zete] vagyunk? Akkor a szövetség veszi át a kisparasztok vezetését és a Népi Szövetség a levegőben fog lógni. Fel kell világosítani a gazdákat, hogy a Népi Szövetség az ők érdekeit védi.

A második a szövetkezeti probléma. Az EMGE és a szövetkezetek két gazdasági szerv. Ezzel a fordulóponttal véget kell vetni az EMGE és a szövetkezeti politikának.

A közbirtokossági vagyona, ami a magyar nép kenyere, rá kell fordítani a figyelmet. A közbirtokosságban 15–20 embernek a jogát el kell venni. A nincsteleneknek kell adni. Mi nem törünk a földművesek ellen, hanem az [élet]színvonalat akarjuk emelni. A Népi Szövetség nem tör a gazdák ellen, csak azt akarja, hogy a kuláktól elvegyen egy darabot, és odaadja annak, akinek nincs.

A Népi Szövetség politikája az egyházakkal szemben minél erősebb legyen. Mi nem a vallás ellen vagyunk, de az egyházfőket meg kell győzni, hogy jöjjenek közénk.

A Népi Szövetség eddigi politikája nehéz volt, de az ezután még sokkal nehezebb lesz. Ajánlom, hogy az egyes intézmények vezetőivel, mint például Józsa Béla Athenaeum, Szövetség, Közbirtokosság stb. havonta üljünk le, és adjunk politikai tájékoztatót. Most a Népi Szövetség más politikát visz, és azt ők nem értik.

A szentmártoni kórház ügyét feltétlenül kézben kell tartani, ne hagyjuk ezt abba.

A csángó kérdésben kérem, hogy a titkárság tárgyalja le azt, hogy eljött az ideje annak, hogy a csángó vidéken alakítsunk egy Népi Szövetséget. [...]¹⁰³

---

102 Huszár Sándor Bihar megyei MNSZ képviselő arra kérte a végrehajtó bizottságot, hogy a faluban ne beszéljenek „zsirosparasztokról”, „kulákokról”, mert a parasztság alsó rétegei még továbbra is ezekhez a társadalmi rétegekhez vonzódnak: „Ennek az a következménye, hogy a falusi tömegek távol tartják magukat az MNSZ-től.”

103 Az MNSZ első alapszervezeteit a csángók lakta vidéken 1947 nyarán–őszén kezdték el szervezni. Szücs Margit hozzászólásában a szervezeten belüli tisztogatás fontosságát emelte ki.

Kurkó Gyárfás: Nem véletlen az, hogy itt most egy politikai fordulópontot kell megállapítsunk a szervezeti életben. A választások után kellett volna ez megtörténni, és nemcsak nálunk volt ez, hanem ez az egész ország belpolitikai életében érezhető volt. Lekéstünk, az biztos. Hogy miért történt ez, annak is megvan a magyarázata. A választások után új politikai helyzet állott elő. Mi át kellett költözzünk, át kellett építsük a szervezetet Bukarestbe. Itt egy újabb jogi lehetőség és politikai harci lehetőség állott rendelkezésre, amiben tapasztalatlanok, tájékozatlanok voltunk. Jelentkeztek a gazdasági élet nehézségei. Amikor ebbe a munkába bekapcsolódtunk, olyan dolgokat látott az ember, ami elkésítő volt sok esetben. Én magamról beszélek. Ami rám súlyos hatással volt, az éppen a gazdasági része volt, ami sorvasztotta a szervezetet és az egész országot. Gazdaságilag a reakció teljesen uralta és uralja ma is a helyzetet és azt a zűrzavart, amíg a kormányunk kezdett átszerveződni, addig érezte az egész ország demokráciája, és mi nem utolsó sorban, hogy valami hiba van a demokrácia körül. Sokat engedünk a reakciónak. Vagy tervszerűen vagy tervszerűtlenül és a reakció ügyesen használja ki azt. Nevezetesen a szocdem és (?)¹⁰⁴ nem beszélve azokról, akik a munkáspártokba is be voltak férkőzve, és onnan is rombolták az egészséges gazdasági elképzeléseket. Törvények nem voltak még, amelyek megrendszabályozták volna kellő eréllyel ezeket a férgeket. Ugyanakkor nemzetiségi vonalon akkor vetődött fel pár olyan kérdés, amit már régen elfogadtunk, szövetkezetekkel és másokkal kapcsolatban, és csak mert megelőzték a dolgokat, időszerűtlennek tartottam nevezetesen én, hogy tisztázzam azt a kérdést, és innen ellentétek keletkeztek a szervezet belső életének menetében.

Ez az egyik oka annak az ellentétnek, amit most eltemettünk.

A másik az, hogy szervezetünk gazdasági alap nélkül maradt és közben a mi nevünkben feketéztek, és a mi embereink éheztek.¹⁰⁵ Meg kellett tisztítani a gazdasági életet a korrupciótól, el kellett távolítani azokat. Nem mindenki értette meg, és gondolta meg azt, hogy ezt az ember jóindulatból és a demokrácia érdekében teszi. Az egész szervező és közművelődési bizottság állandóan mondja, hogy nem tud dolgozni, nem esznek, nem tudnak kimenni falura, ami mind azért volt, mert nem volt gazdasági alap. Ez elkésítően hatott reám, és úgy kellett érezze ezt minden tagja a szervezetnek, hogy ez így nem mehet. A súlyosabb politikai következménye ennek, hogy a szervezetekben a haladó demokrácia helyett a korrupció erők működve – visszaélve a demokrácia egészséges erőinek jóhiszeműségével – magukra vonták a figyelmet, de azt a reakció felénk fordította, hogy azért van a nyomor, mert ugyanúgy áll, mint előzőleg. Lejártni igyekeztek a demokratikus szervezeteket, a kommunista Pártot, a Népi Szövetséget, a szövetkezeteken át tovább. Én őszintén megvallom, hogy a parlament működésével, ahogy elment Gheorghiu-Dej Moszkvába, egészen a múlt hónapig elégedetlen voltam. Fegyelem szempontjából és munkateljesítmény szempontjából is. Nem

104 Az eredeti jegyzőkönyvben meglévő kérdőjel.

105 Az MNSZ gazdasági vállalkozásaira lásd az előző iratot, illetve a 40. sz. iratot.

jöttek a törvénytervezetek, nem láttuk, hogy bontakoznék a tervgazdálkodás. Ez idegesített. Most azonban, hogy átvette Gheorghiu-Dej a tárcát és láttam, hogy új erők jöttek be, politikai emberek, de a régiak még szabotálnak, mert tudják, hogy holnap az utcára kerülnek. Amikor láttuk, hogy új tervezetek készülnek, amelyek biztosítják a politikai hatalom után a gazdasági harc megnyerését is, az emberben új munkakedv vett erőt, s én is visszakaptam azt az erőt, ami azelőtt táplált.

A politikai fordulópont tehát az egészséges és szerves tervgazdálkodás elindításának kell legyen a következménye és a világpolitikai eseményeknek a szükség-szerű következménye.

A politikai előadásokból kitűnt már az elején, hogy hogyan sorakoznak fel a nyugati reakciók és hogy furakodik be hozzánk is. Franciaország, Görögország és más hatalmak szorítják háttérbe a haladó erőket, és ha mi most nem leszünk éberek, előállhat az a helyzet, hogy ha nem sorakozunk fel azoknak a háta mögé, akik a kormányban is a haladást képviselik, itt is tért nyernek, itt is tovább szabotálják a politikai és gazdasági életet. Az elhamarkodott intézkedések – itt említtem megint a szövetségi és bármilyen kérdést – ami nem kellő időben, vagy kellő óvatossággal történik, az éppen olyan rossz és ártalmas, mit a reakció más mesterkedése, mert nem a demokráciát erősítjük meg vele, ha elijesztjük a szegény, de nagy tömegű magyarságot magunktól és a demokráciától is. És ebben a szövetségi kérdésben azt láttam, hogy az ország helyzete nehezedett. A reakció ezt akarta kihasználni, és amikor egy olyan intézkedést foganatosítottunk, ami a törvényeket előzi meg, az feltétlenül a reakciós előrenyomulást erősítette volna meg. Ezért kellett, és most is ragaszkodom ahhoz, hogy [jó] légkör megteremtése nélkül és egészséges törvényhozás nélkül nem hasznára válik a demokráciának az elsietett lépés és intézkedés, hanem kárára.

Ezeken a vitákon már túlvagyunk, és meg vagyok győződve, hogy ha érvényesül, most már a politikai bizottságnak egészséges összeállításával és szervezetünknek új lendületadásával az a kifejezés, amit Bányai az első beszédében említett, hogy egységesíti a lendületes, temperamentumot vagy harcot a megfontolt, úgynevezett józan politikával, és azt eredményképpen megfontolt, harcoss politikával tudjuk vinni, akkor eltemettük azt a bajt, ami fennállott, de ha nem fog érvényesülni, akkor a demokrácia érdekeit nem fogjuk és nem tudjuk úgy támogatni, ami a hatalmas népi szervezetnél [a] kulcspozíciók miatt ránk hárul. Ez a politikai egység hiánya, ami már személyeskedésbe csúcsosodott ki, végigment az egész szervezeten, és a szervezeteken ilyen gyengeségét mind éreztük, hogy a reakció kihasználta. Most reméljük, hogy részben ezen az ülésen, részben a százas intézőbizottsági gyűlésen és az ezzel kapcsolatos munkával ki fogjuk küszöbölni mindazt, ami eddig fennállott és egy újabb és egészségesebb munka veszi kezdetét, ami a széles magyar dolgozó népréteg érdekeit kell szolgálja, és az egész haladó demokrácia érdekeit is.

Itt hozzászólok, és megemlítem a Romacomnál, hogy a külföldi tevékenységről át kell térjen a belföldre. Ezzel nem értek egyet. Amelyik pillanatban szerves

formát vett az import-export, abban a pillanatban azon voltam, hogy megint lesz egy törvény, amely megszabja. De addig, amíg nekünk pénzre van szükségünk, és amíg nekünk kereskedelmi vállalatok vannak, addig nem mondhatunk le semmi olyanról, ami a szervezet anyagi alapját veti meg. Mire való a gyógynövénygyűjtés? Mire való sok hasonló más termék, ami ellenében mást lehet behozni? Ezen van a jövedelem és mi adjuk át másnak, hogy azok húzzák a hasznot? Éppen ez volt az egyik indító oka a vitának, és az ellentétnek. Az egész gazdasági életünk. A kormányban még olyan erők dolgoznak, akik a korrupciót szolgálják. Addig nem lehet más törekvés, minthogy mindenhol ott lenni, a kellő részeseletet biztosítani, hogy a politikai munka hiányt ne szenvedjen. Kérem ennek a pontnak a megvitatását, elfogadását, vagy elvetését. Én ehhez ragaszkodom. A gazdasági vállalatok egy kézbe való vétele már folyamatban van, dolgoznak rajta, és kemény ellenőrzés alá kell venni Józsa Bélát, *Utunkat*, stb. [...] ¹⁰⁶

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 152/1947. 75–137. f. Gépelt jegyzőkönyv.

---

106 Az ülést lezáró rövid hozzászólásokat nem közöljük.

56.

Az MNSZ Központi Végrehajtó Bizottságának határozata a követendő új politikai irányvonalról

Bukarest, 1947. június 2.

A romániai Magyar Népi Szövetség központi végrehajtó bizottsága május 30-tól június 2-ig négynapos ülést tartott Bukarestben, a következő tagok részvételével: Antal Dániel, Balogh Edgár, Bányai László, Berivoy János dr., Csákány Béla dr., Czíkó Nándor, Dóry Erzsébet, Fodor István, Gaál Gábor, Huszár Sándor, Juhász Lajos, Kacsó Sándor, Kiss Pál, Köteles István, Kurkó Gyárfás elnök, Mezei Lajos, Révy Iлона, Szücs Margit, Takáts Lajos dr.

Az ülés egyhangúan a következő határozatot hozta:

A Magyar Népi Szövetség az első romániai szabad választásokon a román demokráciával szoros szövetségben vívta a maga küzdelmét a demokratikus erők győzelméért. Az elért győzelem¹⁰⁷ jelentős lépés volt a demokratikus fejlődéssel kiépülő nemzetiségi egyenjogúsítás gyakorlati megvalósításában. Most, a gazdasági törvények megszavazásakor, országunk haladó erői a széles dolgozó néprétegek társadalmi felemeléséért indítottak harcot. Akkor tették ezt, mikor egyrészt a békés építés és a népek közötti együttműködés hívei, élükön a Szovjetunióval, másrészt az újra világalomra törő háborús imperialista körök közötti küzdelem világszerte kiéleződött. S amikor a fasiszta uszítás levitézlett vámszedői sorainkban is újra egyre arcátlanabbul ütik fel a fejüket.

Ebben a nagy küzdelemben az itt élő magyarság igazi, helyesen felfogott nemzeti érdekeiért is a haladó demokratikus erők oldalán van a helyünk. Tudatában vagyunk annak, hogy a nemzeti jogegyenlőség kiteljesítését csak az ország határain belül, a demokrata Romániában, a román haladó demokráciával szoros együttműködésben oldhatjuk meg. A román haladó demokrácia keretén belül igazi támaszt és segítséget eddig is elsősorban a munkásosztályban, és az ennek élén járó Román Kommunista Pártban találtunk.

A Magyar Népi Szövetség központi végrehajtó bizottsága nyomatékosan leszögezi, hogy népi erőink kibontakozása érdekében közművelődésünk terén minden eszközzel elősegíteni igyekeznek a haladó szellem térhódítását, társadalmi és gazdasági téren pedig dolgozó tömegeink érdekeiért száll síkra.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a haladó demokrácia győzelme nem csak a romániai magyarság, mint nemzetiség, de egész népünk boldogulásának és szabad fejlődésének is egyetlen záloga. Törhetetlen hívei vagyunk e duna-völgyi népek demokratikus gazdasági, politikai és szellemi közeledésének, de ugyanakkor tiltakozunk az imperialista célok érdekében folytatott, szovejtellenes élű duna-völgyi blokkpolitika ellen. A duna-völgyi népek békéjének, boldogulásának és jólétének

---

107 A választási eredményeket lásd a 48. sz. iratban.

egyedül a Szovjetunióval való szoros barátság a biztosítéka. Ezt csak úgy lehet megvalósítani, ha ezekben az országokban a demokratikus erők mindenütt erélyesen visszaverik a reakciós és fasiszta kísérletezgetéseket.¹⁰⁸

Élesen szembeszállunk a romániai magyar reakció azon törekvésével, amely a román reakció sovinszta megnyilvánulásaira pánikkeltéssel és fajgyűlölet szítással felel, a pozíciónak megőrzése végett a nemzetiségi elzárkózást hirdet. Bármilyen politikai, közművelődési vagy gazdasági elzárkózás, elkülönülés a román haladó demokrácia törekvéseitől, csak belső népi erőink elsorvasztására, a demokratikus összefogás harci erejének gyöngítésére és a demokratikus központosítás gátlására vezet. Márpedig ez a demokratikus központosítás viszi előre gyakorlatilag a nemzetiségi egyenjogúsítás megvalósítását is.¹⁰⁹

A Magyar Népi Szövetség hathatósan ki kell vennie részét abból a küzdelemből, amelyet az ország a haladó demokráciája a reakciós ügynökök felszámolására és a dolgozó tömegek érdekeinek érvényesítésére folytat. A magyar reakció azon mesterkedésével szemben, hogy a választások alkalmával megnyilvánult egységtörekvéseinket népellenes aknamunkára használja, s kihangsúlyozzuk, hogy szervezeteink irányítását falun elsősorban a dolgozó földművesség, városban elsősorban a dolgozó kisemberek és haladó értelmiségiek kezébe kell letenni. Erélyesen vissza kell vernünk minden olyan szándékot, amely a Magyar Népi Szövetséget, valamint a különböző magyar társadalmi egyesületek és intézményeket egyes szűk, reakciós érdekcsoportok számára sajátítaná ki. Szükségesnek látjuk a politikai éberség fokozását, az erélyes tisztogatást, a népi érdekeinkkel szemben ellenséges elemeknek, a dolgozó tömegek kiszípolyozóinak, az üzereknek, a kisajátított földesuraknak, a falu haszonélvezőinek az élről való eltávolítását. Csak így tudjuk szervezeteinkben s ezeken keresztül népünkben biztosítani azt a szilárdságot, amely megerősíti a román demokráciával való eredményes együttműködésünket. Csak így, közös erővel járulhatunk hozzá annak a haladó demokráciának az egészséges kibontakozásához, amely a béke hatalmas őrizőjének, a Szovjetunióknak támogatásával függetlenséget, szabad fejlődést biztosít népeinknek.

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 152/1947. 137–138. f. Sokszorosított gépirat. Az iratot közli: Töttössy Magdolna: A Magyar Népi Szövetség története 1944–1953. II. kötet. Csíkszereda, 2005, Pallas-Akadémia Kiadó. 240–242. p.

---

108 A megváltozott nemzetközi helyzet és a hidegháborús szembenállás jegyében 1947 elején megtiltották a vámunio propagálását. Bővebben lásd: *Olti*, 2008.

109 A magyar intézmények „demokratikus központosítása” 1947 nyarán vette kezdetét. Bővebben lásd az 53. és 54–55. sz. iratok jegyzeteit.

57. A román hírszerzés jelentése a csángókérdésről

1947. június 20.

Feljegyzés

Bákó és Roman vidékén laknak a magyar etnikai eredetű és római katolikus vallású úgynevezett csángók.

A templomban mostanig a román nyelvet használták, habár a csángók magyar nyelvet beszélnek.

Nemrég egy csoport Bákó megyei, GARLENI község, Lészped falusi csángó kérte a Kultuszminisztériumtól a magyar nyelv engedélyezését a templomban a demokratikus rendszerrel támasztva alá kérésüket.¹¹⁰

A Kultuszminisztérium nem ellenzi.

A Nemzetiségi Minisztérium kedvezően véleményezte.

A fenti kéréssel párhuzamosan egy másik csoport csángó ugyanabból a helyiségből beadvánnyal fordult a Kultuszminisztériumhoz¹¹¹ amelyben kérték a román nyelv templomban való megtartását arra hivatkozva, hogy a csángók románok és nem akarják hagyni magukat elnemzetleníteni.

Az első csoportot a Magyar Népi Szövetség támogatja.¹¹²

A másik csoportot a római katolikus egyház vezetősége irányítja, amely minden áron azt szeretné bizonyítani, hogy az egyháznak román hívei vannak Moldva közepében.

A konfliktus tetőfokán van, a római katolikus egyház rákényszerült az engedményre.

Arhiva CNSAS, fond Documentar D 62. 12–13. f. Román nyelvű gépirat.

---

110 A beadványt lásd: Arhiva CNSAS. Fond Documentar. D 62 16. f.

111 A beadványt lásd: Arhiva CNSAS. Fond Documentar. D 62 17. f.

112 Az MNSZ-nek a csángópolitikája a Kommunista Párt központi vezetésének a támogatását élvezte. Az MNSZ a nemzetiségi, nyelvi kérdést kihasználva sikeresen erősítette a baloldali befolyást a régióban a történelmi pártokkal szemben, amelyek a katolikus egyház támogatását élvezték.

58.

Titkosszolgálati feljegyzés a Márton Áron és az MNSZ vezetősége között a György Lajos elleni támadás ürügyén kirobbant konfliktusról

Kolozsvár, 1947. szeptember 12.

Időben jeleztük az MNSZ vezetősége és a Márton Áron püspök közötti konfliktust, az utóbbinak a dr. György Lajos – professzor és prorektor a Bolyai egyetemen és az erdélyi római katolikus egyház világi vezetője¹¹³ – ellen indított támadásokkal¹¹⁴ kapcsolatos viszonyulása miatt.

Az, ahogyan ez a konfliktus lezajlott és a katolikus püspök által küldött körlevél, amelyben utasította a papokat az MNSZ-ből való kilépésre, azt mutatja, hogy nem tévedtünk, amikor arra mutattunk rá, hogy a magyar római katolikus egyház Márton Áron püspökkel az élen a Faragho Ferencz pap által vezetett Actio Catolica¹¹⁵ egy nagyon intenzív kampányt folytat a katolikus erőknek a jelenlegi demokratikus rendszer elleni összefogására, az antikommunista jelszóval. Odáig menve, hogy nyilvánosan támogasson egy dr. György Lajost, aki néhány hónappal korábban levelet írt gróf Teleky Gézának Budapestre, hogy foglalja el a katedróját a kolozsvári egyetemen azt remélve, hogy az ő személye által ellensúlyozni tudja a balra való eltolódást és megóvhatja a magyar ifjúságot a túlzott baloldali befolyástól, és a korábbi magyar szellemiséget is megőrizheti.¹¹⁶

Ez a György Lajossal szembeni álláspont azért is alakult ki, mert az MNSZ – a magyarok azon politikai szervezete, mely az utóbbi időben teljesen az RKP vonalára került, tehát már nem a magyar nemzeti érdek vezérli, tehát nem szolgálja a magyar ügyet – is támadta. Ezek után ő [Márton Áron] elkezdte szabotálni ezt a szervezetet, ahogy az a papoknak küldött, és a hívek előtt felolvasandó körlevélből is kitűnik.¹¹⁷

Az, hogy mennyire veszélyes a római katolikus egyház ezen akciója, kitűnik dr. Takáts Lajosnak, a magyar parlamenti csoport elnökének és más, az MNSZ központi vezetőségi tagjának egy temesvári népgyűlés keretében lezajlott támadásából is, ahol támadták Márton Áron püspök magatartását. Korábban példátlan volt, hogy a magyarok körében nyilvános vitát folytassanak, főleg, hogy a katolikus egyházat támadják, sőt a körlevél kapcsán azzal vádolják a püspököt, hogy a katolikus papokat külön táborba gyűjti, és felteszik a kérdést a püspöknek, hogy

113 György Lajos 1947-ben az Erdélyi Római Katolikus Státus elnöki tisztségét látta el.

114 A *Világosság*ban június 27-én jelent meg a György Lajost becsmérelő cikk, amellyel közvetve megindult a Márton Áron elleni propaganda is.

115 Az egyház társadalmi szerepvállalását elősegítő világi szervezet.

116 A *Világosság* hasábjain történt támadásra válaszoló György Lajos nyilatkozatát nem közölték le. A nyilatkozatot közli: *Lázok-Vincze*, 1998. 242–246. p.

117 A György Lajos ellen megindult sajtótámadásra Márton Áron úgy reagált, hogy körlevélben utasította a gyulafehérvári egyházmegye papságát, hogy tartózkodjon az MNSZ-szel való további együttműködéstől, és ha tag, lépjen ki. A körelevelet ismertette: *Szabad Szó*, 1947. augusztus 3.

amennyiben a papok az MNSZ-szel szemben ellenséges helyzetbe kerülnek, merre fognak fordulni. Vajon kinek az érdekében, és merre akarja vezetni általuk a magyar népet.

Ezek súlyos vádak, és arra engednek következtetni, hogy az MNSZ tudott a katolikus egyház ezen akciójáról, és most, mikor magának az MNSZ-nek az egysége van veszélyben, megpróbálják figyelmeztetni a püspököt, hogy lehetőségük van a leleplezésére.

Követni kell ennek a konfliktusnak az alakulását, és külön figyelmet érdemel a római katolikus egyháznak a hó végi találkozója, amely hagyományosan Csíksomlyón van megtartva, és amelynek az érdekében az Actio Catolica nagyon intenzív szervezőmunkát végez.

*Bemutatva:
Zaharia tanácsos úrnak
Deciu úrnak*

Arhiva CNSAS, fond Documentar 8793., 210–212. f. Román nyelvű gépirat.

59.

Az MNSZ temesvári kongresszusának jegyzőkönyve

(részletek)

Temesvár, 1947. november 22.

Hozzászólások.¹¹⁸

1947. XI. 22. de. [...] ¹¹⁹

Szőcs Endre: [...] ¹²⁰ Végül pedig le kívánom szögezni mint egyházi ember, mint református lelkész, hogy arra a megállapításra jutottam, úgy látszik két egyház van. Van egy igazi egyház, Krisztus egyháza, amely boldogulást ad a mi népünknek, nemcsak a túlvilágon, hanem ezen a földön is. És ennek az egyháznak itt is vannak jelen papjai, mert a múltban és a jelenben is voltak. Ott látjuk Dózsa mellett Lőrincz atyát, Petőfi, Kossuth mellett Megyesi Pált. Ők nem az aranyborjús egyháznak a papjai, hanem a nép egyházának. És mi keresztes háborút hirdetünk az ellen a nemzetközi imperializmus ellen, amely az egyházat a maga szentségéből, eredeti krisztusi hivatásából akarja kifordítani. Tehát szent legyen az az egyház, amely a demokráciának a támogatója. Kérjük a Magyar Népi Szövetség határozott támogatását, hogy ne csak a közigazgatás, ne csak a pénzügy, hanem az egyház [is] tisztuljon meg. (Élénk taps.) 1945. V. 10-én ¹²¹ is kértem, hogy segítsük a demokratikus lelkészek egyesületét megalakítani. Kérem, hogy a demokratikus lelkészek munkáját az egész országos kongresszus támogassa.

Rácz György: Mint dolgozó földművest örömmel tölt el az a tudat, hogy a népi demokrácia nekünk is biztosította azt, amit a múlt elnyomó rendszer mindig megvont tőlünk. Tehát végre elérkeztünk oda, hogy a saját sorsunk irányítását végre saját magunk vegyük a kezünkbe. Igyekezünk ezzel a joggal élni és igyekezünk szorosan felzárkózni a munkás és haladó értelmiség sorai mellé, és igyekezünk a termelésben méltónak lenni hozzájuk, hogy országunk gazdasági helyzetét megszilárdíthassuk, és igyekezünk az ő soraikba beállni, hogy velük egyetemes öntudatos harcosai lehessünk a demokráciának, békének és szabadságnak.

Biró Béla: Ifjúságunkra új és újabb feladatok várnak. Ezek a feladatok azok, amelyeket a testvérünk említett, mint politikai nevelést ifjúságunknak. Komoly súlyt kell fektetnünk ifjúságunk politikai nevelésére, hogy ifjúságunk éppen ezen

---

118 Az iratcsomó nem tartalmazza a kongresszus elején elhangzott beszámolókat. Kurkó Gyárfás elnöki megnyitója, Kacsó Sándor külpolitikai beszámolója, Takáts Lajos belpolitikai beszámolója és Csákány Béla főtítkári jelentése megtalálható: *Románia magyarsága a békéért...*, 1947. 3–60. p. Az MNSZ politikai irányvonalában végbement változásokat a kongresszusi kiadvány címe is jelzi, hiszen hasonlóságot mutat a Kominform hivatalos lapjának a címével: (*Pentru pace trainică și democrație populară – A Népi demokráciáért*). Csákány Béla javaslatára a kongresszus tiszteletbéli elnökévé választották Sztálint, Molotovot, Rákosi Mátyást, Titot és Románia nemrég kinevezett román budapesti követét, Vincze Jánost.

119 Czápos Ferenc és Borsi József hozzászólásait nem közöljük.

120 Beszéde elején a szervezeten belüli tisztogatás szükségességére hívta fel a figyelmet.

121 Utalás a kolozsvári kongresszuson elmondott beszédére. Lásd a 49. sz. iratot és jegyzeteit.

keresztül, a demokráciának megfelelően, az újjáépítési munkába bekapcsolódhas-
son, ugyanakkor ezen keresztül kiessen azoknak a kezéből, akik a nem politizálás
jelszava alatt káros, ifjúságellenes politikát folytatnak, akik a nem politizálás
jelszava alatt az ifjúságot vágóhídra vitték. Éppen ezért harcolni kell az ifjak
nemzetiség és társadalmi összetétel nélküli egységesítésére. Harcot kell folytatni,
hogy a Magyar Népi Szövetség ifjúsága a kapcsolatot hovatovább mind jobban
kimélyítse a román demokrata szervezetekkel, az Ifjómunkás Szövetséggel. Szem
előtt kell tartanunk azt, hogy mikor elérkezik a szükséges pillanat, éppen a
történelmi törvényszerűség révén, akkor az MNSZ ifjúsága is elég erős legyen
arra, hogy a demokratikus ifjúság egységének a megteremtéséhez hozzájáruljon,
a demokratikus ifjúság egységesítésének ő is részese legyen. Ennek érdekében
kérem, hogy az ifjú testvérek a lehető legkomolyabb harcot folytassák a jövőben.
Éljen a Romániai Demokratikus Ifjak Szövetsége¹²² és éljen a demokratikus ifjúság
egysége!

László Ferenc: A programban nagyon gazdag tegnapi napon reánk, azt hiszem
nagyon sokunkra, a legnagyobb benyomást a főtitkári beszámolóknak¹²³ az a része
képezte, amely rámutatott arra a hatalmas fejlődésre, amelyen keresztül az utóbbi
másfél év alatt országunk társadalmi és politikai téren előbbre jutott. Ennek a
nagy előrehaladásnak az áldásaiban az MNSZ is, mint a román demokrata erőknél
a harcoss társa szintén részt vett. Az a sok eredmény, amelyet fel tud mutatni,
különösen ez év júniusában megtartott végrehajtó bizottsági gyűlés határozatai¹²⁴
mutatják, hogy ha Népi Szövetségünk konzekvensen együtt dolgozik a román
demokrata erővel, annak megvan a hatása, eredménye. Ezek mutatják ennek a
határozatnak a helyességét. Ezek után csak azt mondom, hogy ezen az úton tovább
előre. Helyes volt a központi végrehajtó bizottságnak az a határozata is, amely
kimondotta a szervezetkeztetőknek az országos szervezetkezteti hálózatba való bekap-
csolódását.¹²⁵ Mikor szervezetkeztetők felszabadultak és megkapták a szabadságot
a lépés megtételére, szervezetkeztetők örömmel csatlakoztak, és léptek be az
országos szervezetkezteti mozgalomba. Ezen keresztül megindult egy erős szervezetkezteti
mozgalom. Kérem, hogy különös gondot fordítsanak odahaza szervezetkeztetők
megerősítésére. Mi, Háromszék megyében a gazdakörökkel és szervezetkeztetekkel
együtt dolgozunk. Gazdaságilag kell megerősítsük. Üzletrészeknek a szaporítását
kell különösképpen forszírozni. Különösen fontos, hogy szervezetkeztetők
megtisztítsuk a reakciós erőktől.

---

122 A Romániai Demokrata Ifjúság Nemzeti Szövetsége (Federației Naționale a Tineretului Democrat din România) 1946. augusztus 11-én alakult meg Brassóban, a központi vezetésében az MNSZ ifjúsági csoportja is képviselte magát. (Többek között benne volt Lőrinczi László, Mag András, Páll Árpád.)

123 A főtitkári beszámoló megtalálható: *Románia magyarsága a békeért...*, 1947. 37–60. p.

124 Lásd a 56. sz. iratot.

125 1947. június 14-én az MNSZ, az RKP az INCOOP és a két magyar szervezetkezteti központ képviselői közös tanácskozásukon döntöttek arról, hogy a magyar szervezetkeztetek belépnek a megyei federálékba. Ezzel kezdetét vette a magyar szervezetkezteti hálózat fokozatos államosítása. Bővebben lásd: *Vincze*, 1998. és *Olti*, 2003.

Székelyföld iparosításának kérdésére akarom felhívni a figyelmet. Az imperalizmus korában a Székelyföld elmaradt. Most a demokrácia idején nekünk be kell hoznunk egy évszázad mulasztását: villamosítás kérdése. A kongresszusra felutazott ennek a kérdésnek az egyik legjobb ismerője Miklós Imre. Ő ezt a kérdést egy emlékiratban foglalta össze, ezt leteszem a közgyűlés használatára. [...] ¹²⁶

Hozzászólások 1947. XI. 22. de. 10 óra.

Elekes Béla: A szövetkezeti kérdéstről beszélve kifejti, hogy milyen fontos a szövetkezeti tudományok ismerete és az, hogy földműves és iparos tömegeink ezeket megismerve, bekerülhessenek a szövetkezetek vezetőségébe.

A titkári jelentés megállapította azt, hogy a szövetkezeti életbe való bekapcsolódás a gazdasági életre határozottan jó hatással volt. Én a magam részéről megállapítom azt, hogy az egyetemes magyar szövetkezeti kérdés is hatalmas fejlődésnek indult, miután elfogadta azt a parancsot, utasítást, amelyet a Kommunista Párt és az MNSZ kiszabott.

Másik kérdés a szervezetek vezetőségének ügye. A demokratikus fejlődés rendjén vannak kapitalista próbálkozások és ezek is szövetkezetekbe akarnak tömörülni. Egyes helyeken ezt családi alapon akarják megoldani. Ezért minden új szövetkezet megalakításánál az MNSZ szervezet jóváhagyó véleményezést kell adjon, ezután veheti kezdetét csak a szövetkezet megalakítása, hogy ne legyen mód a kapitalista érdekeket szolgáló klikkek bejutására.

Csíki vonatkozásban a székelyföldi szövetkezetek kérést intéznek az MNSZ vezetőségéhez a faipari kérdésben. Kéri, hogy a vezetőség a földművelésügyi minisztériumban hasson oda, hogy ott állandó alkalmazásban egy felelős főtisztviselőt osszanak be, aki a fakérdéseket nyilvántartsa, mert a Székelyföld legnagyobb vagyona a fa, és ez a kérdés az illetékes minisztériumban eddig kezelve nem volt.

Szigeti József: A főtitkár beszámolt az eredmények feltárása közben arról, hogy a tanítók és tanárok átképzése folyamatban van és hogy ez nem történt meg a kellő ütemben. Valóban ez a demokrácia egyik legsúlyosabb problémája. Nincsenek kellő harci elmélettel felszerelve és átítatva értelmiségi tömegeink, pedig népi demokráciát nem lehet harcos elmélettel felszerelt értelmiség nélkül.

Tudjuk jól, hogy tanáraink és tanítóink egy csoportja megpróbálja kivonni magát a nagy magyar erőfeszítésből és a nem politizálás elvét vallja. Pedig a fasizmus nehéz éveiben is politizált az értelmiség. De ha valaki ma nem politizál, ezáltal az előretörő társadalom testébe éket képez és ez a társadalom nem tud mást tenni, mint kivetni magából azt a tehetetlen tömeget, amely energiáját pocskolja.

Be kell azonban valljuk, hogy a tanárok és tanítók első lépéseiket teszik a bekapcsolódás útján. De ezen a téren mi sem tudunk mindent megtenni, hogy ezek a tanítók és tanárok birtokába jussanak azoknak a gazdasági feltételeknek,

---

126 A további hozzászólásokat nem közöljük. A felszólalók a szervezet új politikai irányvonalát helyeselték.

amelyek lehetővé tették volna a nép kiképzését demokratikus vonalon. Nagy nehézség volt eddig az, hogy nem volt megfelelő demokratikus sajtótermék. A magyar-román kulturális egyezmény¹²⁷ alapján remény van arra, hogy magyar demokratikus kultúr-termékekhez juthatunk hozzá. Ha kemény kézzel fogunk hozzá a demokratikus átneveléshez, az eredmény az lesz, hogy a középiskola padjaiból olyan ifjak kerülnek ki, akik megérik a mai feladatokat és igekezni fognak azokat meg is valósítani. Erre kéri a vezetőség támogatását.

Tóth György (csángó, Bákóból): Kedves Testvérek! Köszöntöm a mai gyűlést a Bákó megyei csángók nevében. Sokan önök közül kérdik, hogy hát hogy is lehet, hogy magyarok éljenek ott. Ott sok magyarság van, csángók, úgy neveznek minket. Meg a csángók – úgy mesélik az ősapáink – innét Erdélyből származtak be. Azt tudjuk, hogy Nagy Istvánnak (Ștefan cel Mare) önkéntes katonái voltak sokan a csángókból, kaptak tőle birtokot, annyit, hogy rezeseknek nevezik őket még ma is. Miután meghalt Ștefan cel Mare, utána uralkodott Bogdán cel Bun. A csángók siránkoztak, hogy rokonaik ott maradtak Erdélyben. Haza nem tudtak jönni, mert valami háború volt. Kérték, hogy jöjjenek az ők rokonaik oda. Az uralkodó azt mondta „földet nem tudok adni magiknak” (clăcaș)¹²⁸. Ezek a csángók. Csángó nevet azelőtt megkapták. Mikor a csángók össze kellett gyűljenek csángáltak, félre verték a harangot. Ha valami jelt adnak nálunk, úgy mondják csángatnak. A történetírók egyik ellent mond a másiknak. Azért nem is törődöm mit mondanak.

Jól voltunk, jól egyeztünk a román testvérekkel. Én beszéltem vele magyarul, ő velem románul, de jól értettük őket. Lengyel papok uralkodtak a moldovai csángók felett. Emiatt sokan elvesztették a nevüket. A száz évvel ezelőtt uralkodó Ionița Sturza Voda jól ismerte a csángókat, mikor jelentkeztek munkára, először őket fogadta fel. Ősapáink azt kérték, hogy adjanak nekik magyar papokat és püspököt. Azzal a feltétellel, hogy hozzák el Bákóból a püspökséget Iași-ba. Meg kellett építeni a házat. Adott Iași-ban Trierari mellett. Ott van egy katolikus templom. Megtörtént abban az időben, hogy a katolikus templom mellé, hogy két vallású templom ne legyen, nyitottak egy utcát, amely elválasztotta a két anyaszentegyházat egymástól.

Mai nap megint oda értünk, hogy olyan papjaink vannak, hogy nem engedik, hogy elmenjünk templomba. Czikó¹²⁹ képviselő sokat fáradt értünk, lejött a megyébe, szervezeteket csináltunk. Valamelyik községben van Dogáru testvér, ő a legtöbbet fáradt. Sokat segítettek, megkaptuk mindig az igazságot, amit a papok nem engedtek. Felkérem a csángók nevében, hogy a magyar falvakba, ahol magyarul cseng a nyelvünk, rendezzenek demokratikus papokat. Ennek előtte száz évvel kaptunk magyar papokat és magyar püspököt, amelyek közül egy engem is megkeresztelt. Úgy gondolom, hogy ma tovább haladtunk, ma inkább lehet, hogy magyar papjaink legyenek, mint most száz évvel ezelőtt. Ha akkor volt, úgy

---

127 A magyar-román kulturális egyezményt 1947. november 25-én írták alá Bukarestben.

128 Jelentése magyarul: úrbéres.

129 Utalás Czikó Nándorra. Az MNSZ és csángók viszonyát lásd: *Antal*, 2002.

gondoljuk most is jogunk lesz magyar papokhoz. Ezzel befejezem a beszédemet és köszönet a temesvári testvéreknek az ellátásért.

Méliusz József következett volna, de már nem volt jelen. [...] ¹³⁰

Rapp Károly: Testvérek! Ha vissza emlékezünk 3 évvel ezelőtt megkezdett munkánkra, akkor megállapíthatjuk, hogy akkor is, most is a reakció széles népi tömegeinkben nagyarányú rombolást végzett. Az a reakció, amely akkor nagyon erős volt, minden vonalon támadta az MNSZ-t, úgy anyagi, mint kulturális, mint egyházi, mint pénzügyi téren. Különböző időkben, különböző eszközöket használt fel a népi demokrácia kifejlődésének megakadályozására. Ezt a reakciót az MNSZ a román demokratikus pártokkal karöltve a legtöbb téren kiszorította. Ma ez a reakció az egyházakon keresztül igyekszik a népi demokrácia fejlődését megakadályozni. 3 évvel ezelőtt 3–4 lelkész, ¹³¹ köztük magam is, megjelentünk az első kongresszuson. Csak talán itten a központi végrehajtó bizottságot és intéző bizottságot kell kritika alá vegyem. Elhanyagoltuk és nem figyeltük meg az egyházban meghúzódó reakciót, vagy pedig ez a reakció igen csendes volt ezen a téren. Én nem tartom helyesnek, hogy az MNSZ indítson támadást az egyház ellen. Mi demokratikus papok kell a reakció szolgálatában álló egyházi közegeket kiszorítsuk és ennek a keresztülvitelére kérjük az MNSZ segítségét. Az tévedés, testvérek, hogy mi, akik itt vagyunk nem küzdöttünk volna. Sőt, nagyon is keményen küzdöttünk, úgyhogy a reakciós körök előtt bizony fekete bárányok vagyunk. De ettől azért nem félünk, mert tudatában vagyunk annak, hogy Krisztus igazi tanát képviseljük ma az egyházban. Hogy a reakció az egyházban megerősödött, annak nagy mértékben segítségül szolgált Rosculet igazságügyi miniszter. Most reméljük, hogy a kultuszminisztérium segítséget ad nekünk abban a munkában, amit az előbb felemlítettem. Ezért kérem a végrehajtó bizottságot, az intézőbizottságot és a kongresszust, tegye lehetővé, a magyar egyházak demokratikus papságának a kultuszminisztériumban való képviseletét. Mi itt vagyunk evangélikus, református, unitárius lelkészek, de nincsenek katolikusok. Ha tehát mi demokratikus lelkészek nem tudjuk a népi demokráciát az egyházakon keresztül vinni, akkor felsőbb hatalommal kell azt oda beszorítani.

Ezen kívül, testvérek, még egyről szeretnék beszélni. A harcot elindítottuk és folytatjuk, de szükségünk van olyan támogatásra, amelyet Bányai László testvérünk adott nekünk az újságon keresztül, mikor megállapította újságcikkében, hogy igenis nekünk drága azoknak a vallása, akik a népi demokráciát szolgálják, és annak az ügyét viszik előre. Azért van erre szükségünk, hogy ezzel azokat a félrevezetett embereket tudjuk leszerelni, akik azt mondják, hogy az MNSZ egyház- és vallásellenes. [...] ¹³²

Bányai László felolvassa a kongresszus határozati javaslatát. ¹³³

---

130 Fuhrmann János és Imets János felszólalását nem közöljük.

131 Lásd a 9. sz. iratot.

132 Benda Béla és Rác Teréz hozzászólását nem közöljük.

133 A szöveg nem található meg a jegyzőkönyvben. Lásd a következő iratot.

Kurkó Gyárfás: Testvérek! Úgy csináltunk, mint a jó kereskedő. Egy esztendőben 18 hónapot számoltunk azért, hogy ne mondják hogy feketéztünk. Eseménydús esztendő volt. Nagy munka és nagy felelősség hárult szervezeteinkre. Ebben a nagy munkában egész szervezeti hálózatunkkal, a legkisebb falutól, szórványtól fel a központig igyekeztünk is eleget tenni vállalt kötelezettségünknek. Azonban ahol munka van, ott hiba is van. És ezért mint egyének is, mint szervezet is követtünk el hibákat. Ezzel a vegyes munkával, amely telítve volt jóval és rosszal egyaránt, mandátumunk lejárt. Kongresszusunk az utolsó napirendi pontjához közeledik és országos százas intézőbizottságunk nevében kérem a nagygyűlést, adja meg a felmentésünket, és ejtsük meg az új vezetőség választását. Azt mondja a székely közmondás, hogy új fejsze jobban vág. Hát így reméljük és hisszük, hogy a nagygyűlés olyan vezetőséget fog választani, amely harcosabb, keményebb, határozottabb lesz az eddiginél. Hogy mindjárt a munkához láthassunk, javasolom a nagygyűlésnek, fogadja el Kós Károly testvérünket korelnöknek.

A nagygyűlés elfogadja Kós Károlyt korelnöknek.

Kós Károly: Küldjünk ki egy 10 tagból és egy elnökből álló bizottságot, amely megteszi nekünk a javaslatot a százas intézőbizottságra. Javasolom: Káli Jánost, mint elnökét ennek a bizottságnak, Szócs Endrét, Székely Lászlónét, László Ferencet, Fuhrmann Jánost, Balló Bélánét, Gál Mártont, Miklós Józsefet, Barabás Endrét és Gáll Kálmánt Kolozsvárról.

Fentieket megválasztják a jelölő bizottság tagjaivá.

Bányai László: [...] ¹³⁴ A szervezeti jelentésből kiténtek azok a komoly eredmények, amelyeket elérünk olyan mértékbe, amilyen mértékbe érvényesíteni tudjuk az MNSZ helyes politikai vonalát. De azt is észleltük, hogy minél jobban beigazolták az események ezt a politikai vonalat, a reakció annál dühösebben, annál gyűlötebben nézett ránk, kimutatva azt, hogy nekik nem a magyarság érdeke a fontos. Azt szerették volna, hogy mi kudarcról kudarcra jutottunk volna és az elégedetlenséget minél jobban felszíthatták volna sorainkban, ellenük és hűségességesünk a Kommunista Párt ellen.

A jövőre vonatkozóan azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy helyes egységes vonalvezetésre, kollektív munkára van szükség. Ettől függ jövőbeli politikai súlyunk és jövőbeli politikai eredményeink. A MNSZ jelentősége – amiről a reakció szintén mást állított – úgy állították be a dolgot, mintha az MNSZ már többé-kevésbé lejárt volna magát. Ezt a jelentőséget kitűnően dokumentálja Groza Péter és Luka László elhangzott szava és az a tény, hogy az MNSZ a kormányban részt vesz, ¹³⁵ és a jövőben parlamenti súlyunk is nőtt, ma már sokkal nagyobb erőt képviselünk szervezetszféra és politikai súlyban s ahol ez nincsen ott magunkra vessünk.

---

134 A beszéd egy részét nem közöljük.

135 A kongresszuson Petru Groza miniszterelnök jelentette be, hogy Takáts Lajost nevezték ki a Kisebbségügyi Államtitkárság élére.

A hozzászólások sokkal színvonalasabbak voltak a tavalyinál. Megyei szervezeteink végzik az egészséges szelektálást, a politikai öntudat növekedőben van, és most egy-két olyan dologra is reflektálok, amely nézetem szerint hibás megállapítás, alig 1–2 dolgot jegyeztem fel, ami tisztázásra szorul.

Van olyan kérdés, amire máris feleltek a testvérek. Elsősorban az a helyzet, hogy a kisebbségi múltból való érzet még fennáll. Tényleg jogosan reklamál a máramarosi szervezet, mert mi nem nagyon sokszor látogattuk meg őket. De ők valóban hatalmas munkát végeztek a hazaérkező hadifoglyok ellátása terén, amellyel méltán kiérdemlik köszönetünket.

A politikai elmaradottság, ami visszatükröződik a felszólalásokból, elsősorban a mi hibánk és hiba az is, hogy egy magyar tanfelügyelő eltíthatja az ifjúságot az MNSZ-munkától. Ez azt mutatja, hogy a tisztogatást a tanügyi vezetőhálózatnál is le kell folytatni.

Ezen kívül volt egy testvérnek egy elszólása az iparosításról beszélve, hogy „ez a bázis”. A bázis az iparosság, a munkásosztály, a dolgozó értelmiség és a városi kisember. Dolgozó kisember, a szegényebb iparos, a kiskereskedő és ebben az értelemben tényleg fontos intézkedés történt pénzügyi, politikai téren. Vigyázni kell tehát ezekre a kérdésekre, mert félreértés lesz belőle. Vigyázni kell arra is, hogy mi tényleg még vissza vagyunk maradva a nagyipar terén, pedig a nagyipar fejlődése életkérdés az ország minden lakója számára. Életkérdése az iparosság-nak, a dolgozó földművesnek és az értelmiségnek is.

Az egyházak kérdése szintén néhány szót kíván. Vásárhelyt a múltkor megemlítettem, hogy a Vatikán politikájába valami olyan észlelhető, ami a harmincas évek vége felé történt, amikor ...¹³⁶ nevű követ ott járt. Mielőtt a követ ott járt volna, a hivatalos lapban egy pár olyan cikk jelent meg, hogy már már azt lehetett volna hinni, hogy a megértés útjára lépett a Vatikán még csak a sorok közt, de már hangoztatta, hogy nem lehet lekötelezni az egyházat a világalomra törekvő hatalom mellett.

Ezt azért mondom, mert utána jött az amerikai követ és azóta az Obs. Romano¹³⁷ egészen más cikkeket ír. Delv. gróf 30 körül egy cikket írt a hivatalos lapban, amelynek az a címe volt, hogy szórják szét a népeket, akik háborút akarnak. Mikor Hitler követe megjelent, azután nem jelent meg többé ilyen cikk a hivatalos lapban.

Vannak egyházak, amelyek megértik a demokratikus építés munkáját, megértik az érdekeik megvédésére folytatott hatalmas erőfeszítést, vagy feladatunkat. Mi nem az egyházat állítjuk a vádlottak padjára, nem akarjuk az egyházat az imperializmus eszközévé nyomorítani. Mi igyekszünk meggyőzni minden jóhiszemű papot és hívőt, hogy az egyház morális erőit állítsa be a demokratikus építés munkájába, Krisztus tanítását állítsa be a tartós béke megvédésére.

De nemcsak az egyházban van a hiba, egy kicsit bennünk is.

136 Az eredeti szövegben is hiányzik.

137 Az *Osservatore Romano*, a Vatikán hivatalos lapja.

Káli János: A jelölőbizottságnak ma a feladata igen nehéz, országos vezetőséget kell összeállítson és szem előtt kell tartania azokat a szempontokat, hogy lehetőleg azok a testvérek kerüljenek be az egész ország területéről, akik a magyarság legnagyobb, legharcosabb elemei. Viszont az a szempont is vezérelte a jelölő bizottságot, hogy sértődések ne legyenek. A megyei elnökök lehetőleg minden két hónapban tartandó országos értekezleten vesznek részt, ahol a MNSZ minden problémájával közvetlenül kapcsolatban vannak. Lehetőleg tehát olyan embereket kell vegyünk, akiknek nincsen elnöki teendőjük.

A parlamenti képviselő testvérek is benne vannak az országos vezetőségben, állandóan összeköttetésben vannak azzal és nekik is meg van[*nak*] a maguk külön posztja[*ik*] és feladataikat végzik egyrészt a parlamentben, másik helyen mikor kimennek a nép közé és összeköttetést tartanak fenn vele.

Társadalmi összetétel szerint nézve a jelöléseket igyekeztünk, hogy minden társadalmi réteg, amely a magyar nép dolgozó rétegeiből kerül ki, a földműves, munkás, dolgozó kisember, haladó értelmiség, képviselve legyen a jelöltek között. Arra is gondoltunk, ami itt előttünk lezajlott, hogy csángó testvéreink is bekapcsolódjanak az MNSZ munkájába úgy, hogy közülük is jelöltünk a százas bizottságba.

Ezután Káli János felolvassa a százas intézőbizottsági tagságra jelöltek neveit. [...]¹³⁸

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 152/1947. 6–35. f. Gépelt jegyzőkönyv.

---

138 A jegyzőkönyv nem folytatódott tovább. Az intézőbizottsági tagok névsora (feltüntetve azok foglalkozását is) megtalálható a temesvári kongresszus jegyzőkönyvét tartalmazó iratcsomóban: *Románia magyarsága a békéért...*, 1947. 36–39. f.

60.

Az MNSZ temesvári kongresszusának határozata

Temesvár, 1947. november 21–23.

A Romániai Magyar Népi Szövetség 1947. november 21–22-én Temesvárt tartott országos nagygyűlése történelmi jelentőségű kül- és belpolitikai események között vitatta meg az utolsó nagygyűlés óta elvégzett munkát és az előttünk álló feladatokat.

A világ összes demokratikus és haladó erői mindenkit, akinek drága a népek békéje és szabadsága, harci sorba tömörítenek a háborús uszítók, az imperialista támadók ellen, akik a hitleri rablótervek nyomában Európa országainak leigázására és világalomra törnek.

A kilenc kommunista párt lengyelországi konferenciája¹³⁹ világszerte hatalmas lendületet adott a dolgozó tömegeknek, a béke- és szabadságszerető népeknek és nagymértékben fokozta önbizalmukat. Az imperialisták táborával szemben, amelynek élén az észak-amerikai mamut-tőkések állanak, a demokrácia tábora a Szovjetunióval az élén, növekvő erővel tör utat az emberi társadalom jobb jövője felé.

A népi demokrácia országai Kelet-Európában új hazát építenek, amelyben nincs helye a dolgozók kiszípolozóinak, a nemzetiségek kismizítőinek, az imperializmus néparuló ügynökeinek. Ezek az országok felszámolják a közös elnyomók által népeik között szított háborús gyűlölséget. Ezek az országok közösen kelnek a győzelmes szovjet hadsereg által elnyert békéjük, szabadságuk és függetlenségük s a milliányi dolgozó kéztől épített demokráciájuk védelmére.

Egybeesik ez a nagygyűlés azzal a nagyhorderejű ténnyel, hogy demokráciánk és nemzetiségi jogainak szilárdabb alapja: a munkásosztály hozzáfogott az Egységes Munkáspártnak,¹⁴⁰ a maga egységes vezérkarának a megteremtéséhez. Ezzel kudarcba fullasztja az imperializmus szocialista álarcban jelentkező ügynökeinek a demokrácia ezen egységbontóinak minden mesterkedését.

Egybeesik ez a nagygyűlés azzal az igen jelentős ténnyel is, hogy a Groza-kormány kirekesztette a kizsákmányoló, üzérkedők és szabotálók képviselőit,¹⁴¹ a dolgozó tömegek újabb élharcosaival gazdagodott és ezzel valóban népkormányvá alakult át.

Az 1945. március 6-án közös harcunk eredményéből uralomra került Groza-kormányt a Magyar Népi Szövetség kezdettől fogva támogatta, mert a fasiszmus

---

139 1947. szeptember 22–27. között tartották meg Lengyelországban az európai kommunista pártok ideológiai vezetőinek értekezletét. Ekkor alakították meg a Kominformot.

140 Az RSZDP az október 4–9. között Bukarestben lezajlott konferenciáján a küldöttek felhatalmazták a párt KB-ját, hogy az tárgyalásokat kezdeményezzen az RKP-val az egységes munkáspárt megteremtése érdekében. Az erről szóló tárgyalás november 12-én zajlott le.

141 Utalás arra a tényre, hogy a képviselőház november 6-ai ülésén a Tătărescu-vezette parlamenti csoportot kizárták a parlamentből.

felszámolásának, a demokratikus építésnek a kormánya volt, s mert Románia nemzetiségi politikájába döntő fordulatot hozott. Új korszakot vezetett be, amely a közös hazának nemcsak általános javaiban részesített minket, hanem sajátos nemzetiségi jogainkat is érvényre juttatta. Nem a kormány ellen harcolva, hanem azzal együtt, a román haladó demokratikus erőkkel együtt orvosoltuk rendre sérelmeinket és oldottuk meg a jogegyenlőség szellemében alapvető politikai, közművelődési és gazdasági kérdéseinket. Úgy a kormányban, mint általában a demokratikus erők között legfőbb támogatást a munkásosztály élcsapatától a Román Kommunista Párttól kaptuk, amely eszmei téren és gyakorlati megvalósításokban egyaránt elősegítette szabad kibontakozásunkat.

A nép szolgálatában álló kormányban ezentúl a Magyar Népi Szövetségnek, a széles magyar néptömegeknek képviselője is részt vesz,¹⁴² ami nemcsak az itt élő magyarságnak, hanem a román demokrácia nemzetiségi politikájának is jelentős sikere.

A bekövetkezett események teljes mértékben igazolják a Magyar Népi Szövetség helyes politikáját. Ez a politika kezdettől fogva a Duna-medence népeinek a Szovjetunióval való szoros szövetségében, demokráciájuk megerősítésében jelölte meg az utat, amely e népek közös gyarmati rabsága helyett igazi szövetségükhöz, békéjük és függetlenségük biztosításához vezet. Méltán könyvelhetjük el következetes politikánk eredményének, hogy újabb viszályok, újabb katasztrófa végzetes előidézése helyett, az imperializmus sötét terveinek való behódolás helyett az erdélyi magyarság szilárd kapocsá vált az egymásra utalt román és magyar nép között és jelentős pillére lett az imperializmus elleni hatalmas frontnak.

Ez a politika az ország demokráciájának erősítésével, a közös országos feladatokban való becsületes munkavállalással, valamint a reakció, elsősorban a magyar reakció elleni következetes harccal egyidőben jogegyenlőségünk kiteljesedését jelentette. Vállaljuk a harcot a demokratikus Románia szabadságáért, függetlenségéért és fokozódó haladásáért, amely ezentúl elválaszthatatlan nemzeti érdeinktől.

A múltban az ittélő magyarság urainak politikája a reakciós sovinszta elnyomókkal való paktálást jelentette, a népi érdekek elárulását és kiváltságok szerzését egy vékony felszínes réteg, földesurak, bankárok és szolgahaduk számára. Mi a magyar népi többséget szolgáljuk s a gyászos múltat visszavágyó, levitézlett élősdikörökkel ellentétben a román dolgozó tömegek oldalán megyünk előbbre.

Maniu magyar cinkosai, az amerikai aranyborjú imádói, egy új vérözön elvetemült áhítói, a sorainkban megbúvó orgyilkosok nem számíthatnak kíméletre tőlünk. Dolgozó népünk egysége és társadalmunk demokratikus átalakulása érdekében pedig, annak érdekében, hogy lépést tartsunk az ország fejlődésével, végig kell vinnünk a harcot a kizsákmányoló rétegek képviselőinek, az elzárkózás

---

142 A kongresszussal egyidőben Takáts Lajost kinevezték a Nemzetiségügyi államtitkárság élére.

rövidlítő hirdetőinek s a kishitű ingadozóknak szervezeteink éléről való eltávolítására.

Jól tudjuk, hogy a reakció, a magyar reakció is, minél jobban veszi el a néptömegekre való befolyását, annál dühösebben és alattomosabban támad. Az új fasizmus, akárcsak elődje, a szabotázs, rágalom és sovíniszta porhintés mellett a vallásos érzést is a háborús uszítás eszközévé igyekszik nyomorítani. Az itt élő magyar néptömegeknek ezen orvtámadások elhárítására és a győzelmes előhaladásra az elkövetkező időkben az öntudatot és harci lendületet fokozó tisztánlátó egységes vezetésre van szükség.

A közös országos és a sajátos nemzetiségi feladatok fokozottabb harcot várnak tőlünk. Annál is inkább, mert a fokozódó feladatokkal egyre súlyosabb lesz a Magyar Népi Szövetség jelentősége is. Népünk széles tömegeinek maradéktalan beszerzése, szellemi életünk harcos, imperialista-ellenes öntudattal való átítatása, a magyar nőknek az országos demokratikus női szervezetbe való bekapcsolása¹⁴³, gazdasági intézményeink fokozottabb demokratizálása és az országos gazdasági életbe való szerves beillesztése, valamint erőteljesebb harc a magyar reakció megsemmisítésére, íme, a legközelebbi feladatok, amelyek magyarságunk kebelén belül reánk várnak.

A stabilizáció megvédése, az ipari és mezőgazdasági munka fokozása, a falu és a város dolgozói közötti bizalom megszilárdítása, a népi igazságszolgáltatás, a demokratikus adóreform megvalósításának, a közoktatás haladó szellemű átszervezésének támogatása, kíméletlen harc az újjáépítés szabotálói ellen, íme az általános feladatok, amelyek reánk várnak. A közigazgatásban és igazságszolgáltatásban, a csángó vidéken pedig az egyházi életben, a magyar anyanyelv fokozottabb érvényesítése, magyar demokratikus szakembereknek a közélet minden ágába való bekapcsolása, az állami és községi szubvenciókból intézményeink méltányos részesedése, íme, a közvetlen feladatok jogegyenlőségünk gyakorlatba való további átültetése terén.

Népi demokratikus kormányzatunkat minden erőnkől támogatjuk. Vállaljuk fenntartás nélkül a közös jogok mellett a közös kötelességeket. Községi, megyei és országos viszonylatban elmélyítjük a román demokrata erőkkel való őszinte együttműködést. Felsorakozunk népi tömegeinkkel az élenjáró munkásosztály mellé. Így visszük előbbre igazságos ügyünket, a széles magyar néprétegeknek, az ország minden becsületes építőjének, a világ minden béke- és szabadságszerető népének közös ügyét.

Románia magyarsága a békéért és népi demokráciáért. A temesvári országos nagygyűlés beszámolója. Kolozsvár, 1947, Kiadja a Magyar Népi Szövetség Központi Intézőbizottsága. 60–64. p.

---

143 A Romániai Nők Demokratikus Szövetségét hivatalosan csak az 1948. február 14–15-én Bukarestben megtartott országos nőkonferencián alakították meg. Ennek ellenére az MNSZ női bizottságainak „egyesülése” az RND SZ-vel már 1948 elején elkezdődött.

61.

Az MNSZ Központi Intézőbizottságának határozata a választások tárgyában

Nagyvárad, 1948. március. 6.

A Romániai Magyar Népi Szövetség Központi Intézőbizottsága 1948. március 6-án Nagyváradon megtartott ülésén megvitatta a kül- és belpolitikai helyzetet.¹⁴⁴ Örömmel állapította meg, hogy a környező államokkal és elsősorban nagy szomszédunkkal, a béke tántoríthatatlan őrzőjével, a Szovjetunióval kötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződések¹⁴⁵ révén országunk végérvényesen a békeszerető népek táborában foglal helyet. E táborban a Szovjetunió és a népi demokrácia országai mellett a világ minden részén szabadságukért küzdő népek mérnek kemény csapásokat a háborús uszítókra.

Minden erőnkkel támogatjuk ezt a békepolitikát, mert a haladás, a demokrácia erőinek a demokrataellenes imperialista tábor feletti győzelme mindörökre biztosítja azokat a népjogokat is, amelyeket a népi demokrácia lendületes kibontakozása országunk egész dolgozó népe számára, nemzetiségi különbség nélkül, megvalósított. A munkásosztály és a szövetséges népi demokrata erők, eddigi következetes harcuk során a kizsákmányolók képviselőit és az imperializmus hazai ügynökeit kisperték a kormányzásból. A fejlődés útjából eltűnt a királyság elavult intézménye is és a Román Népköztársaság megszületésével a hatalom átment a városok és falvak testi és szellemi dolgozóinak birtokába.

Az elért eredmények megerősítésének és továbbfejlesztésének munkájából a romániai magyarság demokratikus tömegei, szoros egységben a román nép dolgozó fiaival, az eddiginél is nagyobb lendülettel veszik ki részüket. A szövetkezeti mozgalom kiterjesztésével, a tavaszi vetési munkálatok sikeres elvégzésével, az önkéntes munkában való részvétellel, a termelés fokozásával és a többi gazdasági feladat elvégzésével hozzájárulunk Népi Köztársaságunk felvirágoztatásához. Egyben továbbra is éberén és elszántan folytatjuk a harcot a reakció mindenfajta és különösen a magyarság soraiban való megnyilvánulása ellen.

A március 28-i választások eredményeként összeülő alkotmányozó országgyűlés hivatott a Román Népköztársaság alkotmányának megszavazására.¹⁴⁶ Ez az új alkotmány szentesíteni fogja az eddig kiharcolt demokratikus vívmányokat és magába foglalja majd népi demokráciánk további fejlődésének alapelveit. Az új alkotmány biztosítja és továbbfejleszti a mi magyar nemzetiségünk számára a demokratikus erők közös harcával megszerzett jogegyenlőséget, az anyanyelvi

144 A Központi Intézőbizottság ülésén történeteket lásd a *Romániai Magyar Szó* 1948. március 6-i, valamint a *Népújság* 1948. március 7-i számaiban.

145 Szovjetunióval 1948. február 4-én írták alá a kölcsönös barátsági, segítségnyújtási és megneemtámadási szerződést. Magyarországgal ünnepélyes keretek között 1948. január 22-én Budapesten kötötték meg a kölcsönös barátsági, segítségnyújtási és megneemtámadási szerződést.

146 A választásokra és az új alkotmány rendelkezéseire bővebben lásd a következő iratot.

oktatást minden fokon, anyanyelvünk használatát a közigazgatásban és az igazságszolgáltatásban, az állam gazdasági, szellemi és politikai életében, sőt a kormányzásban való részvételünket is.

Petőfi és Bălcescu 1848-as forradalmának és szabadságharcának századik évfordulóján népi tömegeink a demokratikus hagyományok harcra buzdító szellemében járulnak az urnák elé, hogy szavazataikkal biztosítsák Népköztársaságunk megerősödését.

A Központi Intézőbizottság fentiek alapján egyhangú lelkesedéssel jóváhagyja a Romániai Magyar Népi Szövetség részvételét a Népi Demokrácia Frontjában. Ennek következtében a Magyar Népi Szövetség a Román Munkáspárttal, az Ekésfronttal és a Nemzeti Néppárttal együtt vesz részt a választáson. A központi intézőbizottság jóváhagyja a központi végrehajtó bizottság által megejtett képviselőválasztási jelöléseket.

Éljen a Román Népköztársaság!

Éljen a Népi Demokrácia Frontja!

Éljen az új alkotmány!

Éljen a béke és haladás tántoríthatatlan őre és védelmezője, a hatalmas Szovjetszövetség!

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 158/1948. 1–2. f. Gépelt, tisztázat. A határozatot közli: Töttössy Magdolna: A Magyar Népi Szövetség története 1944–1953. II. kötet. Csíkszereda, 2005, Pallas-Akadémia Kiadó. 251–252. p.

Az MNSZ szervezeti jelentése az 1948. március 1. és július 12. közötti időszakról

Bukarest, 1948. július

A folyó évi március hó 6–7-én Nagyváradon megtartott központi intézőbizottsági ülés¹⁴⁷ óta történt nagyjelentőségű politikai események (választási harc,¹⁴⁸ az NDF fényes győzelme,¹⁴⁹ a Román Népköztársaság és új Alkotmánynak megszavazása,¹⁵⁰ a fontosabb ipari vállalatok államosítása,¹⁵¹ az RMP központi vezetősége II. plenáris ülésének¹⁵² és a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató

- 147 A KIB nagyváradi ülésének határozatát közöljük, lásd az előző iratot. Az eseményt megelőzte Silviu Brucanak a *Scântea* március 2-i számában megjelent MNSZ-t bíráló cikke.
- 148 1948. február 24-án feloszlatták a képviselőházat, és március 23-ra kiírták a nagy nemzetgyűlési - ez lesz a parlament új megnevezése - választásokat. A választási törvény módosításával (a „kollaboránsokat” kizárták a voksolásból, a szavazóhelyiségek vezetőinek kinevezése politikai alapon történt stb.) az RMP előre biztosította a győzelmét. A március 28-án lezajlott választáson a Népi Demokratikus Front mellett (lásd a lenti lábjegyzetet) rész vett a Petre Bejan vezette NLP, a Gheorghe Tărănescu-féle NLP utódja, valamint a Nicolae Lupu vezette Demokrata Parasztpárt (Partidul Țărănesc Democrat). A választáson az NDF a voksok 93,2%-át szerezte meg. Az 1948. évi választásokról bővebben lásd: *Ionescu-Gură*, 2005. 83–121. p. A választásokon 30 MNSZ képviselő került be a Nagy Nemzetgyűlésbe. Az MNSZ parlamenti csoportjának vezetője Czíkó Nándor lett.
- 149 A RMP vezette választási koalíciót, a NDF-t február 27-én hozták létre, amelyhez az EF, a Nemzeti Néppárt (Partidul Național Popular), az MNSZ és egyéb tömegszervezetek csatlakoztak. Az NDF legfelsőbb irányító testülete, a Nemzeti Tanács tagjai között az MNSZ részéről ott találjuk Kacsó Sándort, Takáts Lajost és Czíkó Ferdinándot. Uo. 83–86. p.
- 150 A Nagy Nemzetgyűlés április 13-i ülésén elfogadott új alkotmány értelmében törvényesítették a proletárdiktatúrát, az új államformát, a népköztársaságot és az új kormányzati formát, az Elnöki Tanácsot. Uo. 121–127. p. Az alkotmány 24. szakasza elviekben széles körben biztosította az anyanyelv használatát és az anyanyelvi oktatás szabadságát. Az MNSZ propagandája nagy hangsúlyt fektetett Nyilas Ilona, MNSZ-es képviselő felszólalására, aki az új alkotmány betervezésekor magyarul szólalt fel a Nagy Nemzetgyűlésben.
- 151 Az április 13-án elfogadott új alkotmány 11. cikkelye kimondta, hogy amennyiben a közérdek úgy kívánja, a magán termelőeszközök, bankok, biztosítótársaságok állami tulajdonba kerülnek. Az államosítást a 119-es számú törvény utasításainak megfelelően hajtották végre, amelynek értelmében minden ipari, bank-, bányá-, biztosító-, és szállítási vállalat állami tulajdonba ment át. Ld. *Monitorul Oficial*, 1948. június 11. I. rész, 133 bis. sz., 5041–5062. p. A törvény előterjesztésekor Csákány Béla ismertette az MNSZ álláspontját. A témában még ma is olyan munkákat kell alpműveknek tekintenünk, amelyek 1989 előtt születtek: Sonea, Gavril: *Naționalizarea principalelor mijloace de producție în România - 11 iunie 1948*. București, 1968, Editura Politică.; Uő. *Naționalizarea industriei în RPR și rolul ei în crearea bazei economice a socialismului*, București, 1960, Editura Politică.; Bozga, Vasile: *La trei decenii de la naționalizarea principalelor mijloace de producție*. *Revista de Istorie*, 1978. 6. sz. 947–960. p. Legújabb feldolgozások közül: Ion Bucur: *Naționalizările din România 1944–1953. Arhivele Totalitarismului*, 1994. 1–2. sz. 313–320. p. és az 1998. évi máramarosszigeti konferencia tanulmánykötetét: *Anul 1948 - Instituționalizarea comunismului*. (ed. Romulus Rusan). București, 1998, Fundația Academică Civică. Az államosítás magyar vonatkozásairól lásd: *Gidó-Olti*, 2005, valamint *Olti*, 2003.
- 152 Az RMP az RSZDP-nek az RKP-val történő erőszakos összeolvasztásával jött létre 1948. február 21-én. Az RMP KB-ban június 10–11-én megtartott II. plenáris ülésén hozott határozata többek között kijelentette, hogy Romániában áttérnek a szocializmus építésének magasabb fokára, az osztályharcra; elrendelte a párttagok és pártapparátus revízióját; megvitatta az üzemek államosítását és kiértékelte a választási eredményeket (az MNSZ dicséretet kapott, mert hozzájárult az NDF győzelméhez); és kezdetét vette a Pátráscanu elleni hajszá. A nemzetiségi kérdésben az eddig elért eredmények ellenére a határozat a következőkre hívta fel a figyelmet: „Lankadatlan eréllyel kell folytatnunk a munkát a sovén és revizionista befolyás csökevényeinek leküzdésére.” A határozat szövegét magyar nyelven ld: *A Román Munkáspárt Központi vezetősége II. plenáris ülésének határozatai...*, 1948. Az ülés jegyzőkönyvét közölte: *Scurtu*, 2002. 15–48. p.

Irodájának határozata¹⁵³ stb.) szervezetünket újabb feladatok elé állították. A nemzetgyűlési választások munkájának kiértékelésekor megállapítottuk az MNSZ szervezeti és ideológiai gyengeségét, a testvérszervezetekkel való kapcsolatok hiányát, illetve gyengeségét.

Hogy ezeken a hibákon segítsünk, munkánkat fokoznunk kellett. *Központunk további kiépítését túlmenően különös gondunk volt a megyei és helyi szervezeteink megerősítése.*

Egyik legfontosabb feladatnak a keretkérdést tartottuk. Ezért az eddigi központi *keretnyilvántartónkat ügyosztállyá* építettük ki és a megyei szervezeteinknél keretfelelősöket állítottunk be.¹⁵⁴

A népművelési, tanügyi és sajtó- és propaganda ügyosztályainkat az április havi központi végrehajtó bizottságunk határozata értelmében egy egységes ügyosztállyá egyesítettük, közművelődési ügyosztály néven, hogy biztosítani tudjuk az eddigi három ügyosztály egységes vezetését, hogy ezáltal jobban meg tudjon felelni az ideológiai és közművelődési feladatainknak. Az összevont közművelődési ügyosztály vezetésével az áprilisi végrehajtó bizottságunk Révy Ilona politikai titkársági tagot bízta meg. A volt ügyosztályfelelősök továbbra is munkahelyükön maradtak, mint alosztályfelelősök.

A pénzügyi kérdések ellenőrzésére április havi végrehajtó bizottságunk határozatával Czíkó Lőrincz, Elekes Béla dr. és Szepesi Sándor testvérek személyében megalakítottuk a *központi pénzügyi felügyelői bizottságot*. A bizottság ellenőrző tevékenységéről külön jelentést tesz. Ezzel kapcsolatosan szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy félreértések elkerülése végett az eddigi „ellenőrző” ügyosztály nevét „pénzügyi felügyelői bizottságra” változtattuk.

A szervezetünkre háruló újabb feladatok elvégzése szükségessé tette *központi aktivistáink és tisztviselői karunk számának felemelését*. Március 1. óta ezek számát 103-ról 146-ra emeltük. Ügyosztályonkénti megoszlásunk a következő:

Elnökség és titkárság: 15

Szervezőbizottság: 31

Közművelődési ügyosztály: 29

Gazdasági ügyosztály: 7

Keretügyosztály: 7

Jogügyi osztály: 6

Ifjúsági ügyosztály: 13

Pénzügyi ügyosztály a házgondnoksággal együtt: 31

Parlamenti csoport: 3.

Általános elvként szegeztük le, hogy központunk csak olyan aktivistákat alkalmaz, akik a központi vezetőképző iskolánkat elvégezték. Kádereink ideológiai

153 A *Kominform határozata a JKP helyzetéről, 1948. június 22–28.* A határozatot közli: *Dosarele istoriei*, 2006. 4. sz. 31–38. p. A szovjet–jugoszláv konfliktus romániai vonatkozásait lásd: *Chirițoiu*, 2005.

154 A keretfelelősök munkakörének szabályozása tárgyában az MNSZ Központi Intézőbizottsága 1948. július 9-én egy körlevelet bocsátott ki. A körlevél megtalálható: ANDJ CJ, f. 28. UPM, Org. jud. Turda, d. 5/1948. 349–350. f.

és politikai nevelése érdekében különös súlyt fektettünk a *vezetőképző iskoláinkra*. Bukarestben működő központi vezetőképző iskolánk jelenleg már a második hathetes tanfolyamot tartja 54 hallgatóval. Ezenkívül 5 városban (Brassó, Marosvásárhely, Kolozsvár, Nagyvárad és Temesvár) működik megyei vezetőképző iskola átlag 25 hallgatóval.

A megelőző központi intézőbizottsági ülés óta *végrehajtó bizottságunk* két esetben tartott 3 napos ülést, éspedig április 27–29.¹⁵⁵ és június 23–25. napjain,¹⁵⁶ amelyeken az egyes központi ügyosztályaink elvégzett munkájukról részletes beszámolókat adtak és megtárgyaltuk a munkaterveiket.

A végrehajtó bizottság határozatai közül szükségesnek tartjuk kiemelni a következőket: Az áprilisi végrehajtó bizottsági ülésünk az egyes ügyosztályok munkájának hatékonyabbá tétele érdekében visszaállította az ügyosztályfelelősök teljes jogú munkakörét és felelősségét, kimondván, hogy az ügyosztályfelelős végrehajtó bizottsági tagok közvetlenül a központi végrehajtó bizottságnak tartoznak felelősséggel. A politikai titkárság általános és elvi jelentőségű politikai és ideológiai kérdésekkel foglalkozik.

Az áprilisi végrehajtó bizottsági ülésünk, tekintettel a tagjai fizetőképességére és pénzünk vásárlóértékének növekedésére a minimális tagsági díjat havi 10 lejre szállította le.

A júniusi végrehajtó bizottsági gyűlésünk üléseire tanácskozási joggal behívta Márton Gizella keretügyosztály felelőst,¹⁵⁷ hogy ügyosztálya munkájáról közvetlenül a végrehajtó bizottságnak számolhasson be és utasításokat ugyancsak közvetlenül a végrehajtó bizottságtól kaphasson.

A júniusi végrehajtó bizottsági gyűlésünk új munkamódszert vezetett be oly értelemben, hogy a végrehajtó bizottsági üléseken felváltva kiemelünk 3–4 ügyosztályt, amelyek az akkori politikai küzdelem szempontjából a legfontosabbak és ezeknek kérdéseit jobban elmélyítve részletesebben tárgyaljuk meg, míg a más ügyosztályok kérdéseivel csak rövidebben foglalkozunk. A júliusi végrehajtó bizottságunk elhatározta, hogy megyei és helyi aktivistáink politikai és szervezeti kérdésekben való tájékoztatása érdekében a központi sajtó és propaganda ügyosztály szerkesztésében havonta „*Szervezeti értesítőt*” ad ki.

Mindkét végrehajtó bizottsági ülésünk különös gondot fordított magyar nőtestvéreinknek a Romániai Demokratikus Egységes Női Szervezetbe való bekapcsolásával felmerült kérdésekre és nehézségekre. Végrehajtó bizottságunk leszögezte, hogy különös gondot kell fordítani e nagyjelentőségű kérdésre, minden támogatást meg kell adjunk az RNDSZ-nek magyar nők legszélesebb rétegeinek a női szervezetbe való bekapcsolására és ezzel egyidejűleg MNSZ szervezetünkön belül is megfelelő helyet biztosítani a nőtestvéreinknek a szervezetünk vezetésében.

155 Az ülés jegyzőkönyve megtalálható: ANIC, f. 27. UPM, d. 163/1948. 21–28. f.

156 Az ülés jegyzőkönyv-kivonata megtalálható: ANIC, f. 27. UPM, d. 163/1948. 29–33. f.

157 A keretnyilvántartó adatokat gyűjtött azokról a személyekről, akik a közigazgatásban, vagy bárhol vezető funkciót töltöttek be, valamint azokról, akiket vezető tisztviselőnek szemeltek ki. A legfontosabb kritérium a politikai megbízhatóság volt. A keretfelelősök munkakörére vonatkozólag lásd az irat korábbi lábjegyzetét.

Végrehajtó bizottságunk határozata értelmében a központunk kiadásában kiandó „Szervezeti értesítő”-vel külön fogunk foglalkozni.

Politikai titkárságunk minden héten ülésezett, szükség szerint esetenként máskor is. Megtárgyalta a szervezetünket érintő összes politikai kérdéseket. Foglalkozott a végrehajtó bizottsági ülések között felmerült összes sürgős kérdésekkel. Különösen behatóan foglalkozott az aktuális egyházi kérdésekkel és a politikai titkárság megbízásából a tárgyban Takáts Lajos dr. és Kurkó Gyárfás politikai titkársági tagok két cikkben szegezték le politikai titkárságunk elvi álláspontját.

Bányai László: „*Új szellemek nemzetiségünk soraiban*” című cikkében politikai titkárságunk elvi álláspontját fejezte ki országunk forradalmi átalakulásával kapcsolatos ideológiai kérdésekben.

Kacsó Sándor országos elnök testvérünk pedig „*A nemzetiségi kérdés a demokratikus fejlődés tükrében*” című és a *Scântea*-ban megjelent cikkében¹⁵⁸ nemzetiségünket érintő legfontosabb ideológiai kérdésekben szegezte le álláspontját.

Mind a négy cikket megjelenése előtt politikai titkárságunk munkaülésén alaposan megvitatta s így azok nemzetiségi szervezetünk legfelsőbb vezetőségének az elvi véleményét tükrözik.

Az *elnökség* főképpen személyi és anyagi kérdésekben esetenként tartott üléseket.

Rendszeresen megtartottuk a heti *ügyosztályfelelősi értekezleteket*, amelyeken az egyes ügyosztályok közötti munkát koordonáltuk.¹⁵⁹ Ezzel kapcsolatosan meg kell állapítanunk, hogy az ügyosztályfelelősi értekezletek nem töltötték be maradéktalanul a hivatásukat, mert egyes ügyosztályfelelősök nem vettek részt rendszeresen az értekező munkájában, hanem maguk helyett helyettesüket, sőt sok esetben az ügyosztályok valamelyik tisztviselőjét küldötték el. E tárgyban a júniusi végrehajtó bizottsági ülésünk és a politikai titkárság kritikával élt és megtette a szükséges intézkedéseket a hibák kiküszöbölésére.

Különös gondot fordítottunk a *központi ügyosztályaink* mellett működő *szakbizottságok* kiépítésére.

Megyei és rajtuk keresztül a helyi szervezeteink megerősítése és megfelelő útbaigazításokkal való ellátása érdekében rendszeresítettük a *megyei vezetőségi tagjainknak központi értekezleteit*. Így a megyei szervezői felelősök május hó 18–20. napjain, a megyei népművelési felelősök április 23–25. napjain, a megyei gazdasági felelősök május 24–26. napjain, a megyei ifjúsági felelősök június 13–15. napjain, a megyei pénzügyi felelősök május 29–30. napjain, a megyei keretfelelősök június 20–21. napjain tartottak központi értekezőt. A Népi Demokrácia Frontjának megyei tanácsába az MNSZ részéről delegált testvérekkel április hó ...¹⁶⁰ napján

158 A cikk a *Scântea* július 16-i számában jelent meg *A Magyar Népi Szövetség új feladatai előtt* címmel.

159 Az eredeti szövegben ezt a kifejezést használták.

160 Az iratban a dátumot kihagyták.

beszéltük meg a Népi Demokrácia Frontjába való bekapcsolódásunk kérdéseit. Május 18–20-án a parlamenti csoportunk tagjai tartottak központi értekezletet. Július hó 9–10. napjain pedig a megyei elnökök és titkárok, valamint a parlamenti csoportunk tagjai előtt Kolozsvárt közös értekezleten dolgoztuk fel az időszerű politikai kérdéseket.¹⁶¹

Március 1. és július 13. között központunk *ügyforgalma 5143 volt*. Megállapítható, hogy ügyosztályaink a beérkezett ügydarabokat pontosan és lelkiismeretesen feldolgozták és megválaszolták. Csak egyes ügyosztályoknál történt meg, hogy átmenti munkatorlódás és az ügyosztálytagok más irányú elfoglaltsága miatt az ügyek intézése késedelmet szenvedett.

Március 1. óta központunk 90 *körlevelet* bocsátott ki.

Központi aktivistáink és tisztviselőink számának növekedése folytán szükségessé vált részükre megfelelő lakásról gondoskodni. Ezért Venerei utca 23. szám alatt egy 6 szobás lakást bérelt ki a *tisztviselőink otthona* részére. A Calea Victoriei 128/a. szám alatt lévő régi irodahelyiségünkben a *férfi* aktivistáink és tisztviselőink részére rendeztünk be otthont. A központi vezetőségi tagjaink aktivistái és tisztviselői elszállásolása azonban ezáltal még nem nyert teljes megoldást, mert közülük nagyon soknak a családja Erdélyben maradt. Elhatároztuk, hogy politikai úton fogunk lépéseket tenni, hogy vezetőségi tagjaink és aktivistáink családja részére megfelelő lakást tudjunk biztosítani.

A lakásoknak, a központi vezetőképző iskoláknak¹⁶² és központi irodahelyiségeinknek megfelelő bútorral való ellátása és kijavítása érdekében központunk *asztalos műhelyt* állított be, amelyikben egy alkalmazott asztalos mester dolgozik, nagyon eredményesen.

Központi aktivistáink és alkalmazottaink megfelelő gyógykezeltetése érdekében központunk egy *orvost alkalmazott*, aki naponként tart orvosi vizitet a székházunkban felállított orvosi rendelőben. Ezenkívül a különleges betegségek kezelésére egy *orvosi kollektívát* hoztunk össze, akinek szakorvos tagjai ingyenes vizsgálatban részesítik a betegeket. Külön elintéztük, hogy a betegek szükség esetén a Filantrophia kórházban kapjanak *ingyenes kórházi kezelést*.

Központi aktivistáink és alkalmazottaink, valamint központi értekezletre felhívott vidéki testvéreink központunk által fenntartott *étkezdében* kapnak tápláló ételmezt. Ezenkívül a központi testvéreink részére megszereztük a szükséges bukaresti tartózkodási engedélyeket, élelmiszerjegyeket és ruházati pontjegyeket.

Központi alkalmazottaink beléptek a *Magánalkalmazottak Szakszervezetébe* és megalakították központunk üzemi bizottságát. Az üzemi bizottság a sajtó és propaganda alosztályunk támogatásával hetenként kétszer *politikai nevelő előadásokat* rendez központi tisztviselőink részére.

161 Az értekezlet fő napirendi pontja a jugoszláviai helyzet kiértékelése volt. Kacsó kijelentette, hogy az MNSZ nem folytathat sérelmi politikát, fel kell lépni a nacionalista elhajlókkal és az egyházi reakcióval szemben. Ezt követően megindult a támadás Márton Áron ellen. Lásd a *Világosság*, 1948. július 9–11-i számait.

162 1948. április 25-én nyílt meg az első központi vezetőképző iskola, a tanfolyam 6 hetes volt. ANIC, f. 27. UPM, d. 159/1948. 63. f.

A munkában nagyon igénybevett *aktivistáink pihentetése* érdekében a belügy-minisztériumon keresztül Hargitafürdőn, Marosfőn és Tusnádfürdőn megfelelő villákat utaltattunk ki, ahol az aktivistáink pihenésüket megkezdték.

Különös gondot fordítottunk a *megyei és helyi szervezeteink megerősítésére és átszervezésére*.

A megyei vezetőségi tagjaink részére rendezett központi értekezleteken kapott ideológiai és politikai felvilágosításokon túlmenően ügyosztályfelelőseink és az egyes központi ügyosztályaink mellett rendszeresített *vidéki instruktoraink* helyszíni kiszállásain keresztül jelentős támogatást nyújtottunk a megyei és helyi szervezeteink munkájához.

A megyei szervezeteink nehéz anyagi helyzetére való tekintettel június hónaptól kezdve az egyes megyei szervezeteinket helyzetükhöz mérten *anyagi támogatásban részesítjük*.

A rendszeres központi munka eredménye folytán a megyei szervezeteink is erősödtek. A szakbizottságok kiépülőben vannak, 10 (tíz) megyei szervezetünknel az összes szakbizottságok működnek. Ennek következtében a megyei *havi jelentések* küldésében is határozott haladást állapíthatunk meg. A május havi jelentéseket – a Krassó megyei szervezetünk kivételével – az összes megyei szervezeteink pontos időben beküldötték. Kilenc megyei szervezetünk az összes szakbizottsági jelentéseket megküldötte (Arad, Bihar, Brassó, Csík, Szatmár, Szeben, Temes, Torda és Udvarhely). A havi megyei jelentések beküldése tekintetében a legkevésbé pontosak és hanyagok Krassó, Szatmár és Szamos megyei szervezeteink.

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 164/1948. 64–71. f. Gépelt, tisztázat.

63.
Az MNSZ Központi Intézőbizottsága
csíkszeredai ülésének jegyzőkönyve

(Részletek.)

Csíkszereda, 1948. július 23–24.

[...] ¹⁶³

Bányai László felszólalása:

III. Tanulságok

Az elmúlt hónap folyamán kül- és belpolitikai síkon két rendkívül fontos okirat jelent meg. Az egyik a Román Munkáspárt központi vezetősége II. plenáris ülésének határozata, ¹⁶⁴ míg a második a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata a Jugoszláviai Kommunista Pártban fennálló helyzetről. ¹⁶⁵ A Román Munkáspárt plenáris ülésének határozata a bírálat és önbírálat szellemében fénycsóvaként világít rá politikai életünk alapvető kérdéseire. A Kommunista Pártok Tájékoztató Irodájának határozata pedig a szigorú és igazságos bírálat tükrében világítja meg azokat a politikai és eszmei elhajlásokat, amelyeknek elfajulása Jugoszláviában veszélyezteti a népi demokrácia eredményeit és Jugoszláviát az imperializmus csapdájába sodorja.

A két nagyjelentőségű határozatból értékes politikai tanulságokat vonhatunk le szervezetünk, a Magyar Népi Szövetség számára is, az itt élő magyar dolgozó tömegek érdekében. E tanulságokból különösen a következőket tartjuk szükségesnek itt kiemelni. Az egyik az osztályharc kérdése, a második a munkásosztály vezető szerepe, a harmadik a nemzetiségi kérdés, a negyedik az egyházi kérdés.

1. A Román Munkáspárt Központi Vezetőségének határozata leszögezi, hogy a népi demokrácia fejlődési folyamata és a szocializmus építése a kieleződött osztályharc feltételei között folyik. A politikai és gazdasági hadállásokból kiszorított földesúri és tőkés kizsákmányoló elemek minden eszközt megragadnak arra, hogy elvesztett hatalmukat visszaszerezzék és minél kilátástalanabb a helyzetük, annál kíméletlenebb provokációs eszközökhöz folyamodjanak.

Ez nyilvánul meg a magyar reakció mind alattomosabb támadásában, zavar-keltésében, a népi demokrácia elleni gyűlölet szításában. Ez nyilvánul meg a mezőgazdasági munkásokat kizsákmányoló, valamint a saját földjén, saját mun-

---

163 Kacsó Sándor elnöki megnyitó beszéde nem található meg a jegyzőkönyvben. Kacsó Sándor után Cziki Nándor következett, aki a kül- és belpolitikai helyzetről tartott beszámolót. A beszéde nyomtatott formában is megjelent: *Új feladatok előtt a Magyar Népi Szövetség*. A dolgozó magyar nép kiskönyvtára 1. szám. Kiadja a Magyar Népi Szövetség, [1948?] 13–24. p. 5–12. p.

A VB jelentését kiértékelő hozzászólásokat nem közöljük. Ezek elemzéséből kiderül, hogy az osztályharcot a tömegek nem értik, ennek propagálására az MNSZ nincs felkészülve.

164 Lásd az előző irat jegyzeteit.

165 Lásd az előző irat jegyzeteit.

kájából élő, dolgozó parasztságot javaiból kiforgató falusi kizsákmányoló elemek mind ellenségesebb magatartásában.

A Magyar Népi Szövetség eddigi politikai tevékenységében tévesen vagy elhallgatta az osztályharc kérdését, vagy pedig kitért az elől, hogy nyílt és egyenes feletet adjon rá. Nem magyaráztuk meg, hogy az osztályharcot nem valamelyik párt találta ki, hanem az osztályharc mindazóta létezik, amióta emberi kizsákmányolás van. Az osztályharcot az elnyomott, kizsákmányolt osztályok vívják az elnyomó kizsákmányoló osztályok ellen, ahogy azt Marx és Engels, a munkásosztály nagy tanítói a társadalmi fejlődés törvényének felfedezésével kifejtették.

A jelen korban az osztályharc fő tényezője a munkásosztály harca a földesúri és tőkésosztály ellen. Ebben a harcában azonban természetesen állnak mellette a széles dolgozó tömegek és köztük a munkásosztály legközelebbi szövetségese, a dolgozó parasztság. A Magyar Népi Szövetség életében a magyar egység elvtelen hangoztatása a valóságban a tőkés meg a földesúri osztállyal való együttműködésnek, az osztályharc tagadásának következőképpen a dolgozó tömegek érdekei mellőzésnek kifejezése volt. Az MNSZ azonban, ha valóban a széles dolgozó tömegek érdekeit akarja képviselni, nem térhet ki az osztályharcban való tevékeny részvétel elől, elősegítve az ember ember által való kizsákmányolásának felszámolását, támogatva különösen a soraink nagy többségét kitevő dolgozó földművesség harcát, az őt kizsákmányoló falusi kapitalista elemek ellen.

2. A munkásosztály vezető, irányító szerepe a fasiszmus elleni harcban éppen úgy, mint a demokratikus építésért folyó harcban egyaránt megmutatkozott. Ezzel szemben a tőkés és földesúri osztály maga szülte meg a fasiszta parancsuralmat, hogy a munkásosztály és a vele szövetséges dolgozó rétegek harcával szemben továbbra is biztosítsa uralmát. S ha egyes polgári töredékek érdekellentétbe kerültek is a fasiszta parancsuralommal, de ugyanakkor mindent elkövetek, hogy a dolgozó tömegek harcát a fasiszmus ellen gátolják és a felszabadulás után a régi reakciós rendszert vezessék be, biztosítva továbbra is a tőkés és földesurak uralmát.

A széles dolgozó tömegek, a dolgozó földművesség harca csak a munkásosztály vezetésével válhat győzelmessé, mint amely birtokában van azoknak a feltételeknek, hogy az elavult tőkés, kizsákmányoló rendszert megsemmisítse és új, szocialista társadalom létesülését mozdítsa elő. A gazdasági élet ütőerében, az iparban beöltött szerepe, az üzemi kollektív munka által elősegített szervezettsége, valamint a marxi-lenini-sztálini eszméktől vezetett élcsapata, a Kommunista, illetve a Munkáspárt a munkásosztályt a demokratikus fejlődés fő tényezőjévé teszik.

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata Jugoszláviával kapcsolatban világosan rámutat, milyen veszélyt jelent, ha a kizsákmányolás felszámolásáért folyó harcban nem a munkásosztályt tekintik az alapnak és elsikkasztják a Kommunista Párt vezető szerepét.¹⁶⁶ Tito azt hirdette, hogy a népi demokrácia alapja a földművesség, mégpedig az egész földművesség, kizsákmá-

nyoló elemeivel és a letűnt polgári világ befolyásával együtt. Ez a hamis felfogás általában a tőkés elemek térhódítását, falun a dolgozó földművesség lemorzsolódását, a demokratikus, illetve szocialista fejlődés megakadályozását és az imperialista mesterkedések kiszolgálását eredményezi.

A munkásosztály és élcsapata vezető szerepének tagadása a Magyar Népi Szövetség életében is veszélyes elhajlást jelentett a népi demokrácia vonalától és a reakciós kizsákmányoló elemek térhódítását eredményezte a szervezet vezetésében is. Az az állítás, hogy nemzetiségi intézményeinket mi magunk harcoltuk ki, s a nemzeti jogegyenlőség az MNSZ vívmánya, meghamisítja a valóságot, mert elsősorban a Román Kommunista, illetve Munkáspártnak s a vele való együttműködésünknek köszönhető, hogy a nemzeti jogegyenlőség alkotmányos megerősítést és gyakorlati alkalmazást nyert, és hogy a testvériség szelleme hazánkban egyre erősödik.

3. *A nemzetiségi kérdés* lényegében osztálykérdés és csak hazánk demokratikus, illetve szocialista fejlődésével nyerhet teljes megoldást. A tőkésuralom és különösen annak hanyatló, lefelvetemültebb imperialista szakasza más népek elnyomását, gyarmati kizsákmányolását idézte elő. Ebben a korszakban minden nemzeti törekvésnél meg kell vizsgálnunk, hogy a dolgozó népnek, illetve a társadalmi haladásnak az ügyét mozdítja elő vagy fordítva. A kizsákmányoló rétegeknek sovinizta gyűlölködést szító szelleme ellentétes a dolgozó népnek, a munkásosztállyal az élen, a népek egyenlőségét és testvériségét építő munkájával. A nacionalizmus, amely a polgárság nemzeti előjogokra épített osztályönzését tükrözi, nem hajlandó alávetni a nemzeti kérdést az általános haladás kérdésének, s akárcsak Jugoszláviában, nem tesz mást, mint a munkásosztállyal szemben a tőkés és a földesurak osztályának befolyását erősíti. A nacionalizmussal szemben a népi demokráciák, valamint a szocializmus hazája, a Szovjetunió a nép és a szabadság szeretetét, sugárzó hazafiságot, a patriotizmus építi. A demokrata illetve a szocialista tartalmú hazafiaság pedig a nemzetköziség, az internacionálizmus, a népek közötti szoros barátság elveire épül s e nemzetköziség szellemében tesszük mind szorosabbá az imperializmus ellen küzdő népek szolidaritását.

Az imperializmus résen áll, hogy a népi demokráciák országaiban, ahol valami törés jelentkezik, éket verjen. Ilyen törést igyekeznek előidézni hazánkban a magyar reakció elszigetelődést, elszakadást hirdető politikája.

A munkásosztály és pártja éles harcot folytat mindenfajta nacionalizmus, sovinizmus ellen, jöjjön az román, magyar vagy zsidó részről. Az MNSZ-nek a Román Munkáspárt szövetségésének viszont különleges feladata: küzdeni a magyar sovinizmus, revizionizmus és ezek mindenfajta megnyilvánulása ellen. Csak így tudjuk megszilárdítani elért eredményeinket, csak így tudjuk törhetetlenné tenni hazánk dolgozó népének egységét az imperiálizmus és hazai ügynökeinek aknamunkájával szemben.

---

166 Lásd az előző irat jegyzeteit.

4. A letűnőben lévő kizsákmányoló társadalmi osztályok és imperialista gazdáik minden formában igyekeznek fertőző eszmékkel bénítani, bomlasztani demokratikus építő munkánkat. Ilyen álcázott köntösben jelentkezik a reakció az egyház berkeiben. A Román Munkáspárt Központi Vezetőségének határozata felfedi, hogy a választások alkalmával a „katolikus egyház vezetősége aktív propagandát fejtett ki a népi rendszer ellen. Bizonyos szekták, mint például a jehova tanúi stb. szintén fasiszta, vasgárdista elemek eszközéül szolgáltak”. A katolikus egyház reakciós vezető körei azóta, tudjuk, megkétszerezték kihívó, demokrácia-ellenes uszító propagandájukat. Míg a protestáns egyházak és különösen a romániai magyar hívők többségét magában foglaló református egyház felelős vezetői ismételten hitet tettek népi demokráciánk mellett,¹⁶⁷ addig a katolikus egyházi vezető körök mindent elkövetnek, hogy a hívőket szembeállítsák a demokrácia harcával és tömegbázist teremtsenek a Vatikán amerikai-imperialista zsoldban álló népellenes haladásellenes politikájának.

Az MNSZ nem tűrheti, hogy vallási köntösben hazug, reakciós propagandával mértelyezzék néptömegeinket, és meghasonlásba kergessék őket a következetes demokratikus fejlődéssel szemben, ami egyedül biztosíthatja számunkra a felemelkedést. Aki a szószéket a lélekrontás, az uszítás szolgálatába állítja, szembetalálja magát a dolgozó nép harcos öntudatával. Ugyanakkor minden támogatást megadunk a katolikus egyházban, különösen az alsóbb papság soraiban lévő demokrata elemeknek, akiknek nemegyszer megaláztatásban és üldöztetésben volt részük egyházi vezetőik részéről. Nem hagyhatjuk azonban figyelmen kívül azokat az egyházi intézményeket sem, amelyekben az egyház világi tagjainak jelentős szerepe van.¹⁶⁸ Nem engedhetjük, hogy ezeket az intézményeket a reakciós körök és füllajtárjai kisajátítsák maguknak. Mindent el kell követnünk, hogy az egyház ne a kizsákmányolók és imperialista gazdáik érdekeit, hanem a dolgozó népet, a demokratikus fejlődést szolgálja. [...] ¹⁶⁹

*Kacsó Sándor beszéde*¹⁷⁰: Tennivalók szervezeti téren. Feltárva szervezeti életünk eredményeit, hibáit és hiányosságait, megállapíthatjuk, hogy nagyon sok

167 Utalás az 1948. május 28-án Nagyváradon megtartott zsinatra, amelyen Takáts Lajos is részt vett. A zsinat munkálataira bővebben lásd: *Molnár*, 2001. 54–56. p.

168 Sem Kacsó, sem Bányai nem vezette meg, hogy milyen intézményekre gondoltak, de a későbbi történésekből egyértelműen arra lehet következtetni, hogy az elsődleges célpont az Erdélyi Katolikus Státus volt. A Politikai Titkárság üléseiről felvett jegyzőkönyvek is ezt erősítik meg. Lásd a Politikai Titkárság 1948. május 27-i, június 4-i és június 17-i ülésének jegyzőkönyvét. ANIC, f. 27. UPM, d. 164/1948. 41., 43., 45. f.

1948 tavaszán már elkezdődött a presbitériumok és egyházi tanácsok felülvizsgálása is, amely feladat elvégzése a helyi MNSZ szervező bizottságokra hárult. ANDJ CJ, f. 26. UPM, Org. jud. Cluj, d. 3/1948. 309. f. Az MNSZ-re hárult az a feladat is, hogy az ún. békapapi mozgalommal egy „nemzeti”, Rómától független romániai magyar katolikus egyházat hozzon létre.

169 Bányai beszéde nyomtatott formában megtalálható: *Új feladatok előtt a Magyar Népi Szövetség...*, 1948. 25–30. p. Bányai után Juhász Lajos következett, aki a szervezeti beszámolót olvasta fel. Nyomtatott formában megjelent: *Új feladatok előtt a Magyar Népi Szövetség...*, 1948. 31–37. p. Juhász Lajos beszámolóját nem közöljük. A KIB üléséről készült jegyzőkönyvben egy sokkal terjedelmesebb szervezeti beszámoló is megtalálható: ANIC, f. 27. UPM, d. 159/1948. 52–93. f.

170 Kacsó Sándor felszólalása nyomtatott formában is megjelent: *Új feladatok előtt a Magyar Népi Szövetség...*, 1948. 5–12. p.

tennivalónk van még, ha azt akarjuk, hogy szervezetünk maradéktalanul betöltse hivatását.

*I. Tömegeink politikai nevelése.*¹⁷¹ Legfőbb feladatunk tömegeink *politikai nevelése*, felvilágosítása, és mozgósítása. Népi demokráciánk ellenségei nem válogatnak az eszközökben, ha elért eredményeinket próbálják aláaknázni. Eddig elért sikereink után a megpihenés végzetes veszélyt jelentene. Fokozott éberség és messzemenő harc a kizsákmányolók és áruló bérenceik ellen – csak ez szilárdíthatja meg elért eredményeinket. Ezt a harcot azonban, csak úgy vívhatjuk meg, ha megfelelő öntudatos kerettel rendelkezünk, a vezetés művészetét s a haladó ideológiát elsajátító dolgozók százaival és ezreivel. Aktivistáink politikai színvonalának emelése továbbra is tevékenységünk központjában áll, különös figyelmet szentelve ezen a téren a dolgozó fölművesség, a nők és ifjak soraiban.

A politikai neveléshez tartozik, hogy népi kultúránkat egyre fokozódó mértékben töltsük meg demokratikus tartalommal. Tudatosítanunk kell, hogy nincs különálló népnevelés. Ez is politikai és ideológiai harcunknak egyik megnyilvánulási formája.

II. A reakció elleni küzdelem. Fokoznunk kell a reakció különböző megnyilvánulásai elleni harcunkat. Ennek a küzdelemnek különösen konkrét esetek nyilvánosságra hozatalában kell kicsúcsosodnia. Nem elegendő, hogy szervezeteinkből kizárjuk a munkánkat bomlasztó reakciós elemeket, okvetlenül szükséges az is, hogy a kizárás okait tömegeink előtt feltárjuk, a reakciós aknamunka megnyilvánulási módszereit velük feldolgozzuk. *A szervezetünkben kizárt egyéneket tömegeinknek is ki kell zárniuk a maguk soraiból.*

Lankadatlan erővel kell folytatnunk a harcot a sovinizta és revizionista befolyás csökvényeinek kiirtására. Ide tartozik az *elvtelen „magyar egység”*, a szellemi és gazdasági elkülönülés hirdetése, amelyet a magyar reakció kiváltságos helyzetének fenntartása szándékával használ fel dolgozó tömegeink félrevezetésére. Helyenként szervezeti vezetőink még ma sem ismerték fel a reakciós jelszó lényegét. *Abból indulnak ki, hogy Romániában a magyarság nemzetiség, és ebből adódnak [sic!] az összefogás gyáros és munkás, földesúr és dolgozó földműves között,* noha ezek érdekei és törekvései egymással teljesen szemben állanak nemzetiségi életünkben is. Szervezeteinknek tudniuk kell, hogy az elvtelen magyar egység feltétlenül a régi útra sodor, amelyen mint nemzetiség az elnyomatáshoz, mint dolgozók pedig a kizsákmányolás további fenntartásához kerülnének vissza. Ezért nem lehet osztálykülönbség nélküli magyar egység, hanem a dolgozó nép egysége, nemzetiségre való tekintet nélkül, mert ez küzd együtt a sovinizmus mindenféle fajtája és a gazdasági kizsákmányolás ellen – közösen a közös ellenség ellen. A szellemi és gazdasági elkülönülés pedig dolgozó népünk olyan elszigetelődéséhez

---

171 Kacsó Sándor beszédének a tömegek politikai nevelésére és a „reakció” elleni harcra vonatkozó részeti teljes egészében az RMP II. plenáris ülésén elfogadott határozat szellemét tükrözik, de ugyanez elmondható Bányai László beszédéről is.

vezetne, amely szellemi és gazdasági életünkben egyaránt népi erőink elsorvadását eredményezné.

Nagyon komolyan kell vennünk az egyházakban megbúvó, és az imperialisták szolgálatában álló reakciós elemek elleni harcunkat. Különösen a katolikus egyház vezetőségében érvényesülő reakcióra áll ez,¹⁷² de segítségére kell lennünk más egyházaknak is, hogy minél hamarabb meginduljon bennük, egy demokratikus erjedési folyamat és az egyházi szervezetek világi vezetőinek sorában a dolgozó magyarság: a dolgozó földművesség, a munkásság, a városi kisemberek és a haladó értelmiség kerüljön. Az egyre fokozódó tevékenységet kifejtő és ugyancsak az amerikai tőkés imperializmus szolgálatában álló vallási szekták ellen leghatékonyabban az utcafelelősök felvilágosító munkájával tudjuk fokozni harcunkat.

III. Részvételünk az államhatalomban. Tudatosítanunk kell tömegeink legszélesebb rétegei előtt, hogy az államhatalomban mi is részt veszünk, a Román Népköztársaság állama, nemzetiségi különbség nélkül, az összes dolgozók állama, közös hazánk, tehát a mienk is. Ennek megfelelően minden szervezetünk, de minden dolgozónk is teljes bizalommal forduljon Népköztársaságunk állami hivatalaihoz. Teljesen felesleges, hogy a mindennapi ügyek intézésénél a Magyar Népi Szövetség *közvetítő hivatal szerepét* töltsé be dolgozóink és Népköztársaságunk hivatalai között. Megyei szervezeteink gondosan vizsgálják meg a hozzájuk beadott kéréseket, tagjainknak adják meg fenti értelemben a szükséges útmutatásokat. Ahol pedig nehézségek merülnének fel, politikai úton, a Népi Demokrácia Frontjának szerveivel, illetve annak vezetőerejével, a Román Munkáspárttal tárgyalják meg a kérdést. Magánjellegű ügyeket csak egészen kivételes esetekben terjesszenek fel a Központunkhoz.

Népi Szövetségünknek gondoskodnia kell arról, hogy az állam számára megfelelő demokratikus gondolkodású magyar tisztviselőket biztosítsunk, akik anyanyelvünkön érintkezhetnek magyar tömegeinkkel. Ennek érdekében a közigazgatási és más szakemberek kiképzésére rendezett állami tanfolyamokra minél több megbízható, felkészült demokratikus gondolkodású magyar hallgatót kell mozgósítani.

IV. Szervezeti életünk megerősítése és felfrissítése. Szervezeti életünk megerősítése és felfrissítése érdekében rendkívül fontos az új káderek megteremtése. Ebben a kérdésben le kell vonnunk a tanulságot eddigi tapasztalatainkról. [...]¹⁷³

---

172 Az új alkotmánynak a vallásfelekezetre és a vallásgyakorlásra vonatkozó paragrafusai heves tiltakozást váltottak ki mind a bukaresti nunciatúra régense, mind a Romániai Püspökkari Konferencia részéről. A Vatikán ellen folytatott lejáratai kampány végül az 1927-ben megkötött konkordátum egyoldalú felmondásában csúcsosodott ki, amely döntést a Minisztertanács július 17-i ülésén hozták meg. *Deletant*, 2001. 79. p. A Kultuszminisztérium határozata értelmében 1948. szeptember 22-én Márton Áron gyulafehérvári, Anton Durcovici jászvásári latin és Iuliu Hossu kolozsvár-szamosújvári görög szertartású püspökök kivételével nyugdíjazták a többi katolikus püspököt. *Tempfli*, 2002. 143. p.

173 A továbbiakban az „egészséges munkamódszerről”, a „tömegmozgósítás gyakorlati” feladatairól és a szervezeti szabályzat módosításáról beszélt. A helyi szervezetek vezetőségének kicserélésére kötelezték a szervezeteket, és ezek lebonyolítása érdekében egy „gyakorlati útmutatót” adtak ki. Az útmutató megtalálható az üléséről készült jegyzőkönyvben: 49–51. f. Ezen kívül egy brosúrát is kiadtak: *Vessük ki sorainkból a nép ellenségeit!* Kiadja a Romániai Magyar Népi Szövetség Központi Intézőbizottsága.

VIII. *Milyen legyen a Magyar Népi Szövetség?* Magyar Népi Szövetségünknek, hogy a fent felsorolt feladatoknak meg tudjon felelni, úgy vezetőségeiben, mint társadalmi összetételében az eddiginél is fokozottabb mértékben képviselni kell egyre iramosabban [*sic!*] fejlődő népi demokráciának következetesen demokratikus harci szellemét. Ilyen azonban csak úgy lehet, ha következetesen a magyar dolgozó földművesek, a város dolgozó kisemberek és a haladó értelmiségiek szervezete lesz s kiküszöböl munkája irányításából minden kizsákmányoló befolyást. El kell távolítanunk mindenféle reakciós és népellenes elemet. Tökéletesen végre kell hajtánunk az 1947 év június központi végrehajtó bizottság ülésünk határozatát¹⁷⁴ és szervezetünk vezetését mindenütt és határozottan a dolgozó magyarság képviselőinek kezébe kell letegyük. [...] ¹⁷⁵

Takáts Lajos, a politikai titkárság tagjának válasza: A politikai jelentés megállapítja, hogy a Román Népköztársaságban a nemzetiségi jogegyenlőség megerősítése és gyakorlatban való alkalmazása egyre erősödik. [...] Hogy ez így történt, az annak köszönhető, hogy a hároméves munka során az a tétel, amelyet az MNSZ megindulása során magáénak vallott – és amelyet vallott a MADOSZ is – valóban beigazolódott. Azt ugyanis, hogy a nemzetiségi kérdése és az osztálykérdés, a nemzetiségi egyenjogúság olyan mértékben valósul meg, és mélyül el, amilyen mértékben megvalósul a demokrácia, és amilyen mértékben haladunk azon az úton, amely a szocialista társadalom kiépítéséhez vezet, mert a nemzetiségi kérdés is megoldást, csak a szocialista társadalomba nyerhet. [...] ¹⁷⁶

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 159/1948. 2–134. f. Gépelt jegyzőkönyv.

---

174 Lásd a 69. sz. iratot.

175 A VB jelentését kiértékelő hozzászólásokat szintén nem közöljük. Ezek elemzéséből kiderül, hogy az osztályharcot a tömegek nem értik, ennek propagálására az MNSZ nincs felkészülve. A hozzászólások után következtek a Politikai Titkárság tagjainak válaszai. Juhász Lajos és Csákány Béla válaszát nem közöljük.

176 Szenkovits Sándor intézőbizottsági tag hozzászólásában – melyet nem közlünk – szintén erre hívta fel a figyelmet.

64.

Az MNSZ kolozsvári kongresszusának jegyzőkönyve

(részletek)

Kolozsvár, 1948. december 10–12.

1948. december 10-én de. 10 óraker¹⁷⁷

Kacsó Sándor országos elnök javaslata: Meleg szeretettel köszöntöm Magyar Népi Szövetségünk IV. országos kongresszusát. Köszöntöm delegátusainkat, dolgozó népünk képviselőit.

Javasolom központi vezetőségünk nevében, hogy kongresszusunk díszelnökségébe a kongresszus a következőket válassza meg: Sztálin generálisszimusz, Svernik, a Legfelsőbb Szovjet Tanács Elnöke, Molotov, szovjet külügyminiszter, Visinszkij, szovjet külügyminiszter-helyettes, Constantin Parhon, az RNK Nagy Nemzetgyűlése Prezídiumának elnöke, Groza Péter miniszterelnök, Gheorghiu-Dej, a Román [*Munkás*]párt főtitkára, Ana Pauker az RMP titkára, Vasile Luca, az RMP titkára, Teohari Georgescu, az RMP titkára, Lothar Rădăceanu, az RMP titkára, Iosif Chișinevschi, az RMP titkára, Mogyorós Sándor, az RMP titkára, Mao-Tse-Dun¹⁷⁸ a Kínai Kommunista Párt főtitkára, Zahariades, a Görög Kommunista Párt főtitkára, Louis Saillant, a Szakszervezeti Világszövetség főtitkára, Eugenie Cotton, a Demokratikus Nők Világszervezetének elnöke, Constanța Crăciun, az RDNSZ elnöke, Gheorghe Apostol, az Országos Szaktanács elnöke, Gheorghe Florescu, a Romániai Demokratikus Ifjúsági Szövetség elnöke.¹⁷⁹

Javasolom tovább, hogy kongresszusunk aktív elnökségébe a következőket válasszuk meg: Dr. Groza Péter miniszterelnök, Luca László az RMP titkára, Miron Constantinescu, az RMP Politikai Bűrójának tagja, Juhász Lajos az MNSZ alelnöke, Bányai László az MNSZ alelnöke, dr. Takáts Lajos nemzetiségügyi miniszter, Révy Ilona, Rác György képviselő földműves, Nyilas Ilona képviselő, a Nagy Nemzetgyűlés Elnöki Tanácsának tagja, Szenkovics Sándor alminiszter, Nagy István munkásíró, képviselő, Ambrus János földműves Székelyudvarhelyről, dr. Haranghy László egyetemi tanár, Uzoni László, Szilveszter Balázs zsilvölgyi bányász, Molnár Sándor földműves Maros-Torda megyéből, Varga Istvánné földművesasszony Bihar megyéből, Imreh Jánosné földművesasszony Háromszék megyéből és Kacsó Sándor elnök.

A kongresszus a javaslatot lelkes éljenzéssel elfogadja.

177 A kongresszus előtt az a híresztelés terjed el, hogy az MNSZ-t feloszlatták. Juhász Lajos a kongresszus kiértékelése alkalmával megjegyezte: „Szétvertük azt a reakciós híresztelést, hogy az MNSZ meg fog szűnni.” ANIC, f. 27. UMP, d. 157/1948. 136. f.

178 Helyesen Mao Cetung

179 Rákosi Mátyás, a Magyar Dolgozók Pártjának főtitkára a Gheorghe Gheorghiu-Dejhez, az RMP elsőtitkárához intézett 1949. január 6-án kelt levelében nemtetszését fejezte ki amiatt, hogy az MDP vezetői közül senkit nem vettek be a kongresszus díszelnökségébe. „Ezek kisebb-nagyobb megnyilvánulásai annak az általunk tapasztalt tendenciának – vélte Rákosi –, mely el akarja szigetelni Romániát Magyarországtól.” Vincze, 2003. 117. p.

II. Kacsó Sándor elnöki megnyitó beszédét mondja el. (Megnyitó beszéd A) alatt csatolva.)¹⁸⁰

III. Groza Péter dr. miniszterelnök, a kormány és az Ekésfront nevében üdvözlí a kongresszust. (Beszéde csatolva B) alatt.)¹⁸¹

IV. Luca László, az RMP Központi Bizottságának titkára, az RMP Központi Bizottsága nevében üdvözlí a kongresszust.¹⁸² (Beszéde C) alatt csatolva.)

Luka László beszéde: Testvérek, Igen tisztelt Kongresszus. A román népi demokrácia élcsapatának a Román Munkáspártnak nevében (Éljen, éljen, nagy taps.) a Román Munkáspártnak forró üdvözlét és üzenetét tolmácsolom az MNSZ negyedik kongresszusának.¹⁸³ A Román Munkáspárt az MNSZ-t úgy tekinti, mint az egyik szövetségesét abban a harcban, amelyet a munkásosztály nemzetiségre való tekintet nélkül viszi a népi demokrácia kimélyítéséért, a szocializmusért. [...] ¹⁸⁴ A Magyar Népi Szövetség harmadik kongresszusán ¹⁸⁵ már Pártunk leszögezte a véleményét, megmutatta az utat az MNSZ-nek arra, hogy be kell kapcsolódnia abba a harcba, amelyet a romániai munkásosztály visz a reakció ellen, a burzsoázia ellen, amely teljes egészében odaállott a külső imperialisták szolgálatába, ügynökeivé vált és amely élesen szemben áll demokráciánkkal, amely akadályozza demokráciánk fejlődését. Már akkor leszögezte Pártunk, hogy az MNSZ nem lehet védelmezője egy egyetemes, egy egységes magyarságnak, mert ilyen nincs, nem lehet, mert az egyetemes magyarság osztályokra oszlik. És nem lehet kiküszöbölni az ember ember által való kizsákmányolását anélkül, hogy ne törnök le a kizsákmányoló osztályok uralmát anélkül, hogy ne vennők ki a kezükből a kizsákmányolásnak azt az eszközét, amellyel kizsákmányolják, elnyomják a munkásságot, a földművességet, tehát a termelő eszközöket, a földet, a gyárat, az erdőt, minden olyant, amit felhasználhat más ember kizsákmányolására, anélkül, hogy ezeket ne államosítanók, anélkül, hogy ezeket ne tennők a közös jóért, közös jóként a nép szolgálatába.¹⁸⁶ E nélkül nem lehet tovább fejleszteni, tovább mélyíteni demokráciánkat. (Éljen, éljen!) [...] ¹⁸⁷

---

180 Beszédét nem közöljük.

181 Beszédét nem közöljük.

182 Takáts Lajos a kongresszus kiértékelésén: „Helytelen volt, hogy a tömegeket vasárnapra elengedtük, és így nem hallgathatták meg Luca László értékes beszédét.” ANIC, f. 27. UMP, d. 57/1948. 135. f.

183 Nem csak az üdvözlét hozta el, mert amint az RMP KB Titkársága december 6-i ülésének jegyzőkönyvéből kiderül, azt is meghatározták, hogy milyen szempontok alapján készüljön el az MNSZ kongresszusi politikai jelentése; az új vezetésre vonatkozó javaslatokat az RMP Káderosztálya hagyta jóvá; a kongresszus megszervezésére és lebonyolítására anyagi támogatást ígértek. (Scurtu, 2002. 395–397. p.) Az RMP KB titkársága 1948. augusztus 12-i ülésén felmerült, hogy felállítják az Együttélő Nemzetiségek Ügyosztályát, ellenben a tervet elvetették, mivel a megszervezése „túlságosan is bonyolultnak” vélték az ülés résztvevői. Scurtu, 2002. 124. p.

184 Beszédének a „nemzetközi burzsoázia és imperializmus” hatásáról szóló részét nem közöljük.

185 A kongresszust 1947. november 21–23-án tartották meg Temesváron. A kongresszus iratait lásd: 59–60. sz. iratok.

186 Luca felszólalásából egyértelműen kiderül, hogy ő már az RMP KB Titkárságának a nemzetiségi kérdésről szóló határozata ismeretében elemzi az MNSZ és a magyar nemzetiség kérdését. Bővebben lásd: Scurtu, 2002. 365–373. p., 388–389. p.

187 A továbbiakban a kínai és az izreal-palesztin viszonyt elemezte.

Világos tehát, hogy akkor, amikor egy nemzetiségi szervezet, egy demokratikus szervezet, amely védi, amely harcol saját nemzetiségének, vagy nemzetének, vagy népének a boldogulásáért, a szabadságáért, nem békülhet ki azzal az osztállyal, amelynek az érdeke nem a nemzeti szabadság, nem a nyelv, nem a kultúra, hanem a privilégium, az elnyomás, az osztályelnyomás jön előtérbe, és amely nem tekint – például nálunk nem tekint – az új demokratikus, a népi demokratikus Magyarország felé, hanem tekint a régi horthysta Magyarország felé, azt óhajtja vissza, azt a kultúrát, azt a társadalmi rendet, azt az uralmat, azt az elnyomást, amelyet gyakorolt más nemzeteken. Ezt óhajtja vissza a Romániában élő magyar burzsoázia, és ezért találkozik a katolikus egyház vezetősége a magyarországi Mindszentyvel,¹⁸⁸ akivel egy húron pendülnek a népi demokrácia, a Pártunk, az MNSZ, tehát maga a magyar nép ellen. Tehát az a társadalmi széttagozódás, amely átfogja mindenütt a nemzeteket, népeket, amelyek nemzeti szabadságért harcolnak, vagy nemzeti függetlenségért harcolnak, mindenütt szembetalálkoznak a belső burzsoáziával, a belső osztályelnyomókkal, akik összejátszanak a külső imperializmussal. Csak azért árulják el népüket és hazájukat, hogy megtarthassák privilegizált helyzetüket, megtarthassák azt a jogot, hogy más embert kizsákmányoljanak, hogy más ember bőrén gazdagodjanak, és hogy a népek vérében háborút szítva, háborút uszítva, a népek véréből is arany hegyeket gyűjtsenek.

Ebben a helyzetben világos, hogy az MNSZ-nek is tovább kell mélyítenie a magyar dolgozók összefogását. Az MNSZ-nek feladata a magyar dolgozóknak még erősebben való összekovácsolása a román dolgozókkal, a román, magyar falusi dolgozókat a román magyar városi dolgozókkal. (Éljen, éljen!)

A magyar dolgozóknak igen éles figyelemmel kell lenniük azokra a manőverekre, azokra a kísérletezésekre, amelyek minden olyan kérdésből, amik általánosságban szolgálják a dolgozók érdekeit, nemzeti sérelmet kovácsol. Az MNSZ-nek ezen az úton már széles tapasztalatai vannak. Az MNSZ átment egy perióduson néhány évi tapasztalata alapján és ma elmondhatja, hogy ha kezdetben igen sok esetben is egy olyan panasz szervezet volt, amely nem a dolgozók panaszait vitte, hanem sok esetben a földesurak panaszait, akiktől elvették a földet, sok esetben a reakció panaszait, a gazdagok, a gyárosok panaszait vitte, ettől már régen eltért. Az MNSZ éppen a magyar dolgozók MADOSZ hagyományai alapján nem védi tovább az elnyomók, a kizsákmányolók érdekeit a dolgozó osztállyal szemben, még ha a dolgozó osztály más nemzetiségű is, és védi mind jobban és jobban a magyar dolgozók érdekeit, mind jobban és jobban bekapcsolja a magyar dolgozókat a román dolgozók harcába a reakció ellen, de még jobban kell azután nyíltan szembehelyezkednie azzal a tendenciával, amelyet igyekszik bevinni különösen a katolikus egyház vezetősége,¹⁸⁹ a zsírosparaszt elemek, a falusi kizsákmányolók,

188 Utalás Mindszenti József bíborosra.

189 A katolikus egyház és a román állam viszonyát az augusztus 4-én életbe lépett 177/1948. számú felekezeti törvény határozta meg. Ennek a rendelkezései korlátozták az egyházak cselekvési szabadságát és közvetlenül a Kultuszminisztérium ellenőrzése alá vonták azokat. A római katolikus egyházat azért érintette sérelmesen a jogszabály, mert a négy magyar nyelvű püspökség közül csak a gyulafehérvári püspökség

hogy minden sérelmét, amely az ő privilégiumait érinti, azt feltárja az MNSZ-nek, mint magyar nemzeti sérelmet. Ilyen egy párat szeretnék felsorolni: hogy felfegyverkezzék ez a kongresszus arra a harcra, amely elkerülhetetlen a magyar faluban és a magyar lakosságú városokban, felkészüljön arra az összecsapásra, amely elkerülhetetlen a zsiros paraszt és a szegény paraszt között, amely máris nyíltan folyik a nacionalizálás óta a magyar vagy a román társadalomban a magyar tőkés ellen vagy a román tőkés ellen. És ezt a harcot csak együtt viheti a magyar dolgozó a román dolgozóval. [...]¹⁹⁰

Amikor arról van szó, hogy államosítják az iskolákat,¹⁹¹ felszökik a katolikus egyház és magyar sérelmet akar abból csinálni. Magyar sérelem az, ha azt mondjuk, hogy az egyház, a vallás legyen előadva ott, az ő helyén, a templomban, hagyjuk a gyermeknek az iskolát, hogy ott neveljünk felvilágosult embereket, hasznos állampolgárokat a szocializmus építésére? Nem [akarunk] elbutult, babonára nevelt szolgálókat a papoknak, a burzsoáknak. Pártunk magatartása a vallással szemben világos. De mi köze a vallásnak az iskolákhoz? A vallást nem érinti az, amikor az iskolákat átadjuk annak, aki hivatva van arra, hogy azt vezesse, azaz az állam, amely a dolgozók állama. Szabadon végezheti az egyház a maga feladatát, senki nem bántja, senki sem üldözi, sőt ellenkezőleg, a törvény védi a vallást és bünteti azokat, akik valakinek a vallási érzését sértenék. Senkinek sem bántjuk vallási érzését. Mindenki mehet a templomba, viheti a gyermekét a templomba, mehet a templomba a pap prédikálni, mint elő van írva az ő egyházi törvényiben. De nem engedhetjük meg, hogy az egyház iskolát csináljon, külön iskolát, mert iskolát csak az államnak van joga csinálni. (Éljen, éljen!) Tehát a pap szabadon végezheti vallási szertartásait, a szülő viheti gyermekeit a templomba minden további nélkül. Mi elítéltük azt a magatartást, amelyet egyes helyeken gyakoroltak a provokátorok, amilyen módon kivették az iskolából a keresztet és különböző egyházi jelvényeket. Mi provokációnak tekintettük ezt. Pártunk ilyen utasítást nem adott senkinek, de ez nem jelenti azt, hogy ebből az iskola államosításból egy egyházi és egy nemzetiségi kérdést csináljanak. Nemzetiségi kérdést olyanformán, hogy elvették a magyar egyház jogait, nem magyar egyház, nem román egyház, mindenféle egyházi iskolára vonatkozik. Az alkotmányunk szerint előírt módon az iskola államosítva lett, ebbe bele kell nyugodnia minden-

---

működését engedélyezte, s a Vatikán romániai egyházi jogi hatóságát nem ismerte el. A katolikus és a protestáns egyházak működését súlyosan korlátozta a törvény azon kitétele, mely szerint a külfölddel semmiféle kapcsolatot nem tarthattak fenn. 1948. szeptember 22-én Márton Áron gyulafehérvári és Anton Durcovici jászvásári római katolikus, valamint Iuliu Hossu kolozsvár-szamosújvári görög-katolikus püspökök kivételével nyugdíjazták a többi katolikus egyházfőt. *Templi*, 2002. 132–136. p. és 143. p., valamint *Scurtu*, 2002. 380–388. p.

190 A kihagyott részben példaként a közbirtokossági erdőket és Csíki Magánjvakat említette (Erről bővebben lásd: *Olti*, 2005.). Rámutatott arra, hogy már elkezdődött Székelyföld iparosítása.

191 Az új alkotmány 21. szakasza kimondta, hogy a Román Népköztársaságban az oktatás kizárólag állami feladat. Az 1948. augusztus 3-án megjelent 175. számú törvény értelmében – a szovjet modellt követve – teljes egészében átalakították a román közoktatási rendszert. A rendeletről és következményeiről bővebben lásd: *Ionescu-Gură*, 2005. 324–358. p. A bukaresti magyar követségéről szóló jelentéseit közli: *Vincze*, 2003. 105–109. p. A törvény végrehajtása következtében a magyar történelmi egyházak 1300 felekezeti iskolája állami tulajdonba került.

kinek, ez nem nemzetiségi kérdés és nem egyházi kérdés. Mert ha régen, amikor a földesúri világban, a jobbágság idejében az egyháznak volt a szerepe a gyermeknevelés, már a kapitalista rendben, a kapitalizmus átvette az egyháztól ezt a feladatot és már a kapitalista rendszer is, ahol a burzsoá-demokráciát megvalósították, már ott is kiküszöbölték az iskolából a vallásoktatást. Tehát az államosított iskolákban, ahol a szocializmust építik, nem lehet a gyermekeket kétféle irányban nevelni, egyik a szocializmus, a tudomány, másik a babona, a sötétség szolgálata. Ez a kettő egymással nem fér össze. Az iskola a tudomány helye, a tplom az egyház helye, a vallás helye. Mindenki a saját maga portáját...¹⁹²

Szintén ilyen sérelmek fognak felmerülni, amikor érintve lesz a gazdagoknak a társadalmi helyzete a szegények javára. Mindig igyekeznek ezek az elemek az MNSZ-t az ő érdekeik védelmébe tolni és minél inkább az MNSZ nem védi ezen társadalmi elnyomók, kizsákmányolók érdekeit, annál inkább ez a magyar réteg ellenségévé válik a Magyar Népi Szövetségnek, kígyót, békát rákiált, s azzal vádolja, hogy eladta magát a kommunizmusnak, eladja a magyar érdeket. És így tovább. Azonban a magyar dolgozóknak egy az útja a román dolgozókkal és a román népnek a magyar néppel. Magyarországon a magyar nemzet, Romániában a román nemzet egy úton halad a népi demokrácián keresztül a szocializmus felé az elnyomók, a kizsákmányolók, az imperializmus ellen. Tehát ahogy a román munkásság szembehelyezkedik a román kizsákmányolókkal, úgy helyezkedik szembe az MNSZ, a Magyar Dolgozók Szövetsége a magyar reakció, a magyar burzsoázia ellen, a magyar papi reakció ellen, odaáll a román dolgozók mellé, a közös célért, amelyért harcolnak az összes dolgozók a világon, amelyért harcol úgy Magyarország dolgozó népe, mint Románia dolgozó népe. (Éljen, éljen!)

Mi kulturális téren nem vagyunk és nem lehetünk ellene, hogy a Romániában élő magyar dolgozók megismerjék az új Magyarországot, megismerjék az új magyarság irodalmát. Nem vagyunk és nem lehetünk ellene, mint demokraták, mint kommunisták, mint dolgozók, a Pártnak a tagjai, hogy a magyar dolgozók megismerjék a magyar dolgozók Pártjának a fejlődését, az irodalmát, a magyar dolgozók által terjesztett kultúrát. De nem engedhetjük meg, hogy emellett a magyar reakció, a régi Magyarország, a régi magyar reakció irodalmát hozzák be országunkba, még akkor sem ha egyesek bizonyos politikai funkciójukat igyekeznek kihasználni, mint ahogy megtörtént, hogy az egyetem[re] olyan könyveket küldtek, amelyek Angliából és Amerikából származtak. Ilyesmit nem lehet megengedni.¹⁹³ Tehát akkor, amikor mi érdeklődéssel tekintjük szomszédaink fejlődését, akkor mi le akarjuk vonni a tanulságokat az ő sikereiből és hiányos-

192 Az eredeti iratban is hiányos a szöveg.

193 Rákosi Mátyás a fentebb említett levelében tiltakozását fejezte ki Luca beszédének ezen kijelentései miatt, ugyanis ezek a könyvek orvosi szakmunkák voltak. Vincze, 2003. 117–118. p. Az RMP és az MDP vezetőségének 1949. február 19-i bukaresti tárgyalása alkalmával napirendre került és komoly vitát váltott ki a magyar klasszikus írók romániai megjelenítésének kérdése, valamint a magyarországi könyvek, folyóiratok és filmek romániai behozatala. *Nastasă*, 2002. 601–631. p.

ságaikból is, szívesen vesszük, az új Magyarország kultúráját és szívesen kicseréljük az új román kultúrával, mert nekünk sem az, és nem lehet az a célunk, hogy mérgezzük a Magyarországon élő kevés románság lelkét. Szívesen kicseréljük, szívesen terjesszük, azonban éppen olyan élesen, közösen kell vívnunk a harcot azért, hogy ne terjesszék a reakciós, idegen revizionista és sovinsta propagandát, amely akadályozza mindkét népnek a fejlődését a közös cél felé, a szocializmus felé.

Ha mi végigtekintünk és összekapcsoljuk harcainkat a nemzetközi harcokkal, a nemzetközi helyzettel, mi együtt, a mi szövetségeseinkkel és azok vezető politikai szervezetükkel, az Ekésfronttal a Magyar Népi Szövetséggel, amely magában foglalja a román dolgozó parasztság tömegeit, a magyar dolgozó parasztság tömegeit, mert hiszen az MNSZ-nek a főbázisa nem a városi munkásság, amely tömörül az ő egységes pártjába, hanem a falusi dolgozó parasztság, amelynek össze kell fognia a román dolgozó parasztsággal és a munkásosztálynak egy erős szövetségét kell képezze a szocializmusért vívott harcban. Ha ezt a harcot bekapcsoljuk a nemzetközi helyzetbe, mi nyugodtan mehetünk előre. Az MNSZ ezen a vonalon mehet bátran, minden félelem nélkül, igaz, hogy bírja a magyar reakció, a magyar burzsoázia gyűlöletét odaátról is, innen is, de magával viszi a bizalmát, a szeretetét, az egész magyar dolgozó népnek, hogy elérjük azt, amelyért együtt harcolunk, elérjük népünk igazi szabadságát, igazi boldogulását, igazi fejlődését, a szocializmusban.

Még egynéhány szót azon rétegekről, azon városi nem proletár rétegekről, az értelmiségről, a kisiparosságról. A magyar értelmiségnek a helye nem a reakció mellett, hanem a magyar dolgozók mellett, a román dolgozók mellett, a demokrácia, a szocializmus mellett van. Nekik minden út, minden lehetőség megvan arra, hogy terjesszék az új demokratikus kultúrát, a szocialista kultúrát és ezzel szorosan összekapcsolódjanak népükkel.

A kisiparosnak az útja nem mehet a zsírosodás felé, nem mehet a felé, hogy öbelőle kapitalista legyen. [...] ¹⁹⁴ Tehát a kisiparnak nincs kapitalista jövője, van azonban szocialista jövője a szövetkezetek útján.

Két út van előtte. Vagy pusztul együtt a kapitalizmussal, annak szolgálatában, ami neki nem érdeke, vagy megy a szocializmussal. [...] ¹⁹⁵

Tehát a mi Pártunknak az a kívánsága, az az üzenete a Népi Szövetséghez, hogy ezen az úton menjen előre tovább, szembe a városi, falusi burzsoáziával. A városi, falusi dolgozókat szervezze az MNSZ-be, mint szövetségeseiket a román dolgozóknak, a román munkásosztálynak, illetve a romániai munkásosztálynak, amely egy egységet képez, a Román Munkáspártban, amely magába foglalja nemzetiségre való tekintet nélkül a munkásosztály legjobbait és amely élcsapata a munkásosztálynak nemzetiségre való tekintet nélkül. Vannak, akik úgy gondolják, hogy talán már nem is kellene lennie a Magyar Népi Szövetségnek. Ez hiba

---

194 Kijelentette, hogy a kisiparos többé nem lehet „kizsákmányoló”.

195 Luca véleménye szerint a kisiparosoknak szövetkezetek kell létrehozniuk: „Az ő útja tehát a szövetkezetek útja.”

lenne. A Magyar Népi Szövetségre szükség van és éppen azért van szükség, hogy megakadályozza azt, hogy a magyar burzsoázia éket verjen a román és a magyar nép között, igyekeztven az ő saját sérelmeiből nemzeti sérelmet csinálni és ezáltal a magyar dolgozókat ismét elbolondítani, saját szolgálatába állítani. Tehát a legfontosabb feladata a Magyar Népi Szövetségnek éppen ezen reakció, burzsoá elemek leleplezése, szembeállítani a magyar dolgozókat elsősorban a magyar burzsoáziával, a magyar kizsákmányolókkal és együtt a Román Munkáspárttal, az Ekésfronttal, tehát a munkásosztály szövetségeseivel együtt, szembe az összes elnyomókkal, az összes kizsákmányolókkal a szocializmus diadalra való viteléért. (Éljen, éljen!)

Ez az út az, ahol a két népnek teljes többsége találkozik szembe a reakció nemzetközi egységével. Szembeállítja a munkásosztály a dolgozó nemzetközi szövetséget, tekintet nélkül arra, hogy az nem egy szervezett szövetség, hanem egy bennünk élő, egy érdekért való érzés. A szocializmus érzése: harc a kizsákmányolók ellen, a háború ellen az imperializmus ellen, amely egygyé forrassza az ország összes dolgozóit nemzetiségre való tekintet nélkül. Tehát úgy, ahogy mindnyájan harcolunk saját népünk nemzeti függetlenségéért, nemzeti, kulturális fejlődéséért, ahogy érezzük a felelősséget minden dolgozó saját nemzetével szemben, úgy kell éreznünk a nemzetköziséget, a nemzetközi szolidaritást az összes dolgozók körül, hogy mindnyájan oda tömörülve a Szovjetunió köré (nagy taps, éljen Sztálin!), mind nagyobb sikerrel, a Szovjetunióval az élen vigyük a harcot a nemzetközi imperializmus ellen, a nemzetközi imperializmus terveinek a megakadályozásáért, a békéért, a szabad fejlődésért, a szocializmusért. (Nagy taps és éljenzés.)

Kacsó Sándor elnök, az idő előrehaladottságára való tekintettel az ülést felfüggeszti és bejelenti, hogy délután 4 órakor kezdődik a kongresszus munkaülése.

December 10-én délután 4 órakor Juhász Lajos országos alelnök megnyitja a kongresszus munkaülését, bejelenti, hogy a kongresszuson összesen 550 kongresszusi kiküldött és vendég jelent meg, ezek közül 25 megyei elnök, 200 kongresszusi delegátus, 80 központi intézőbizottsági tag, 110 központi vendég és 54 megyei vendég.

A 305 kongresszusi tag társadalmi megoszlása a következő: 31% munkás, 19% értelmiségi, 44% földműves, 5% kisiparos.

Napirendi pontok:

1. Politikai és szervezeti beszámoló.¹⁹⁶
2. Hozzászólások a beszámolóhoz.¹⁹⁷

December 11-én, reggel 8 órakor:

Bányai László országos alelnök az ülést megnyitja. [...] ¹⁹⁸

196 Az iratcsomóban csak a beszámoló román nyelvű változat található meg. Ennek magyar nyelvű változatát lásd: *A Romániai Magyar Népi Szövetség...*, 1948. 3–55. p.

197 A december 10-i hozzászólások nem találhatóak meg a jegyzőkönyvben.

198 A hozzászólásokat nem közöljük. A kongresszus kiértékelés során Ady Endre megjegyezte: „több mint 20 személyt készítettünk elő a felszólalásokra, de ezekből 30% volt a legrosszabb felszólaló.” Kiss Pál szerint:

Bányai László válasza a hozzászólásokra.

A hozzászólások során felvetett kérdésekre a választ lényegében a megválasztandó új központi vezetőség egész tevékenysége kell hogy megadja. Arra szorítok csupán, hogy elvileg összegezzem a kongresszusnak egyöntetű állásfoglalását.

Az a tény, hogy a központi beszámoló általános helyeslésre talált kongresszusunak soraiban, nemcsak a beszámoló alaposságára, határozott vonalára vall, hanem arra az *ideológiai és politikai egységre is*, ami széles népi tömegekben az MNSZ munkájában mind jobban kidomborodik, arra a *harci fegyelemre* mely mind jobban érezhető a helyi szervezetek munkájától a központig, amely harci fegyelmet egyre szilárdabb meggyőződés, öntudat táplál.

Nem titkoltuk, és nem titkolhatjuk, hogy ezt az öntudatot elsősorban és mindenekelőtt kinek köszönhetjük. Hogy az MNSZ előtt éppen úgy, mint elődje a MADOSZ előtt, kezdettől fogva ki világította meg az utat, a munkásosztály élharcos, marxista-leninista pártja. Hogy ez a párt, az RKP segítette hozzá kezdettől fogva, hogy mindvégig hűen kitartsunk a tőkés-földesúri kormányok elnyomó, kizsákmányoló uralma elleni harcban, a népeket egymásra uszító, a dolgozó tömegeket rabszolgasorsba kényszerítő fasizmus elleni harcban, népgyilkos hitleri imperializmus rablőháborúja elleni harcban, hogy ez a párt, az RKP majd az RMP segített hozzá, hogy a Szovjet hadsereg dicsőséges felszabadító hadjárata nyomán komoly tényezői legyünk a sötét múltat, az elnyomás világát visszaállító tőkés-földesúri reakció, az új háborút szító újfasiszta barbárságot szülő imperializmus elleni harcnak, hogy komoly tényezői legyünk népi demokráciánk kiépítésének, s megszilárdításának, s egy új társadalmi rend, az elnyomás és kizsákmányolások évezredek világának véget vető szocializmus alapjai lefektetésének.

A munkásosztály pártjának történelmét igazságtevő munkájába vetett bizalmunk nem személyes jóakarására épül, hanem a társadalmi fejlődés hajthatatlan törvényeire és arra a felmérhetetlen horderejű tanításra, amivel Marx, Engels, Lenin és Sztálin felfegyverezték a munkásosztálynak, a proletáriátusnak seregét, felfegyverezték a földkerekség több mint egyhatodán az emberi szabadság hazáját felépítő szovjet népeket, s felfegyverezték az immár sok száz milliós tömegeket mozgósító s a dicsőséges Szovjetunió nyomdokára lépő népi demokráciákat. [...]¹⁹⁹

3. Az új Szervezeti Szabályzat előterjesztése.

A Szervezeti Szabályzat módosításának indokolása.

Elmondja: *dr. Csákány Béla:*

A Romániai Magyar Népi Szövetség Szervezeti Szabályzatát, mint tudjuk, 1945 májusában, éppen ebben a teremben tartott közgyűlés alkotta meg, amikor a

---

„Meglepő volt a teremőrség lelkiismeretessége.” Takáts Lajos: „A taps is nehezen indult.” Bányai László: A hozzászólásokkal kapcsolatosan: „még nem dolgoztuk fel magunk között, hogy hogyan készítsük fel a hozzászólókat, problémákat kellett volna adni (pl. egyházi reakció, polgári nacionalizmus).” ANIC, f. 27. UMP, d. 157/1948. 134–137. f.

199 A továbbiakban megindokolja, hogy a kongresszus színhelyéül miért választották Kolozsvárt; milyen „eligazítást” adtak az irodalom és a művészet különböző ágait művelő magyar személyeknek, valamint miért volt szükség a Bolyai Egyetem és a magyar kulturális intézetek „megtisztítására”.

fasizmus feletti győzelem megvalósult. Ez a Szervezeti Szabályzat megfelelt az akkori politikai viszonyoknak, az akkori helyzetnek és amint az azóta eltelt idő bizonyítja, hasznos is volt szervezeti életünkre, mert a Szervezeti Szabályzat ideje alatt nőtt, terebélyesedett szervezetünk. De amikor elismerjük a Szervezeti Szabályzat pozitív oldalát, meg kell állapítanunk, hogy hiányos is volt, mert népellenes elemek furakodhattak be szervezetünkbe, és éppen a választások ideje alatt bizonyosodott be, hogy Szervezeti Szabályzatunk módosításra szorul. Ma már lényegesen megváltozott a helyzet, ma már megkezdtük a szocializmus építését. Egy olyan szervezetnek, mint a Magyar Népi Szövetség, nyilvánvalóan Szervezeti Szabályzatában is tükröznie kell a megváltozott helyzetet. A Magyar Népi Szövetség tudatában van annak, hogy a szocializmus felé vezető útnak a vezető ereje a Román Munkáspárt, és akkor nyilvánvaló, hogy mindennek a Szervezeti Szabályzatban tükröződnie kell, különösen a politikai részben. Éppen ezért a legfontosabb része az eleje, a politikai része, amelyben megállapítjuk, hogy mi a MNSZ célja. De ha megállapítottuk, hogy mi a MNSZ célja, azt is meg kell állapítanunk, hogy szervezetünkben nincsen helye az „elvtelen magyar egység” gondolatának, és Szervezeti Szabályzatunk éppen arra kell rávilágítson, hogy a Romániai Magyar Népi Szövetség a dolgozó magyar néptömegek politikai szervezete. [...] ²⁰⁰

A másik úgy lesz, a gyakorlatban, hogy az ügyosztályok számát csökkentettük. Erre nézve a szervezeti szabályzat csak annyit mond, hogy a bizottságok és ügyosztályok számát a Központ állapítja meg. Az élet fejlődése úgy hozta magával, hogy új bizottságokat kellett beállítani és a régieket fel kellett oszlassuk. ²⁰¹

A testvérek tájékoztatására közöljük, hogy a gazdasági, jogi és közigazgatási ügyosztályainkat megszüntettük, mert az mintegy maradványa és csökevénye volt a régi sérelmi politikának, amely népi demokráciánkban mind jobban feloldódott és így nincs szükség továbbra egy jogi és közigazgatási ügyosztályra.

Különösen helyi szervezeteinkben a gazdasági bizottságok nem igen feleltek meg a feladatoknak. A jelenlegi történelmi periódusban a gazdasági kérdések annyira előtérbe kerültek, hogy különösen helyi szervezeteinknél az egész szervezet kérdésévé váltak és így központi feladattá kell tenni azokat. [...] ²⁰²

A központi vezetőséget is egyszerűsítettük. Az Intézőbizottság javaslatából hallhatták, hogy meglehetősen bürokratikus volt a központi vezetőség, eddig négy szerv volt: elnökség, titkárság, végrehajtó bizottság, intézőbizottság.

Ma három szerv van: a Politikai Bizottság, a Végrehajtó Bizottság és a Százas Intézőbizottság. Jobban kihangsúlyoztuk a tagok kötelezettségeit. A Szervezeti Szabályzat határozottan kihangsúlyozza ezeket és kötelezővé teszi a tagok cselekvő

---

200 A kihagyott részben a szervezeti szabályzat módosítását indokolta és kiértékelte a megyei szervezetnek a módosításokkal kapcsolatban beérkezett javaslatait.

201 Az MNSZ OVB az 1949. január 17-én kiadott körlevelében meghatározta, hogy a továbbiakban mely szakbizottságok működhetnek. Ezek a következők voltak: szervezési, káder, közművelődési, adminisztrációs és ifjúsági. ANDJ CJ, f. 26. UPM, Org. jud. Cluj, d. 3/1949. 1-2. f.

202 A kihagyott részben Csákány Béla a Maros-Torda megyei szervezet javaslatát ismertette.

részvételét a szervezetben és üléseken, és előírja az önkritika és kritika gyakorlását.

4. Határozati javaslat ismertetése és elfogadása.²⁰³

5. Új intézőbizottság és végrehajtó bizottság megválasztása.²⁰⁴

Kacsó Sándor záróbeszéde. [...] ²⁰⁵ Az MNSZ jórészt, nagy részben a falusi dolgozókat tömöríti, és azt láttuk, hogy az ilyen értelemben felszólalók első kívánsága volt, jobb, tökéletesebb, mélyültebb politikai nevelést adni a falusi dolgozó népnek, hogy jobban tudja megharcolni azt a harcot, hogy jobban tudjon megküzdeni, hogy jobban tudja emelni a maga életszínvonalát.

Az új vezetőségnek tehát feltétlenül egyik nagy feladata lesz alaposabb politikai nevelést adni falusi dolgozóinknak a járási irányító iskolák megszervezésével. A másik új vezető gondolat, amely a felszólalásokat jellemzi, a falusi középparasztság egészséges látásának megtisztítása, éspedig úgy, hogy ne szakadjon el a dolgozók harcától, hanem érdekei felismerésével álljon oda a dolgozó földművesség mellé. Nem is mondom a kérdésről többet, azt, ami Szenkovits testvér mondott felszólalásában, jól jegyezzék meg magunknak: feladatunk a középparasztságot demokratikus fejlődésünk harci arcvonala mögött tartani.

A harmadik, de nem harmadik sorban ugyancsak a felszólalásokban nyilatkozott meg: még szorosabbra fogni a falusi dolgozók és városi dolgozók harci arcvonalát. Luka testvérünk beszédéből mindig csak azt a jelzőt kell használnunk, hogy irányt mutatott. Beszédében ezt a kérdést is megvilágította. A falusi dolgozóink harca bármilyen elkeseredett is, bármilyen lelkes is, eredménytelen maradna a munkásosztály segítsége nélkül. A falusi dolgozóink harcának be kell illeszkednie abba a küzdelembe, amelyet a munkásosztály folytat. A falusi dolgozóinknak arra kell hallgatniuk ebben a küzdelemben, amit a munkásosztály élgárdája, a Román Kommunista Párt megjelöl. Ebben a küzdelemben az MNSZ nem titkolta, hanem egyenesen kimondta, hogy küzdelmünkben az irányítást a munkásosztály élcsapatától, a Munkáspárttól kapja, a Román Munkáspárt harci erejével és tapasztalataival jutottunk a fejlődésben oda, ahol vagyunk, és ugyancsak a Munkáspárt harci ereje és tapasztalata visz bennünket a további fejlődés útján.²⁰⁶ [...] ²⁰⁷

ANIC, f. 27. Uniunea Populară Maghiară, d. 157/1948. 37–120. f. Gépelt jegyzőkönyv.

---

203 Lásd a következő iratot.

204 Az új központi vezetőség névsorát közli: *A Romániai Magyar Népi Szövetség IV. országos kongresszusa...*, 1948. 56–58. p.

205 Beszédének első részét nem közöljük.

206 A Központi Intézőbizottság december 9-i ülésén még konkrétan fogalmazott ebben a kérdésben: „...az MNSZ-nek tudnia kell a maga szerepét és munkaterületét. Az MNSZ-nek nem szabad felválni, hogy ő olyan, mint a Munkáspárt és ugyanazt a munkát tudja végezni, mert a munkáspárt a legforradalmibb párt, és az MNSZ mint tömegszervezet azt a feladatot kell szem előtt tartsa, hogy minél szélesebb tömegeket mozgósítson arra a küzdelemre és harcra, amelyet a munkásosztály élcsapata, a Román Munkáspárt irányít.” *ANIC, f. 27. UPM, d. 160/1948. 6. f.*

207 A záróbeszéd végén az új vezetőség nevében megköszönte a tagok irántuk kifejezett bizalmát.

65. Az MNSZ Központi Végrehajtó Bizottságának határozata

(Részlet)

Kolozsvár, 1948. december 10–12.

[...] ²⁰⁸ Fokozottabb munkára és harcra lendülő szervezetünk előtt tehát a következő feladatok állanak:

1. A Román Munkáspárt irányítása alatt lankadatlanul kell harcolnunk a népek békéjét és függetlenségét veszélyeztető imperializmus és annak belső cinkosai, a városi és falusi kizsákmányolók ellen.

2. A szociálista építés útján elsőrendű feladatunk a testvéri román néppel és az ország többi nemzetiségeivel való békés együttélésnek, a dolgozó tömegek harci egységének, a munkás internacionalizmus szellemének megszilárdítása.

3. Szervezeteinknek fokozottabban népszerűsíteniük kell dolgozó tömegeink sorában a Szovjetunió nagyszerű eredményeit.

4. Széleskörűen meg kell szerveznünk a magyar dolgozó tömegek, elsősorban pedig dolgozó parasztságunk demokratikus szellemű politikai nevelését.

5. Felvilágosító munkával fokoznunk kell tömegeinknek a szociálista építést szolgáló munkaversenyekre való mozgósítását.

6. A Román Munkáspárt Központi Vezetősége Politikai Irodájának a nemzeti kérdésben hozott határozata szellemében, ²⁰⁹ kíméletlen küzdelmet kell folytatnunk a polgári nacionalizmus minden fajtája: a szovjetellenesség, a sovinizmus, az antiszemitizmus, a nemzetiségi elzárkózás ellen.

7. Erélyesen szembe kell szállnunk az ittelő magyarság soraiban minden kísérlettel, amely akadályozná a dolgozó tömegek harcát a szociálizmus alapjainak építésében.

8. Szervezeti életünkben különös gondot kell fordítanunk a munkás és szegény-paraszti elemeknek az élre állítására, el kell mélyítenünk az építő bírálat és önbírálat szellemét; fokoznunk kell harci éberségünket.

9. Szervezeteinknek határozott harcot kell folytatniok azért, hogy az egyházak ne szolgálhassanak fedőszervként az imperializmus zsoldjában álló Vatikán ügynökeinek.

10. Kulturális intézményeinkből ki kell sepernünk a polgári ideológia minden maradványát és harcolnunk kell azért, hogy ezekben az intézményekben, dolgozó tömegeink érdekeinek megfelelően, a haladó szellem, a tudományos szociálizmus szelleme váljék uralkodóvá.

---

208 A határozat első része a megváltozott bel- és külpolitikai helyzetből adódó új viszonyokra világított rá.

209 Lásd az előző irat lábjegyzetét.

Egyek vagyunk a harcban és a célban román és más nemzetiségű dolgozó testvéreinkkel. A proletárdiktatúra feladatát betöltő népi demokrácia keretei között együtt építjük a szocializmus alapjait, együtt szilárdítjuk országunk függetlenségét és együtt sorakozunk fel hatalmas támaszunkkal, a Szovjetunióval az élen, a béke, a demokrácia és a szocializmus imperialista-ellenes világfrontjára.

A határozat szövege megtalálható: A Romániai Magyar Népi Szövetség IV. országos kongresszusa (1948. december 10–12.). Politikai és szervezeti beszámoló. A politikai bizottság és Központi Végrehajtó Bizottság tagjai. A Központi Végrehajtó Bizottság határozata. Kolozsvár, 1949, Kiadja a Romániai Magyar Népi Szövetség Központi Közművelődési Ügyosztálya. 59–63. p.